សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Universitè Royale de Droit et des Sciences Economiques

Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍

ស្រាវជ្រាវចាប់ពីថ្ងៃទី០៣ ខែមេសា ឆ្នាំ២០២៣ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ២០២៣

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ៖ **ភ ធឿន ស្រីនិច**

ភ រេត រតនា

ណែនាំដោយសាស្ត្រាចារ្យ

លោកស្រី **ឃឹម ម៉ាណែត**

បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៩

ជំនាន់ទី ២៣

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២៣

អារម្ភកថា

នៅក្នុងអំឡុងពេល ៤ ឆ្នាំ នៃការសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រផ្នែកនីតិសាស្ត្រនៅសាលកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច នាងខ្ញុំទាំងពីរអ្នកទទួលបាននូវទ្រឹស្តី បទពិសោធន៍ និងការអនុវត្តផ្ទាល់ជាច្រើនពីមុខវិជ្ជាដែលមាននៅក្នុងកម្មវិធីសិក្សា។ នៅក្នុងមុខវិជ្ជាដែលពួកយើងខ្ញុំបានសិក្សាកន្លងមកនោះ ពួកយើងខ្ញុំក៏មានការចាប់អារម្មណ៍យ៉ាងខ្លាំងទៅលើផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ទើបពួកយើងខ្ញុំ សម្រេចចិត្តយក ប្រធានបទស្តីពី **សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍** ដែលមានចែងនៅក្នុងគន្ថីទី៨ នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ មកធ្វើជាកម្មវត្ថុនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវក្នុងសារណាបញ្ចប់ឆ្នាំសិក្សានេះ។

ដោយសារស្ថានភាពនៃការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិនៅកម្ពុជាយើងមានភាពស្មុកស្មាញ និងមានការឈ្លោះទាស់ទែងគ្នាចំពោះបញ្ហានេះ ពួកយើងខ្ញុំក៏សម្រេចចិត្ត និងចាប់យកឱកាសសរសេរសារណាដែលទាក់ទងនឹងប្រធានបទមួយនេះ។ នៅក្នុងការចងក្រងសារណានេះឡើង ពួកយើងខ្ញុំបានពឹងផ្អែកទៅលើក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ជាចម្បង និងសៀវភៅនានា ដែលមានការពន្យល់ឲ្យកាន់តែច្បាស់លាស់នៅលើផ្នែកសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍នេះ។ ហើយទោះបីជាការស្រាវជ្រាវទាក់ទង និងប្រធានបទសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ ខាងលើនេះ មិនចាត់ទុកជាស្នាដៃល្អឥតខ្ចោះក៏ដោយ ក៏ប៉ុន្តែស្នាដៃនេះជាការខិតខំប្រឹងប្រែងយ៉ាងខ្លាំងពីក្រុមរបស់យើងខ្ញុំដើម្បីបានលេចចេញរូបរាងជា ប្រធានបទមួយនេះមកបាន ហើយក៏ជាការវាយតម្លៃនូវចំណេះដឹងរបស់ពួកយើងខ្ញុំដែលបានចំណាយពេលសិក្សាអស់រយៈពេល ៤ឆ្នាំកន្លងមកនេះ។

ជាចុងក្រោយក្រុមរបស់យើងខ្ញុំសង្ឃឹមយ៉ាងមុតមាំថា ការសិក្សាស្រាវជ្រាវមួយនេះអាចចូលរួមចំណែកនៅក្នុងការពង្រឹងចំណេះដឹងដល់អ្នកដែលមានបំណងក្នុងការសិក្សាស្វែងយល់អំពី ប្រធានបទមួយនេះ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយ សារណាបញ្ចប់ឆ្នាំសិក្សានេះប្រាកដជាមានកំហុសខុសឆ្គងដែលមិនអាចជៀសវាងបាន ហើយចាំបាច់មានការរិះគន់ក្នុងន័យស្ថាបនាពីសំណាក់ លោកគ្រូ អ្នកគ្រូ សាស្ត្រាចារ្យ សិស្សច្បង និងអ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវទាំងអស់ ដើម្បីឲ្យស្នាដៃនេះកាន់តែល្អប្រសើរ។ ក្រុមយើងខ្ញុំនឹងទទួលរាល់ការរិះគន់ក្នុងន័យស្ថាបនាទាំងឡាយដោយក្តីរីករាយ

សេចក្ដីថ្លែងអំណរគុណ

យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ឈ្មោះ **ឡើន ស្រីនិច** និង **រេត រតនា** ជានិស្សិតបរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រជំនាន់ទី ២៣ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច។

យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សូមគោរពថ្លែងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅចំពោះ

លោកឪពុក **ពិន ម៉ៅ** អ្នកម្ដាយ **មេង ទូច** លោកឪពុក **ស៊ន សារីន** អ្នកម្ដាយ **ទឹម សុជាតា** ដែលលោកទាំងបួនបានផ្ដល់កំណើត ព្រមទាំងបានចិញ្ចឹមបីបាច់ថែរក្សា ថ្នាក់ថ្នមយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ដល់រូបយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់តាំងពីពេលចាប់កំណើត រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ ដោយក្ដីស្រឡាញ់ និងមានការអធ្យាស្រ័យប្រោសប្រណីដោយព្រហ្មវិហារធម៌ ផ្ដល់ការអប់រំ ទូន្មានប្រៀនប្រដៅចំណុចល្អៗជាច្រើនបំផុតនៅក្នុងជីវិតរបស់យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់។ លើសពីនេះទៅទៀត លោកទាំងបួនតែងតែជួយលើកទឹកចិត្ត ជ្រោមជ្រែងគ្រប់សព្វបែបយ៉ាង ទាំងគំនិត ប្រាជ្ញាស្មារតី និងសម្ភារៈប្រើប្រាស់ក្នុងការផ្គត់ផ្គង់ដល់ការសិក្សារៀនសូត្ររបស់យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ចាប់តាំងពីបឋមសិក្សារហូតដល់ការបញ្ចប់ការសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រនៅ សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចនាពេលនេះ ដោយពុំមានការប្រើប្រាស់ពាក្យពេចន៍មិន សមរម្យ ឬមានការត្អូញត្អែរពីភាពនឿយហត់លំបាកបន្តិចសោះឡើយ។ ទាំងអស់នេះហើយគឺជាគុណដ៏ធំធេងដែលកូនមិនអាចតបស្នងសងគុណលោកទាំងបួនបាននោះទេ ហើយលោកទាំងបួនក៏មិនចង់បានការតបស្នងសងគុណណាក្រៅពីចង់ឃើញកូនក្លាយទៅជាកូនល្អ សិស្សល្អ ពលរដ្ឋល្អនៅក្នុងសង្គម និងទទួលបានភាពជោគជ័យក្នុងជីវិតនាពេលអនាគត។

ឯកឧត្ដម សាកលវិទ្យាធិកា សាកលវិទ្យាធិការរង និងគណៈគ្រប់គ្រង ព្រមទាំង លោក លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យ មន្ត្រីរាជការ បុគ្គលិក ទាំងអស់នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់ ដែលបានខិតខំប្រឹងប្រែងយកចិត្តទុកដាក់អស់ពីកម្លាំងកាយចិត្តក្នុងកិច្ចការដឹកនាំ គ្រប់គ្រង ជាពិសេសគឺការបង្ហាត់បង្រៀន និងផ្ដល់ចំណេះដឹង ក៏ដូចជាបទពិសោធន៍ល្អៗជាច្រើនដែលជាទ្រព្យធនដ៏ល្អប្រសើរ និងមានតម្លៃឥតអាចគណនាបានសម្រាប់និស្សិតគ្រប់ៗរូប ដើម្បីជាស្ពានចម្លងទៅថ្ងៃអនាគតដ៏ភ្លឺស្វាងត្រចេះត្រចង់។

លោកស្រី ឃឹម ម៉ាណែត ដែលជាគ្រូដឹកនាំការស្រាវជ្រាវ និងរៀបចំរបាយការណ៍សារណានេះឱ្យចេញជារូបរាងឡើង ជាពិសេសទៀតនោះគឺការខិតខំប្រឹងប្រែង ជួយពន្យល់ណែនាំយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ ព្រមទាំងបានជួយចង្អុលបង្ហាញនូវចំណុចខ្វះខាត ពិនិត្យមើលចំណុចខ្វះចន្លោះដើម្បីឱ្យមានការកែសម្រួលកាន់តែល្អប្រសើរដល់រូបយើងខ្ញុំ។

ជាទីបញ្ចប់សូមថ្លែងអំណរគុណចំពោះ លោកសាស្ត្រាចារ្យ អ្នកស្រីសាស្ត្រាចារ្យ គ្រូបង្រៀនគ្រប់មុខវិជ្ជា ដែលបានផ្តល់ការអប់រំ ដំបូន្មាន ចំណេះដឹងគំនិតល្អៗ ដល់រូបយើងខ្ញុំតាំងពីថ្នាក់បឋមសិក្សារហូតដល់បានបញ្ចប់ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រឆ្នាំទី៤ ព្រមទាំងមិត្តភក្តិទាំងអស់គ្នាដែលបានផ្តល់មតិល្អៗជួយចែករំលែកចំណេះដឹងបទពិសោធន៍ថ្មីៗ និងលើកទឹកចិត្តដល់រូបយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់កន្លងមកនេះ។

មាតិកា

អារម្ភកថា

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

សេចក្តីផ្តើម..១

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្ម

១.១ អត្ថន័យ និងលក្ខណៈនៃមតកសាសន៍..២

១.១.១. និយមន័យ..២

១.១.២. លក្ខណៈនៃមតកសាសន៍..២

១.២. ការចាប់ផ្តើមធ្វើមតកសាសន៍..៣

១.៣. សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍..៤

១.៣.១. ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវមានសមត្ថភាពធ្វើមតកសាសន៍..៤

១.៣.២.ជាគោលការណ៍ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅអាចធ្វើមតកសាសន៍បាន..៤

១.៣.៣. បន្ទុកភស្តុតាង..៤

១.៤. វិធីក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍..៥

១.៤.១. គោលគំនិត..៥

១.៤.២. ប្រភេទនៃទម្រង់មតកសាសន៍..៥

១.៥. ចំណុចដែលត្រូវសរសេរនៅក្នុងមតកសាសន៍..៩

១.៦.ការលុបចោលមតកសាសន៍..៩

១.៦.១ការលុបចោលដោយមតកសាសន៍..១០

១.៦.២. ការលុបចោលដែលច្បាប់បានកំណត់..១០

១.៦.៣. ការលុបចោលកិច្ចសន្យានៃមតកសាសន៍ដោយផ្អែកលើវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈ..១១

១.៧. អច្ច័យទាន..១២

១.៧.១. លក្ខណៈទូទៅ..១២

១.៧.២. ប្រភេទនៃអច្ច័យទាន..១២

១.៧.៣. អច្ច័យលាភី..១២

១.៧.៤. ការបោះបង់ ឬការទទួលស្គាល់នូវអច្ច័យទាន ១៤
១.៧.៥. អច្ច័យទានដែលភ្ជាប់បន្ទុក............ ១៤
១.៨. ការអនុវត្តមតកសាសន៍ ១៤
១.៨.១. អត្ថន័យនៃការអនុវត្តមតកសាន៍ ១៤
១.៨.២. ការពិនិត្យបញ្ជាក់ និងការបើកលិខិតមតកសាន៍ ១៥
១.៨.៣. គោលបំណងនៃការពិនិត្យបញ្ជាក់មតកសាសន៍ ១៥
១.៨.៤. នីតិវិធីសំខាន់ដែលត្រូវគោរពនៅពេលឡើងតុលាការ ១៥
១.៨.៥. នីតិវិធីពិនិត្យបញ្ជាក់នៅតុលាការ ១៦
១.៨.៦. ការកោះហៅសន្តតិជន ១៦
១.៨.៧. អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ១៦
១.៨.៨.ការដាក់កម្រិតលើការទទួលស្គាល់ជនប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ១៨
១.៨.៩. មុខងារអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ១៨

ជំពូកទី២

ការបែងចែងមត៌ក

២.១. ការកំណត់ចំណែកមត៌ក ២០
២.២.ករណីមានភាពចាំបាច់ក្នុងការបែងចែងមត៌ក ២០
២.៣. ការគ្រប់គ្រងមត៌កមុននឹងធ្វើការបែងចែក ២១
២.៤. របៀបនៃការបែងចែកមត៌ក ២១
២.៤.១. ការបញ្ជាក់អំពីសន្តតិជន ២២
២.៤.២. កម្មវត្ថុនៃសន្តតិកម្ម ២៣
២.៤.៣. កាតព្វកិច្ចនៃសន្តតិកម្ម ២៤
២.៥. ការអនុវត្តជាក់ស្តែងនៃការបែងចែងមត៌ក ២៤
២.៥.១. លំហូនៃការទទួលរឿងក្តីសន្តតិកម្ម ២៤
២.៥.២. របៀបសរសេរពាក្យសុំបែងចែងមត៌ក ២៦
២.៥.៣. ឯកសារភ្ជាប់ ២៦
២.៦. អវត្តមាននៃសន្តតិជន ២៧
២.៦.១ មរណភាពនៃមតកជន ២៧

២.៦.២ ការតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រង ២៨
២.៦.៣. ការជូនដំណឹងលើកទី១ ដោយតុលាការ ២៨
២.៦.៤ ការជូនដំណឹងលើកទី ២ ដោយអ្នកគ្រប់គ្រង ២៨
២.៦.៥ ការដកចេញពីការជម្រះ ២៨
២.៦.៦ ការជម្រះ ២៩
២.៦.៧ ការជូនដំណឹងលើកទី៣ ដោយតុលាការ ២៩
២.៦.៨ ការរំលត់សិទ្ធិ ២៩
២.៦.៩ ការបែងចែងមត៌កទៅឲ្យជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស ៣០
២.៧. ភាគបម្រុង ៣០
២.៧.១ គោលបំណង ៣០
២.៧.២ អ្នកដែលមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង និងចំណែកនៃភាគបម្រុង ៣១
២.៧.៣ ការគណនាចំណែកនៃភាគបម្រុង ៣២
២.៧.៤ ការកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង ៣២
២.៧.៥ ការរំលត់សិទ្ធិទាមទារដើម្បីឲ្យកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង ៣៤

ជំពូកទី៣

ការយល់ព្រម ការបោះបង់ និងការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត

៣.១. លក្ខណៈទូទៅ ៣៥
៣.២. ការយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្មទាំងស្រុង ៣៥
៣.៣. ការបោះបង់សន្តតិកម្ម ៣៦
៣.៣.១ គោលបំណង ៣៦
៣.៣.២ របៀបនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម ៣៦
៣.៣.៣ រយៈពេលដាក់ពាក្យសុំ ៣៧
៣.៣.៤ អានុភាព ៣៩
៣.៣.៥ ការបោះបង់ និងការគ្រប់គ្រងមត៌ក ៤០
៣.៤. ការយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្មដោយមានកម្រិត ៤១
៣.៤.១. គោលបំណង ៤១
៣.៤.២. វិធីក្នុងការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ៤១

៣.៥.អានុភាព ៤១
៣.៥.១. ដីការសម្រេច ៤១
៣.៥.២. អានុភាពនៃការយល់ព្រមដោយមានលកម្រិត ៤២
សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ៤៣
អនុសាសន៍ ៤៥
ឯកសារយោង
ឧបសម្ព័ន្ធ

សេចក្តីផ្តើម

ក្នុងជីវិតរស់នៅប្រចាំថ្ងៃ តែងតែមាននូវចំណោទបញ្ហាកើតឡើង។ នីតិរដ្ឋប្បវេណី ជានីតិដែលទាក់ទងនឹងសិទ្ធិឯកជន បង្កើតឡើងដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាមួយចំនួនដែលបានកើតឡើងក្នុងជីវភាពប្រចាំថ្ងៃ។ ការលើកឡើងពីបញ្ហាស្តីពីមរតក គឺជាផ្នែកមួយនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដែលជាទូទៅគឺជាបញ្ហាមួយផ្នែកនៃនីតិគ្រួសារ។ បញ្ហាទាក់ទងនឹងមរតកគឺជិតស្និទ្ធណាស់ទាក់ទងនឹងវិសាលភាពនៃជីវិតមនុស្ស ព្រោះមនុស្សគ្រប់រូបនឹងប្រាកដជាជួបប្រទះនឹងការស្លាប់។ ហើយការមានទ្រព្យសម្បត្តិគឺជាគុណប្រយោជន៍ដ៏មានតម្លៃក្នុងជីវិត ប៉ុន្តែមនុស្សយើងម្នាក់ៗមិនមានជីវិតអមតៈអាចគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិទាំងនោះបានទេ។ ព្រោះជីវិតមនុស្សមានដែនកំណត់ដែលអាចរស់នៅបាន។

ហេតុនេះ ក្នុងស្ថានភាពមួយចំនួន ការរៀបចំអ្នកទទួលមត៌ក និងការរៀបចំបណ្តាំ គួរតែចាប់ផ្តើមពិចារណា ដូចជា ការឈានដល់ភាពចាស់ជរា ឬសហព័ទ្ធ(ប្តីឬប្រពន្ធ) នៅសល់តែម្នាក់ឯង។ លើសពីនេះការរៀបចំលិខិតបណ្តាំ នឹងធ្វើឲ្យមតកជននៅតែជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើទ្រព្យរបស់ខ្លួន ដែលអាចជៀសវាងបាននូវហានិភ័យទាំងឡាយកើតឡើងពេលកំពុងមានជីវិតរស់នៅ ហើយវាក៏អាចជួយការពារវិវាទ ឬជម្លោះពីក្នុងចំណោមសន្តតិជនដោយប្រការណាមួយពីបញ្ហាទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិតិចឬច្រើននោះដែរ ។ យ៉ាងណាមិញនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាយើងទទួលយកការធ្វើ សន្តតិកម្មដោយឈរលើគោលការទទួលបន្តដោយស្វ័យប្រវត្តិវិញមូលហេតុដោយសារតែ ប្រជាជនជម្មតាភាគច្រើនគ្មានទ្រព្យសម្បត្តិសន្តតិកម្មច្រើនសម្រាប់ធ្វើការជម្រះបញ្ជីនោះទេ។

នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧ ក៏បានចែកសន្តតិកម្មជាពីរប្រភេទ គឺ សន្តតិកម្មតាមច្បាប់ និង សន្តតិកម្មតាមបណ្តាំ។ **សន្តតិកម្មតាមច្បាប់** គឺធ្វើឡើងដោយផ្អែកតាមបញ្ញត្តិនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ២០០៧ ចំណែកឯសន្តតិកម្មដែលផ្អែកតាមឆន្ទៈរបស់មតកជន ហៅថា **សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍** ។ប្រធានបទនេះមានគោលបំណង ចូលរួមចំណែកក្នុងការសិក្សាស្វែងយល់របស់និស្សិតច្បាប់អំពីការធ្វើសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ ឱ្យយល់កាន់តែច្បាស់ និងស៊ីជម្រៅមួយកម្រិតទៀត។ ហេតុនេះហើយទើបក្រុមយើងខ្ញុំសម្រេចចិត្តជ្រើសរើសប្រធានបទ **សន្តតិកម្មជាមតកសាសន៍** ជាប្រធានបទសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវបញ្ចប់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រ។ ទើបនាំឲ្យមានសំណួរមួយចំនួនលើកឡើងមកថា តើសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍គឺជាអ្វី? ហើយសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍បានបែងចែកជាប៉ុន្មានទម្រង់? ដើម្បីឆ្លើយតមទៅនឹងសំណួរទាំងអម្បាលម៉ានខាងលើ ជាដំបូងនឹងធ្វើការសិក្សាពី សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្ម (**ជំពូកទី១**) និងសិក្សាទៅលើ ការបែងចែកមត៌ក(**ជំពូកទី២**)និងការយល់ព្រមទាំងស្រុងការបោះបង់និងការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត(**ជំពូកទី៣**)។

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅនៃសន្តតិកម្ម

១.១. អត្ថន័យ និងលក្ខណៈនៃមតកសាសន៍

១.១.១ និយមន័យ

សន្តតិកម្ម គឺជាការផ្ទេរនូវសិទ្ធិ និងករណីកិច្ចរបស់មតកជនឱ្យសន្តតិជនម្នាក់ ឬច្រើននាក់ តាមឆន្ទៈ ឬតាមច្បាប់។[1]

មតកសាសន៍ គឺជាការបង្ហាញឆន្ទៈជាឯកតោភាគីមួយរបស់ម្ចាស់បណ្តាំដែលខ្លួនមានការព្រួយបារម្ភពីបញ្ហាពិសេសដែលទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួន ឬ ឋានៈរបស់បុគ្គលណាម្នាក់ដើម្បីបង្កើតនៅអានុភាពមួយនៅពេលដែលខ្លួនទទួលមរណភាព ហើយមតកសាសន៍នេះត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយផ្អែកលើទម្រង់ជាក់លាក់ណាមួយ។[2]

១.១.២. លក្ខណៈនៃមតកសាសន៍

ក. សកម្មភាពឯកតោភាគីតាមច្បាប់

មតកសាសន៍ គឺជាសកម្មភាពឯកតោភាគីដោយមិនចាំបាច់មានការទទួល ឬ យល់ព្រមពីភាគីម្ខាងទៀតទេ។

ខ. អានុភាពនៃមតកសាសន៍កើតមាននៅពេលម្ចាស់បណ្តាំទទួលមរណភាព

នៅពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំនៅរស់មតកសាសន៍ពុំមានអានុភាពនោះទេ ដូច្នេះហើយម្ចាស់បណ្តាំមានសិទ្ធិសេរីភាពក្នុងការលុបចោលក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈតាមរយៈមតកសាសន៍នៅពេលណាក៏បានដែរ។

គ. មតកសាសន៍គឺជាសកម្មភាពមួយដែលត្រូវធ្វើឡើងតាមរយៈទម្រង់

ដើម្បីធ្វើឲ្យម្ចាស់បណ្តាំបង្ហាញឆន្ទៈដោយមានការពិចារណាហ្មត់ចត់ ហើយដើម្បីការពារកុំឲ្យមានក្លែងបន្លំ ឬកែប្រែមតកសាសន៍ វាចាំបាច់ណាស់ក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍ទៅតាមទម្រង់ដែលបានកំណត់ជាក់លាក់ ។ ប្រសិនបើមតកសាសន៍មិនអនុឡោមទៅតាមទ្រង់នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីនោះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ។[3]

ឃ. ចំណុចផ្សេងៗដែលអាចធ្វើមតកសាសន៍ ត្រូវបានកំណត់ដោយច្បាប់

វាមានសារៈសំខាន់ណាស់ ក្នុងការកំណត់ចំណុចដែលអាចធ្វើមតកសាសន៍ ដោយសារតែមតកសាសន៍ត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយមិនមានការព្រមព្រៀងពីភាគីពាក់ព័ន្ធឡើយ។ ដូច្នេះហើយចំណុចដែលត្រូវ

[1] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី លេខរៀង ១៤៣ ។

[2] ដដែល, មាត្រា ១១៩៤, ១១៨៨ ។

[3] ដដែល, មាត្រា ១១៧០ ។

កំណត់ក្នុងមតកសាសន៍ត្រូវបានដាក់កម្រិតដោយច្បាប់។ ក្នុងករណីមួយចំនួន ម្ចាស់បណ្តាំបានសរសេររៀបរាប់ចំណុចខ្លះដែលមិនមានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់នោះទេមានដូចជា "**សន្តតិជនត្រូវមានការពិភាក្សាគ្នាដោយស្មោះត្រង់**" ឬ "**សន្តតិជនត្រូវរក្សាទំនាក់ទំនងជាមួយគ្នាជារៀងរហូត**" ជាអាទិ៍ ។ ចំណុចទាំងអស់នោះគ្មានអានុភាពតាមផ្លូវច្បាប់ទេបើទោះបីជាសន្តតិជនត្រូវគោរពតាមក៏ដោយ។[4]

ខ. ការបង្កើតមតកសាសន៍មានភាពផ្តាច់មុខ និងជាសកម្មភាពផ្ទាល់ខ្លួនរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ

មតកសាសន៍ ត្រូវបានទទួលស្គាល់អានុភាពផ្លូវច្បាប់ដោយមានការគោរពនូវឆន្ទៈពិតនិងចុងក្រោយរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ។ ដូច្នេះហើយ ការបង្កើតមតកសាសន៍មិនអាចធ្វើបានដោយភ្នាក់ងាបានឡើយ។ ទោះបីជាជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ដោយមិនចាំបាច់មានការព្រមព្រៀងពីនរណាម្នាក់។ ក្រៅពីនេះអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ដូចជាអាណាព្យាបាល ឬ ឪពុកម្តាយមិនអាចធ្វើមតកសាសន៍ជំនួសឲ្យជននៅក្រោមអាណាព្យាបាល ឬកូនជាអនីតិជនបានទេ។[5]

១.២. ការចាប់ផ្តើមធ្វើមតកសាសន៍

សន្តតិកម្មត្រូវបានចាប់ផ្តើមឡើងដោយមរណភាពរបស់មតកជន គឺមិនទទួលស្គាល់សន្តតិកម្មពេលនៅរស់ទេ។ ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលបុគ្គលណាម្នាក់ទទួលប្រកាសអំពីការបាត់ខ្លួនត្រូវចាត់ទុកថា អ្នកនោះទទួលមរណភាពដោយផ្អែកលើមាត្រា៤៣នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ដូច្នេះ សន្តតិកម្មត្រូវបានចាប់ផ្តើម។ របបសន្តតិកម្មនៅក្នុងពិភពលោកនេះអាចបែងចែងជា ២ ប្រភេទបាន គឺជាគោលការណ៍បន្តដោយស្វ័យប្រវត្តិ និងគោលការណ៍ជម្រះបញ្ជី។

- ✓ គោលការណ៍ទទួលបន្តដោយស្វ័យប្រវត្តិ គឺជាគោលការណ៍ដែលសន្តតិជនត្រូវទទួលទាំងស្រុងនូវសិទ្ធិនិងករណីកិច្ចទាំងអស់របស់មតកជន។ ដូច្នេះសន្តតិជនបានទទួលបន្តនូវឋានៈរបស់មតកជនតែម្តង (ក្នុងករណីសហសន្តតិជន ត្រូវធ្វើការបែងចែក)។
- ✓ គោលការណ៍ជម្រះបញ្ជី គឺត្រូវជម្រះបញ្ជីទាំងអស់នូវសិទ្ធិលើបំណុល និងកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន ពេលដែលសន្តតិកម្មកើតមានឡើងហើយសន្តតិជននឹងស្នងទ្រព្យនោះ ក្នុងករណី ដែលមានទ្រព្យសកម្មតែប៉ុណ្ណោះហើយក្នុងករណីដែលមានកាតព្វកិច្ចធ្ងន់ធ្ងរហួសហេតុ ត្រូវប្រកាសក្ស័យធននៃមត៌កនោះ ដើម្បីកុំឲ្យសន្តតិជនទទួលបន្ទុកកាតព្វកិច្ចនោះ។

---

[4] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា១១៨៧។

[5] ដដែល, មាត្រា ១១៦៨, ១១៦៩។

១.៣.សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍

មតកសាសន៍ គឺជារបបមួយដែលបង្កើតឡើង ដើម្បីគោរពឆន្ទៈពិតរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ។

១.៣.១. ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវមានសមត្ថភាពធ្វើមតកសាសន៍

ម្ចាស់បណ្តាំ ត្រូវមានសមត្ថភាពធ្វើតកសាសន៍នៅពេលធ្វើមតកសាសន៍នោះ ដូច្នេះ នៅពេលធ្វើមតកសាសន៍ ប្រសិនម្ចាស់បណ្តាំខ្វះសមត្ថភាដោយសារការស្រវឹង ឬមានជំងឺខួរក្បាលជាដើមនោះមតកសាសន៍នោះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវមានសមត្ថភាពនៅពេលធ្វើមតកសាសន៍តែប៉ុណ្ណោះ។ ហេតុដូច្នេះហើយ ទោះបីជាម្ចាស់បណ្តាំបានបាត់បង់សមត្ថភាពនេះនៅពេលក្រោយធ្វើមតកសាសន៍ក៏ដោយក៏មតកសាសន៍មានសុពលភាពដែរ។[6]

១.៣.២. ជាគោលការណ៍ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅអាចធ្វើមតកសាសន៍បាន

សូម្បីតែជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ក៏អាចធ្វើមតកសាសន៍ដោយខ្លួនឯងបានដែរដោយមិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីអាណាព្យាបាល ហើយមតកសាសន៍ទាំងនោះមិនអាចលុបចោលបានទេ។ អ្វីដែលស្មុកស្មាញនោះគឺ ករណីរបស់ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ តែងតែខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍ ប៉ុន្តែជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅក៏អាចមានសមត្ថភាពធ្វើមកតសាសន៍នៅពេលខ្លះដែរ ដោយសារតែស្ថានភាពខួរក្បាលរបស់ជននោះ អាចនឹងប្រែប្រួលពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃ។ ដូច្នេះ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅអាចធ្វើ មតកសាសន៍បាននៅពេលដែលជននោះជាសះស្បើយមួយរយៈឡើងវិញជាបណ្តោះអាសន្ននូវសមត្ថភាពតែប៉ុណ្ណោះ។ ក្រោយការធ្វើមរតកសាសន៍ ជននោះអាចបាត់បង់សមត្ថភាពនៅពេលឆាប់ៗម្តងទៀត ប៉ុន្តែវាមិនមានផលប៉ះពាល់ដល់សុពលភាពមតកសាសាន៍នោះទេ។ នៅក្នុងការបង្ហាញភស្តុតាងអំពីការជាសះស្បើយមួយរយៈនូវសមត្ថភាពបណ្តោះអាសន្ននោះ នៅពេលធ្វើមតកសាសន៍គួតែមានមានវត្តមានរបស់វេជ្ជបណ្ឌិត ២ ឬ ច្រើននាក់ ហើយវិជ្ជបណ្ឌិតត្រូវមានបញ្ជាក់បន្ថែមលើមតកសាសន៍នោះ។[7]

១.៣.៣. បន្ទុកភស្តុតាង

ក្រោយម្ចាស់បណ្តាំទទួលមរណភាព បុគ្គលដែលជាប់ពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍អាចមានការឈ្លោះប្រកែកគ្នាលើបញ្ហាសុពលភាពលើមតកសាសន៍ ដោយផ្អែកលើហេតុផលថា ម្ចាស់បណ្តាំខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍។ ក្នុងករណីដូចខាងលើនេះ ភាគីដែលអះអាងដូចនេះត្រូវបញ្ជាក់ភស្តុតាងទៅលើហេតុផលនៃកង្វះសមត្ថភាពនោះ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក្តី ប្រសិនបើម្ចាស់បណ្តាំស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅពេលធ្វើមតកសាសន៍ បុគ្គលដែលអាចអះអាងពីកង្វះសមត្ថភាពរបស់ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវធ្វើការបញ្ជាក់ភស្តុតាង។

---

[6] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៦៩។

[7] ដដែល, មាត្រា ១១៦៨។

១.៤. វិធីក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍

១.៤.១. គោលគំនិត

មតកសាសន៍ដែលពុំបានធ្វើតាមទម្រង់ដែលបានកំណត់នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ។ ពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំបានទទួលមរណភាពមតកសាសន៍នឹងមានអានុភាព ដូច្នេះមិនមានឱកាសសម្រាប់សួរពីឆន្ទៈពិត ឬប្រឆាំងចំពោះម្ចាស់បណ្តាំបាននោះទេ។ មានករណីខ្លះតតិយជនអាចបង្កើតមតកសាសន៍ក្លែងក្លាយបានផងដែរ ឬខ្លឹមសារពិតរបស់មតកសាសន៍ត្រូវបានតតិយជននោះកែប្រែផងដែរ។[8]

ដូច្នេះហើយ ដើម្បីធ្វើឲ្យឆន្ទៈម្ចាស់បណ្តាំមានភាពច្បាស់លាស់ និងការពារមិនឲ្យមានការក្លែងបន្លំ ឬកែប្រែមតកសាសន៍ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ បានចែងយ៉ាងលំអិតអំពីទម្រង់មតកសាសន៍ ហើយប្រសិនបើមិនអនុវត្តតាមទម្រង់នោះទេនឹងត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ។

១.៤.២. ប្រភេទនៃទម្រង់មតសាសន៍

១.៤.២.១ ទម្រង់ធម្មតា

ក. មតកសាសាន៍ដោយលិខិតយថាភូត

ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវពន្យល់ផ្ទាល់មាត់អំពីឆន្ទៈ នៃមតកសាសន៍ចំពោះសារការីហើយត្រូវមានវត្តមានសាក្សីយ៉ាងតិចពីរនាក់ ហើយសារការីត្រូវសរសេរអំពីខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍នោះជាលាយលណ៍អក្សរ និងត្រូវអានឲ្យម្ចាស់បណ្តាំស្តាប់បន្ទាប់មកម្ចាស់បណ្តាំ សារការី និងសាក្សីត្រូវចុះហត្ថលេខាទៅលើលិខិតនោះ។[9]

ប្រសិនបើម្ចាស់បណ្តាំមិនអាចនិយាយបាន គាត់ត្រូវប្រើភាសាសញ្ញា (ប្រើដៃជាសញ្ញា) ដោយមានអ្នកបកប្រែ ឬត្រូវសរសេរទៅកាន់សារការី (មាត្រា ១១៧៩ កថាខណ្ឌទី ១ នៃក្រម រដ្ឋប្បវេណី)។ ប្រសិនបើម្ចាស់បណ្តាំមិនអាចស្តាប់បានគេត្រូវ ប្រើភាសាសញ្ញាដោយមានអ្នកបកប្រែជំនួស ប្រាប់សារការីនូវចំណុចដែលសរសេរនោះ (មាត្រា ១១៧៩ កថាខណ្ឌទី ២ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។ ក្នុងករណីដែលអនុលោមទៅតាមមាត្រា ១១៧៩ សារការីត្រូវសរសេរការពិតនៅក្នុងលិខិតយថាភូត (មាត្រា ១១៧៩ កថាខណ្ឌទី ៣ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។

គុណប្រយោជន៍

- ✓ ខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍មានភាពច្បាស់លាស់ ព្រោះតែសារការីសរសេរនៅលើមតកសាសន៍នោះ
- ✓ មតកសាសន៍មានភាពជាផ្លូវការ ដោយសារសារការីជួយបង្កើតមតកសាសន៍នោះ
- ✓ ជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍មានភាពជឿជាក់ និងទុកចិត្តលើមតកសាសន៍ព្រោះសារការីចូលរួមនៅក្នុងនីតិវិធីនៃការធ្វើមតកសាសន៍ ហើយជាអ្នករក្សាទុកមតកសាសន៍នោះ

[8] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៧០។

[9] ដដែល, មាត្រា ១១៧៣។

- ✓ អ្នកមិនចេះអក្សរក៏អាចធ្វើមតកសាសន៍បានដែរ ពីព្រោះសារការីជាអ្នកសរសេរខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍នោះ
- ✓ មតកសាសន៍មិនត្រូវបានក្លែងបន្លំ ឬផ្លាស់ប្តូរ ឬបាត់បង់ ពីព្រោះសារការីជាអ្នករក្សាទុកមតកសាសន៍
- ✓ មុនពេលអនុវត្តន៍មតកសាសន៍មិនចាំបាច់មាននីតិវិធីពិនិត្យបញ្ជាក់ទេ។

គុណវិបត្ត

- ✓ ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវស្នើសុំឲ្យសារការីជួយ
- ✓ សារការី និងសាក្សីដឹងខ្លឹមសារក្នុងមតកសាសន៍។

ខ. មតកសាសន៍ដោយលិខិតឯកជន

នេះគឺជាវិធីធ្វើមតកសាសន៍ ដែលម្ចាស់បណ្តាំត្រូវសរសេរអំពីខ្លឹមសារទាំងមូលនៃមតកសាសន៍ ហើយមានចុះថ្ងៃខែឆ្នាំ ព្រមទាំងចុះហត្ថលេខាដោយខ្លួនឯង។ ករណីមានការបន្ថែម ឬការលុបចោល ឬកែប្រែផ្សេងទៀតម្ចាស់បណ្តាំត្រូវសរសេរបន្ថែមនូវហេតុនេះព្រមទាំងចុះហត្ថលេខាផង។[10]

គុណប្រយោជន៍

- ✓ ម្ចាស់បណ្តាំអាចធ្វើតែឯងបានដោយមិនចាំបាច់មានការអន្តរាគមន៍ពីសារការីឬវត្តមានរបស់សាក្សី
- ✓ មិនអស់សោហ៊ុយ
- ✓ អាចរក្សាការសម្ងាត់នៃខ្លឹមសាររបស់មតកសាសន៍

គុណវិបត្តិ

- ✓ មតកសាសន៍អាចត្រូវមោឃៈភាពដោយសារកំហុសនៃទម្រង់ ដោយសារតែមានការទាមទារឲ្យគោរពទម្រង់តឹងរឹងហើយសារការីមិនបានចូលរួមជួយ
- ✓ ប្រសិនបើ ម្ចាស់បណ្តាំមិនចេះអក្សរទេ គាត់មិនអាចធ្វើមតកសាសន៍បានទេព្រោះខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍មិនអាចសរសេរដោយអ្នកផ្សេងបាននោះទេ ហើយម្ចាស់បណ្តាំក៏មិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឲ្យប្រើ
- ✓ អាចបាត់ ឬអាចមានការធ្វើក្លែងក្លាយ ឬក្លែងបន្លំ ព្រោះម្ចាស់បណ្តាំជាអ្នករក្សាមតកសាសន៍
- ✓ ចាំបាច់ត្រូវមានការពិនិត្យបញ្ជាក់ដើម្បីអនុវត្តមតកសាសន៍។

គ. មតកសាសន៍ដោយលិខិតសម្ងាត់

មតកសាសន៍ដោយលិខិតសម្ងាត់ ជាវិធីដែលសារការីបញ្ជាក់ថាមានមតកសាសន៍ ប៉ុន្តែអ្វីៗក្នុងមតកសាសន៍នោះត្រូវរក្សាការសម្ងាត់។ ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវចុះហត្ថលេខាក្នុងលិខិតដោយខ្លួនឯងផ្ទាល់ ប៉ុន្តែម្ចាស់

[10] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៧៤។

បណ្ដាំត្រូវសុំឲ្យនណាម្នាក់សរសេរខ្លឹមសារលើមតកសាសន៍ ឬអាចប្រើកុំព្យូទ័របាន។ ម្ចាស់បណ្ដាំត្រូវដាក់លិខិតនោះក្នុងស្រោមបិទជិត ព្រមទាំងសរសេរសញ្ញាលើមាត់ស្រោមនោះ ឲ្យដឹងនៅពេលគេបើកស្រោមហើយត្រូវដាក់នៅចំពោះមុខសារការីម្នាក់ និងសាក្សីពីរនាក់ដោយថ្លែងការថានេះជាមតកសាសន៍ ជាអាទិ៍។ ប្រសិនម្ចាស់បណ្ដាំមិនអាចនិយាយបានគាត់ត្រូវប្រើភាសាសញ្ញា ឬត្រូវសរសេរ។ សារការី ម្ចាស់បណ្ដាំ និងសាក្សី ត្រូវចុះហត្ថលេខាលើលិខិតបិទជិតនោះ។ ម្យ៉ាងទៀតទោះបីមិនស្របនិងលក្ខខ័ណ្ឌនៃមតកសាសន៍ដោយលិខិតសម្ងាត់ក៏ដោយក៏អាចមានសុពលភាពជាលិខិតមតកសាសន៍ជាលិខិតឯកជនដែរ ។[11]

១.៤.២.២ ទម្រង់ពិសេស

ក. មតកសាសន៍របស់ជនដែលកំពុងជួបប្រទះគ្រោះថ្នាក់បន្ទាន់ដល់អាយុជីវិត

ជនដែលកំពុងជួបគ្រោះថ្នាក់បន្ទាន់ដល់អាយុជីវិត អាចធ្វើមតកសាសន៍បានតាមវិធីធម្មតា ប៉ុន្តែជននោះគ្មានសមត្ថភាពអាចសរសេរខ្លឹមសារបានដោយខ្លួនឯងទេ ឬគ្មានពេលស្នើសុំឲ្យសារការីជួយបានក្នុងការការពារជនបែបនេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីកំណត់វិធីពិសេសនៃមតកសាសន៍។[12]

សរុបមកជនដែលកំពុងជួនគ្រោះថ្នាក់បន្ទាន់ដល់អាយុជីវិត អាចធ្វើមតកសាសន៍តាមធម្មតាបាន ឬតាមវិធីពិសេសក៏បាន។ ប្រសិនបើគាត់ចង់ប្រើវិធីនេះ គាត់ត្រូវប្រកាសឆន្ទៈមតកសាសន៍យ៉ាងហោចណាស់ប្រកាសឲ្យសាក្សីម្នាក់បានដឹងក្នុងចំណោមបីនាក់។ ប្រសិនម្ចាស់បណ្ដាំមិនអាចនិយាយបាន គាត់ត្រូវប្រើភាសាសញ្ញា ឬត្រូវសរសេរហើយសាក្សីដឹងឮត្រូវសរសេរខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ បន្ទាប់ពីបានបញ្ជាក់ខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍នោះហើយ សាក្សីម្នាក់ៗត្រូវចុះហត្ថលេខាលើលិខិតនោះ។ ក្នុងអំឡុងពេល ១ ខែដោយគិតចាប់ពីថ្ងៃបានធ្វើមតកសាសន៍នោះត្រូវបញ្ជាក់ពីតុលាការ ហើយក្នុងករណីតុលាការទទួលស្គាល់ថាខ្លឹមសារនោះគឺជាឆន្ទៈពិតរបស់ម្ចាស់បណ្ដាំ ពេលនោះមតកសាសន៍នឹងមានសុពលភាព។

ខ. មតកសាសន៍របស់ជនត្រូវជាប់ឃុំឃាំង

តាមច្បាប់ជនដែលត្រូវជាប់ឃុំឃាំងដោយ សាលក្រមតុលាការ ឬដោយបញ្ជារដ្ឋបាលអាចធ្វើមតកសាសន៍តាមវិធីធម្មតាបាន។ ទោះជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ ពួកគេមិនអាចធ្វើមតកសាសន៍តាមលិខិតយថាភូត ឬលិខិតសម្ងាត់បានទេ ព្រោះពួកគេមិនអាចរកជំនួយពីសារការីបានឡើយ លើសពីនេះទៀតប្រសិនបើពួកគេមិនចេះអក្សរ ឬមានជម្ងឺមិនអាចសរសេរលិខិតបានពួកគេមិនអាចធ្វើមតកសាសន៍ដោយលិខិតផ្ទាល់ខ្លួនបាននោះទេ។[13] ក្នុងករណីនេះពួកគេគ្មានផ្លូវធ្វើមតកសាសន៍បានឡើយ ដូច្នេះក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានផ្ដល់វិធី

[11] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៧៥។

[12] ដដែល, មាត្រា ១១៧៧។

[13] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៧៨។

ពិសេសនៃមតកសាសន៍។ នីតិវិធីនេះគឺប្រហាក់ប្រហែលនឹងមតកសាសន៍ដោយលិខិតយថាភូតដែរគឺនគរបាល ឬនាវិកម្ចាស់យន្តហោះជាដើមនឹងដើរតួនាទីជាសារការីដែរ។

គ. មតកសាសន៍ដែលគ្មានចុះថ្ងៃខែឆ្នាំ

ជាគោលការណ៍ មតកសាសន៍ដែលធ្វើមិនត្រូវទម្រង់ណាមួយក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ប៉ុន្តែ មតកសាសន៍ដែលគ្មានចុះថ្ងៃខែឆ្នាំណាមួយដែលមានខ្លឹមសារផ្ទុយគ្នានឹងត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈទៅតាមកម្រិតដែលមានភាពផ្ទុយគ្នានោះ។ ប្រសិនបើមានមតកសាសន៍ដែលគ្មានចុះថ្ងៃខែឆ្នាំមួយទេ មតកសាសន៍នោះមានសុពលភាពពេញលេញ។ ប្រសិនបើមានមតកសាសន៍ចុះថ្ងៃខែឆ្នាំពីរអានុភាពនឹងត្រូវបានបកស្រាយខាងលើ។[14]

ឧទហរណ៍៖ មានមតកសាសន៍ ២ មតកសាសន៍ A ថាឲ្យដីទៅប្រពន្ធ X និងឲ្យឡានទៅកូន Y ។ ដោយឡែកមតកសាសន៍ B ថា ឲ្យឡានទៅកូន និងដីទៅប្រពន្ធ X។

ឃ. មតកសាសន៍ទាំងពីរគ្មានចុះថ្ងៃទីខែឆ្នាំ

ដីត្រូវប្រគល់ទៅឲ្យ X ពីព្រោះដីគ្មានភាពផ្ទុយរវាងមតកសាសន៍ទេនៅចំណុចនេះ។ មួយវិញទៀតមតកសាសន៍ទាំងពីរគ្មានអានុភាពលើចំណុចថាឲ្យឡានទៅ X ឬ Y ពីព្រោះមតកសាសន៍ទាំងពីរមានភាពផ្ទុយគ្នា។ មតកសសន៍ A មានចុះថ្ងៃទីខែឆ្នាំ ប៉ុន្តែមតកសាសន៍ B គ្មានចុះថ្ងៃទីខែឆ្នាំ ដីដែលត្រូវប្រគល់ឲ្យទៅ X ហើយឡានប្រគល់ឲ្យទៅ Y ពីព្រោះមតកសាសន៍ A មានសុពលភាពពេញលេញ។ មតកសាសន៍ទាំងពីរមានចុះថ្ងៃទីខែឆ្នាំ ហើយមតកសាសន៍ A បានធ្វើតាមក្រោយដីត្រូវប្រគល់ឲ្យ X ហើយឡានត្រូវប្រគល់ឲ្យទៅឲ្យ Y ពីព្រោះមតកសាសន៍ A មានសុពលភាព មានចុះថ្ងៃទីខែឆ្នាំ។

ង. មតកសាសន៍ជនជាតិខ្មែររស់នៅបរទេស

ជនជាតិខ្មែររស់នៅបរទេសត្រូវធ្វើ មតកសាសន៍ដោយលិខិតផ្ទាល់ខ្លួន។ ប្រសិនបើគាត់ចង់ធ្វើមតកសាសន៍ដោយលិខិតយថាភូត ឬលិខិតសម្ងាត់ គាត់ត្រូវស្នើទៅកុងស៊ុលកម្ពុជានៃប្រទេសដែលគាត់រស់នៅដើរតួនាទីជាសារការី។

១.៥. ចំណុចដែលត្រូវសរសេរនៅក្នុងមតកសាសន៍

មានតែចំណុចដែលច្បាប់បានកំណត់ទេដែលអាចសរសេរនៅក្នុងមតកសាសន៍នោះបានម្ចាស់បណ្តាំចង់ធ្វើអ្វីៗក្រៅពីចំណុចដែលបានកំណត់នេះក៏បានដែរ ប៉ុន្តែពុំមានអានុភាពតាមផ្លូវច្បាប់ឡើយ។

[14] ដដែល, មាត្រា ១១៧០។

ទាក់ទងនឹងសន្តតិកម្ម[15]

ក.ការផ្ដាច់មត៌កពីជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជននិងការលុបចោលនូវការផ្ដាច់មត៌កពីសន្តតិជន

ខ. ការកំណត់ចំណែកមត៌ក

គ. ការកំណត់នូវវិធីបែងចែកមត៌ក

ឃ. ការហាមឃាត់នូវការបែងចែងមត៌ក

ង. ការកំណត់នូវអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

ទាក់ទងនឹងការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិ[16]

ក. អច្ច័យទានសកល អច្ច័យទានពិសេស

ខ. ការវិភាគទានទ្រព្យសម្បត្តិដើម្បីបង្កើតនីតិបុគ្គលមូលនិធិ

ទំនាក់នងនឹងឋានៈបុគ្គល[17]

ក.ការទទួលស្គាល់កូន

ខ. ការកំណត់អ្នកអាណាព្យាបាលរបស់អនីតិជន

១.៦. ការលុបចោលមតកសាសន៍

ម្ចាស់បណ្ដាំអាចលុបចោលមតកសាសន៍នៅពេលណាក៏បាន ប៉ុន្តែមតកសាសន៍នឹងមានអានុភាពនៅក្រោយពេលដែលម្ចាស់បណ្ដាំបានទទួលមរណភាព។ នៅពេលមានវិវាទម្ចាស់បណ្ដាំបានទទួលមរណភាពបាត់ទៅហើយ ដូច្នេះមិនដឹងទេថាម្ចាស់បណ្ដាំនោះបានលុបចោលមតកសាសន៍នោះឬអត់ទេ។ ដូច្នេះដើម្បីដោះស្រាយវិវាទនេះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានបញ្ញត្តិនូវវិធានទាក់ទិនទៅនឹងនីតិវិធីនៃការលុបចោលមតកសាសន៍។[18]

១.៦.១. ការលុបដោយដោយមតកសាសន៍

ក្នុងករណីដែលបានធ្វើមតកសាសន៍ជាថ្មី ដែលមានខ្លឹមសារថាលុបចោលមតកសាសន៍ដែលបានធ្វើនៅថ្ងៃទី០ ខែ ០ ឆ្នាំ ០ គឺជាការលុបចោលដោយមតកសាសន៍។

---

[15] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៥១,១១៥៤,១១៨២,១១៨៣,១១៨៦។

[16] ដដែល, មាត្រា ១១៨៤,១១៣។

[17] ដដែល, មាត្រា ៩៩៧,១០៦៨។

[18] ដដែល, មាត្រា ១១៨៨។

មតកសាសន៍ដែលលុបចោលមតកសាសន៍ មិនត្រូវមានទ្រង់ដូចនឹងមតកសាសន៍ដែលបានលុបចោលនោះទេ។ ឧទាហរណ៍ ម្ចាស់បណ្តាំធ្វើមតកសាសន៍ទី២ ដោយលិខិតផ្ទាល់ខ្លួនដើម្បីធ្វើការលុបចោលមតកសាសន៍ទី១ ដែលធ្វើឡើងដោយលិខិតយថាភូត។[19]

មតកសាសន៍ដែលលុបចោលមតកសាសន៍ទី១ ក៏ជាមតកសាសសន៍ដែរ ដូចច្នេះមកតសាសន៍ទី២ត្រូវអនុវត្តតាមទម្រង់ដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ លើសពីនេះទៅទៀតម្ចាស់បណ្តាំក៏អាចលុបចោលមតកសាសន៍ទី២បានផងដែរ ប្រសិនបើមតកសាសន៍ទី២ ត្រូវបានលុបចោលនឹងត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានមតកសាសន៍ទី២តាំងពីដំបូង។ ដូច្នេះមានគំនិតមួយលើកឡើងថាដោយថាចាត់ទុកថាគ្មានមតកសាសន៍ទី២តាំងពីដំបូង យើងត្រូវគិតថាមតកសាសន៍ទី ១ ត្រូវមានអានុភាពតាំងពីដើមរហូតមកដល់ឥឡូវ មានន័យថាមតកសាសន៍ទី១ នឹងមានអានុភាពឡើងវិញ។ ទោះបីជាយ៉ាងណាក៏ដោយយើងត្រូវគិតពីឆន្ទៈពិតរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ។ យើងមិនត្រឹមតែគិតពីខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ទាំងពីរនោះទេ ក៏ប៉ុន្តែក៏ត្រូវគិតពីវិធីនៃការលុបចោលមតកសាសន៍ទី២ (ការលុបចោលដោយមតកសាសន៍ទី៣ ដោយលុបចោលដោយបំផ្លាញមតកសាសន៍ទី២ ការលុបចោលដោយបោះបង់កម្មវត្ថុនៃមតកសាសន៍) និងហេតុនៃការលុបចោលមតកសាសន៍ទី២ ដោយម្ចាស់បណ្តាំ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតយើងត្រូវព្យាយាមបកស្រាយថា តើឆន្ទៈពិតរបស់ម្ចាស់បណ្តាំចង់ឲ្យមតកសាន៍ទី១ មានអានុភាពឡើងវិញ ឬយ៉ាងណា។

១.៦.២. ការលុបចោលដែលច្បាប់បានកំណត់

ក្នុងករណីដែលម្ចាស់បណ្តាំបានធ្វើសកម្មភាពផ្ទុយនឹងមតកសាសន៍មុន ករណីនេះត្រូវបានចាត់ទុកថាបានលុបចោលដោយស្វ័យប្រវត្តិដោយមតកសាសន៍មុន។ ក្នុងករណីដែលមតកសាសន៍មុន និងមតកសាសន៍ក្រោយមានភាពផ្ទុយគ្នា ទោះជាមិនមានការបង្ហាញឆន្ទៈលុបចោលមតកសាសន៍ក៏ដោយ ក៏ត្រូវចាត់ទុកថាបានលុបចោលនូវភាគផ្ទុយគ្នានោះ ក្នុងមតកសាសន៍ដែរ។

ឧទាហរណ៍៖ មតកសាសន៍មុន ឲ្យ ក ទទួលសន្តតិកម្មនូវទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ (ដី ប្រាក់បញ្ញើនៅធនាគារ និងទ្រព្យផ្សេងៗទៀត)។ មតកសាសន៍ក្រោយ ឲ្យ ក ទទួលនូវសន្តតិកម្មដីទាំងអស់ ឲ្យ ខ ទទួលសន្តតិកម្មនូវប្រាក់បញ្ញើនៅធនាគារទាំងអស់ និងឲ្យ គ ទទួលដោយសន្តតិកម្មនូវទ្រព្យសម្បត្តិក្រៅពីនេះ។

ក្នុងករណីនេះត្រូវចាត់ទុកថា "ឲ្យ ក ទទួលដោយសន្តតិកម្មនូវប្រាក់បញ្ញើនៅធនាគារ និងទ្រព្យផ្សេងទៀត" ក្នុងមតកសាសន៍មុនត្រូវបានលុបចោល។

[19] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៨៩។

១.៦.២.១. វត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃមតកសាសន៍បើសិនជាម្ចាស់បណ្តាំបានធ្វើអនុប្បទាន ឬបានធ្វើសកម្មភាពផ្សេងទៀត

វត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃមតកសាសន៍ បើសិនជាម្ចាស់បណ្តាំបានធ្វើអនុប្បទាន ឬបានធ្វើសកម្មភាពផ្សេងទៀតត្រូវចាត់ទុកថាស្តីពីភាគដែលផ្ទុយនឹងមតកសាសន៍ត្រូវបានលុបចោល។

ឧទាហរណ៍៖ ម្ចាស់បណ្តាំបានសរសេរនៅក្នុងមតកសាសន៍ "ឲ្យ ក ធ្វើសន្តតិកម្មដី ខ" ក៏ប៉ុន្តែបើសិនជាម្ចាស់បណ្តាំបានលក់ដីនោះបាត់នៅពេលដែលគាត់នៅរស់ ត្រូវបានចាត់ទុកថាគាត់បានលុបចោលមតកសាសន៍នោះ។

១.៦.២.២. ការបំផ្លាញចោលនូវមតកសាសន៍

ប្រសិនម្ចាស់បណ្តាំបានបំផ្លាញចោលច្បាប់ដើមនៃមតកសាសន៍ ឬកម្មវត្ថុនៃមតកសាសន៍នោះដោយចេតនាត្រូវចាត់ទុកថាម្ចាស់បណ្តាំ ត្រូវបានលុបចោលនូវផ្នែកដែលបានបំផ្លាញនោះ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ប្រសិនតតិយជនបានបំផ្លាញមតកសាសាន៍ នោះមតកសាសន៍នៅតែមានសុពលភាព។ លើសពីនេះទៅទៀត បើម្ចាស់បណ្តាំបានបំផ្លាញមតកសាសន៍នេះដោយកំហុស មតកសាសន៍នោះក៏នៅតែមានសុពលភាពដដែល។ ដូច្នេះប្រសិនជាតតិយជន ឬម្ចាស់បណ្តាំបានហែកចោល ឬដុតចោលមតកសាសន៍ដោយកំហុស មតកសាសន៍នោះនៅតែមានសុពលភាពដដែល។ ប៉ុន្តែប្រសិនគេមិនអាចអានមកតសាសន៍ដែលហែក ឬដុតចោលនោះបានទេ គឺគ្មានវិធីទេគឺត្រូវចាត់ទុកថាគ្មានសុពលភាពទេ។

ក្នុងករណីមតកសាសន៍ដែលធ្វើឡើងដោយលិខិតយថាភូត សារការីនឹងរក្សាទុកនូវច្បាប់ដើម ហើយម្ចាស់បណ្តាំរក្សាទុកមតកសាសន៍តែច្បាប់ចម្លងតែប៉ុណ្ណោះ ដូច្នេះការលុបចោលដោយការបំផ្លាញមកតសាសន៍មិនអាចកើតមានឡើងឡើយ ទោះបីម្ចាស់បណ្តាំបានបំផ្លាញមតកសាសន៍ដែលបានចម្លងក៏ដោយក៏មិនអាចចាត់ទុកថាបានលុបចោលមតកសាសន៍នោះបានឡើយ។[20]

១.៦.៣. ការលុបចោលកិច្ចសន្យានៃមតកសាសន៍ដោយផ្អែកលើវិការៈក្នុងការបង្ហាញ ឆន្ទៈ

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានចែងអំពី ការលុបចោលកិច្ចសន្យានៃមតកសាសន៍ដោយផ្អែកលើការបង្ហាញឆន្ទៈពីព្រោះមតកសាសន៍ គឺជាសកម្មភាពឯកតោភាគីហើយមតកសាសន៍អាចលុបចោលដោយផ្អែកលើវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈផងដែរ។ ការលុបចោលកិច្ចសន្យានៃមតកសាសន៍ផ្អែកលើវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈតម្រូវឱ្យមានអង្គហេតុច្បាស់លាស់ដូចជា កំហុស ការឆបោក ឬការបង្ខិតបង្ខំ ជាដើម។

[20] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ៣៤៦,៣៥១។

១.៧. អច្ច័យទាន

១.៧.១ លក្ខណៈទូទៅ

អច្ច័យទាន គឺជាប្រទានកម្មដែលម្ចាស់បណ្តាំបានធ្វើទៅឲ្យមនុស្សម្នាក់ ឬច្រើននាក់នូវទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនតាមរយៈមតកសាសន៍។ អ្នកទទួលអច្ច័យទានគេហៅថា អច្ច័យលាភី។ [21]

អច្ច័យទាន គឺជារបបមួយប្រហាក់ប្រហែលនឹងប្រទានកម្មដែរតែប៉ុន្តែអច្ច័យទានគឺជាការផ្ទេរទ្រព្យសម្បត្តិតាមរយៈឯកតោភាគីរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ ដូច្នេះ ខុសគ្នាត្រង់ប្រទានកម្មគឺជា ការផ្ទេរទ្រព្យសម្បត្តិតាមរយៈកិច្ចសន្យា។ ហើយអច្ច័យទានមានអានុភាពនៅពេលម្ចាស់បណ្តាំទទួលមរណភាព។

១.៧.២. ប្រភេទនៃអច្ច័យទាន

អច្ច័យទានមានពីរប្រភេទគឺៈ

- ✓ អច្ច័យទាន ដែលជាប្រទានកម្មនូវទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ ឬមួយភាគដែលកំណត់ទៅតាមភាគ (អច្ច័យទានសកល)។ ឧទាហរណ៍ ៖ ឲ្យ ១ ភាគ ៣ នៃមត៌កទៅលោក X។
- ✓ អច្ច័យទាន ជាប្រទានកម្មនូវទ្រព្យសម្បត្តិពិសេស (អច្ច័យទានពិសេស)។ ឧទាហរណ៍ៈ ឲ្យឡានទៅលោក X។

១.៧.៣. អច្ច័យលាភី

ប្រសិនបើអច្ច័យលាភីបានទទួលមរណភាពនៅមុនពេលម្ចាស់បណ្តាំបានទទួលមរណភាពអច្ច័យទានពុំបង្កើតអានុភាពឡើយ ។ លើសពីនេះទៅទៀតអច្ច័ទានដែលភ្ជាប់ជាមួយលក្ខខណ្ឌបង្អង់ បើលក្ខខណ្ឌនោះបានបំពេញនៅក្រោយពេលអច្ច័យលាភីបានទទួលមរណភាព អច្ច័ទានពុំបង្កើតអានុភាពឡើយ។ ក្នុងករណីបែបនេះ កម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាននឹងក្លាយជាកម្មសិទ្ធិរបស់សន្តតិជន។ ប៉ុន្តែម្ចាស់បណ្តាំអាចធ្វើឲ្យអច្ច័យទានមានអានុភាពឡើងវិញទោះបីជាអច្ច័លាភីបានទទួលមរណភាពក៏ដោយ។ ឧទាហរណ៍ៈ ម្ចាស់បណ្តាំបានសរសេរនៅក្នុងមតកសាសន៍ថាខ្ញុំឲ្យឡានទៅលោក X ជាអច្ច័យទាន ហើយអច្ច័យទាននេះមិនបាត់បង់អានុភាពឡើយទោះបីជាលោក X ស្លាប់មុនខ្ញុំក៏ដោយ។ ក្នុងករណីនេះ លោក X បានស្លាប់មុនម្ចាស់បណ្តាំហើយសន្តតិជនរបស់លោក X នឹងទទួលបានឡានជាអច្ច័យទាន។

ចំពោះទារកនៅក្នុងគភ៌នៅពេលម្ចាស់បណ្តាំទទួលមរណភាព ទោះទារកនោះមានកំណើតនៅពេលក្រោយអាចទទួលអានុភាពនៃបណ្តាំនោះបាន។ ដូច្នេះនៅពេលដែលទារកនោះកើតមកមានសិទ្ធិទទួលបានអច្ច័យទាននោះបាន។

[21] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, សន្ធានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី លេខរៀង ១៧៧។

១.៧.៤. ការបោះបង់ ឬការទទួលស្គាល់នូវអច្ច័យទាន

អច្ច័យទាន គឺជាការផ្ទេរទ្រព្យសម្បត្តិតាមរយៈសកម្មភាពឯកតោភាគីរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ ដូច្នេះត្រូវបង្កើតអានុភាពចាប់ពីពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំទទួលមរណភាព ដោយមិនពាក់ព័ន្ធនឹងឆន្ទៈរបស់អច្ច័យលាភីទេ។ ប៉ុន្តែមិនអាចបង្ខំអច្ច័យលាភីបានទេម្លោះហើយអច្ច័យលាភីអាចបោះបង់អច្ច័យទានបាន។[22]

ការបោះបង់អច្ច័យទានមានអានុភាពប្រតិសកម្ម ដូច្នេះប្រសិនអច្ច័យលាភីបោះបង់អច្ច័ទានកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាននឹងត្រូវចាត់ទុកជាផ្នែកនៃមត៌កតាំងពីដំបូង។

ក. ការបោះបង់អច្ច័យទានពិសេស

មិនមានបទបញ្ញត្តិណានៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីចែងអំពី ការបោះបង់អច្ច័យទានពិសេសនោះទេ។ ដូច្នេះ អច្ច័យលាភីត្រូវបង្ហាញឆន្ទៈអំពីការបោះបង់អច្ច័ទានទៅឲ្យបុគ្គលដែលទទួលខុសត្រូវលើអច្ច័យទាន។

(ឧទាហរណ៍ សន្តតិជន អច្ច័យលាភីសកល នីតិបុគ្គលមត៌ក) ដោយវិធីណាមួយដូចជាការប្រាប់ដោយផ្ទាល់មាត់ ផ្ញើសំបុត្រ អ៊ីម៉ែល ជាអាទិ៍។ គ្មានពេលកំណត់សម្រាប់ការបោះបង់ទេ ប៉ុន្តែកាលណាអច្ច័យលាភីបានទទួលអច្ច័យទានហើយ ខ្លួនមិនអាចបោះបង់អច្ច័យទាននោះបានទេ។ ការទទួលអច្ច័យទាន អាចធ្វើទៅបានដោយការបង្ហាញឆន្ទៈដល់បុគ្គលទទួលខុសត្រូវលើអច្ច័យទានដោយអច្ច័លាភី ឬប្រសិនបើអច្ច័យលាភីបានទទួលកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទានដោយមិនមានការប្រកែកគឺអាចចាត់ទុកថាជាការទទួលអច្ច័យទាននោះ។

លើសពីនេះទៀតបុគ្គលដែលមានករណីកិច្ចពាក់ព័ន្ធនឹងអច្ច័យទាន ឬបុគ្គលដែលមានទំនាក់ទំនងផលប្រយោជន៍ (ឧទាហរណ៍ ម្ចាស់បំណុលរបស់បុគ្គលដែលមានករណីកិច្ចពាក់ព័ន្ធអច្ច័យទាន) អាចធ្វើការដាស់តឿនពីការទទួលយក ឬ ការលុបចោលកិច្ចសន្យាក្នុងអំឡុងពេលសមរម្យមួយទៅកាន់អច្ច័យលាភី។ ប្រសិនបើអច្ច័យលាភីមិនបានបង្ហាញឆន្ទៈ ចំពោះបុគ្គលដែលមានករណីកិច្ចពាក់ព័ន្ធនឹងអច្ច័យទាននៅក្នុងអំឡុងពេលកំណត់នោះទេ ត្រូវចាត់ទុកថាអច្ច័យលាភីបានទទួលអច្ច័យទាននោះ។

ខ. ការបោះបង់អច្ច័យទានសកល

ចំពោះការបោះបង់អច្ច័យទានសកល គឺត្រូវធ្វើឲ្យមានអានុភាពដោយអានុឡោមតាមបទបញ្ញត្តិស្តីពីការបោះបង់សន្តតិកម្ម។ ដូច្នេះការបោះបង់ត្រូវធ្វើឡើងនៅក្នុងរយៈពេល ៣ ខែ ក្រោយពីអច្ច័យលាភីបានដឹងពីការធ្វើអច្ច័យទានសកល។ លើសពីនេះទៀត ការបោះបង់ត្រូវឡើងដោយដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅតុលាការ។

[22] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២០១។

១.៧.៥. អច្ច័យទានដែលភ្ជាប់បន្ទុក

ក. ការទទួលខុសត្រូវរបស់អច្ច័យលាភី

អច្ច័យទានដែលភ្ជាប់បន្ទុកគឺជា អច្ច័យទានដែលតម្រូវឲ្យអច្ច័យលាភីទទួលខុសត្រូវនូវ ករណីកិច្ចមួយចំនួន។ [23]

ឧទាហរណ៍ ម្ចាស់បណ្តាំ A បានទុកមតកសាសន៍មួយដែលមានខ្លឹមសារថាធ្វើអច្ច័យទានដីទៅឲ្យ B ក៏ប៉ុន្តែ B ត្រូវបង់ ១000ដុល្លារ ទៅឲ្យ C។

អច្ច័យលាភី ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្តករណីកិច្ចត្រឹមកម្រិតដែលមិនលើសពីតម្លៃនៃវត្ថុដែលជាវត្ថុនៃអច្ច័យទាន។

ឧទាហរណ៍ ក្នុងករណីខាងលើប្រសិនជាដីនោះមានតម្លៃ ៨00ដុល្លារ B អាចបង់ ៨00ដុល្លារ ទៅ C ហើយគាត់អាចធ្វើលទ្ធកម្មលើដីនោះបាន។

ខ. ករណីតម្លៃនៃកម្មវត្ថុត្រូវបានកាត់បន្ថយ

កាលណាតម្លៃកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទានភ្ជាប់បន្ទុកត្រូវបានកាត់បន្ថយ ដោយអាងលើការទទួលស្គាល់សន្តតិកម្មដោយមានកម្រិត ឬការទាមទារអោយកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង អច្ច័យលាភីនឹងត្រូវរួចផុតពីករណីកិច្ចដែលខ្លួនត្រូវទទួលបន្ទុក តាមសមាមាត្រនៃភាគថយចុះនោះ បើសិមជាម្ចាស់បណ្តាំបានបង្ហាញឆន្ទៈខុសគ្នា នៅក្នុងមតកសាសន៍ត្រូវអនុឡោមតាមឆន្ទៈនោះ។

១.៨. ការអនុវត្តមតកសាន៍

១.៨.១. អត្ថន័យនៃការអនុវត្តមតកសាន៍

ការអនុវត្តមតកសាសន៍ គឺជាការចាត់ចែងដែលចាំបាច់ដើម្បីសម្រេចខ្លឹមសារនៃមកតសាសន៍នោះក្រោយពេលដែលអានុភាពនៃមតកសាសន៍នោះបានកើតឡើង។ អានុភាពនៃមតកសាសន៍កើតឡើងដោយគ្មាននីតិវិធីច្បាប់ច្បាស់លាល់ទេ។ ឧទាហរណ៍ នៅពេលដែលមតកសាសន៍បានកំណត់មត៌កសម្រាប់សន្តតិជននីមួយៗមត៌កនោះខ្លាចជាកម្មសិទ្ធិរបស់សន្តតិជនដោយស្វ័យប្រវត្តិតាមការកំណត់ចំណែកដែលត្រូវបានកំណត់នោះ ឬក៏អច្ច័យលាភីមានសិទ្ធិទទួលបាននូវកម្មវត្ថុនៃអច្ច័ទាននោះ។ ក៏ប៉ុន្តែដើម្បីបំពេញអានុភាពនោះចាំបាច់មាននីតិវិធីច្បាស់លាស់។

ឧទាហរណ៍៖ ត្រូវផ្ទេរការកាន់កាប់ទ្រព្យជាកម្មវត្ថុនៃសន្តតិកម្មត្រូវដកលុយពីធនាគារ ត្រូវផ្ទេរការចុះកម្មសិទ្ធិអចលនវត្ថុជាដើម ដូច្នេះក្រមរដ្ឋប្បវេណីមានបញ្ញត្តិដែលចែងអំពីនីតិវិធីនៃការអនុវត្តមតកសាន៍។

[23] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២១១។

១.៨.២. ការពិនិត្យបញ្ជាក់ និងការបើកលិខិតមតកសាសន៍

ក្រៅពីមតកសាសន៍ដោយ លិខិតយថាភូត មតកសាសន៍ទាំងអស់ត្រូវពិនិត្យបញ្ជាក់រួមទាំងមតកសាសន៍ដោយវិធីពិសេស។ ជាពិសេសត្រូវកត់សម្គាល់ថាមតកសាសន៍ចំពោះជនដែលកំពុងជួបគ្រោះថ្នាក់ជាបន្ទាន់ដល់ជីវិតត្រូវបានបញ្ជាក់ដោយតុលាការរួចហើយប៉ុន្តែនៅតែតម្រូវឲ្យមានការពិនិត្យបញ្ជាក់។[24]

១.៨.៣. គោលបំណងនៃការពិនិត្យបញ្ជាក់មតកសាសន៍

គោលបំណងនៃការពិនិត្យបញ្ជាក់មតកសាសន៍ គឺការជារក្សាទុកនូវភស្តុតាង។ តាមរយៈការពិនិត្យបញ្ជាក់តុលាការបានកត់ត្រាស្ថានភាពខាងក្រៅនៃមតកសាសន៍ជៀសវាង ការក្លែងបន្លំ ឬការផ្លាស់ប្តូ។ ដូច្នេះតុលាការនឹងកត់ត្រាទុកនូវមតកសាសន៍ដោយការថតចម្លង ការថតយករូបភាព និងពណ៌នាពីស្ថានភាពខាងក្រៅនៃមតកសាសន៍ដោយផ្ទាល់មាត់។ ម្យ៉ាងវិញទៀតតុលាការនិងមិនវិនិច្ឆ័យសុពលភាពនៃមតកសាសន៍ទេ។ ប្រសិនបើមានបុគ្គលណាម្នាក់ចង់លើកមតិប្រឆាំងលើសុពលភាពនៃមតកសាសន៍ មិនមែនជាគោលបំណងនៃការពិនិត្យបញ្ជាក់នោះទេ។

១.៨.៤. នីតិវិធីសំខាន់ដែលត្រូវគោរពមុនពេលឡើងតុលាការ

អ្នកថែរក្សាគ្រប់គ្រងមតកសាសន៍ ក្រោយពីបានដឹងអំពីការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ត្រូវបង្ហាញឯកសារមតកសាសន៍ទៅកាន់តុលាការដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវហើយតុលាការត្រូវពិនិត្យបញ្ជាក់។ ករណីគ្មានអ្នកគ្រប់គ្រងថែរក្សាលិខិតមតកសាសន៍គេត្រូវធ្វើដូចករណីខាងលើដែរក្រោយពេលសន្តតិជន ឬជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍បានរកឃើញ លិខិតមតកសាសន៍នោះ។ ប្រសិនបើសន្តតិជនបានរកឃើញលិខិតមតកសាសន៍ដែលរហែកហើយពួកគេគិតថា មតកសាសន៍នោះត្រូវបានលុបចោល ពួកគេនូវតែប្រគល់មតកសាសន៍នោះទៅតុលាការដើម្បីពិនិត្យបញ្ជាក់ ពីព្រោះតុលាការគឺជាអ្នកកំណត់ចុងក្រោយថាមតកសាសន៍នោះត្រូវបានលុបចោល ឬអត់។

ប្រសិនបើមតកសាសន៍ត្រូវបានបិទដោយប្រថាប់ត្រា គេមិនត្រូវបើកមតកសាសន៍នោះទេ។ អ្នកថែរក្សាគ្រប់គ្រងលិខិតមតកសាសន៍ដែលបិទដោយប្រថាប់ត្រាសន្តតិជន ឬជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ត្រូវប្រគល់លិខិតមតកសាសន៍នោះទៅតុលាការដោយមិនត្រូវបើកមើលឡើយ។ ជាធម្មតាមតកសាសន៍ដែលបិទដោយប្រថាប់ត្រា គឺជាមតកសាសន៍ដោយលិខិតសម្ងាត់។ ក៏ប៉ុន្តែម្ចាស់បណ្តាំក៏អាចបិទប្រថាប់ត្រានូវមតកសាសន៍ដោយលិខិតផ្ទាល់បានផងដែរ។ ក្នុងករណីនេះគេមិនអាចបើកមើលលិខិតមតកសាសន៍ដោយលិខិតផ្ទាល់ខ្លួនដែលបានបិទប្រថាប់ត្រានោះទេ។ ហើយជនដែលបានបើកមើលលិខិតមតកសាសន៍ដោយមិន

[24] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២១៣។

មានការត្រួតពិនិត្យបញ្ជាក់ ត្រូវពិន័យជាប្រាក់មិនលើសពី១លានរៀល ។ ប៉ុន្តែទោះបីជាមតកសាសន៍នោះត្រូវបានបើកមើលនៅក្រៅតុលាការក៏ដោយមតកសាសន៍នោះក៏នៅមានសុពលភាពដដែល។

១.៨.៥. នីតិវិធីពិនិត្យបញ្ជាក់នៅតុលាការ

ក. សមត្ថកិច្ច

សាលាដំបូងគឺជា កន្លែងមានសមត្ថកិច្ចចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មហើយកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មគឺជាអាសយដ្ឋានរបស់មតកជនដែលនៅពេលទទួលមរណភាព។[25]

១.៨.៦. ការកោះហៅសន្តតិជន

ជាទូទៅ សន្តតិជនគឺជាអ្នកដាក់ពាក្យស្នើសុំឲ្យមាន ការពិនិត្យបញ្ជាក់ ហើយយោងតាមក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីមិនតម្រូវឲ្យមានវត្តមានរបស់សន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភីនៅក្នុងការពិនិត្យបញ្ជាក់នោះទេ។ ប៉ុន្តែតុលាការគួតែអនុញ្ញាតឲ្យសន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភីមានឱកាសក្នុងការពិនិត្យបញ្ជាក់នោះ។ ដូច្នេះតុលាការត្រូវកំណត់ពេលវេលាក្នុងការពិនិត្យបញ្ជាក់ហើយកោះហៅសន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភីដែលតុលាការបានស្គាល់នោះ។

ជាពិសេស ប្រសិនបើមតកសាសន៍ត្រូវបានបិទដោយក្រដាសប្រថាប់ត្រា មតកសាសន៍នោះនឹងត្រូវបើកនៅក្នុងតុលាការដោយមានវត្តមានរបស់សន្តតិជន ឬជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ ឬអ្នកតំណាងរបស់ពួកគេ។ ដូច្នេះមតកសាសន៍ដែលបានបិទដោយប្រថាប់ត្រាតុលាការត្រូវកោះហៅសន្តតិជន ឬអច្ច័យលាភីដែលតុលាការបានស្គាល់ ប៉ុន្តែជាធម្មតាគេមិនស្គាល់អច្ច័យលាភីទេ ព្រោះមតកសាសន៍បានបិទដោយប្រថាប់ត្រាបាត់ទៅហើយ តែទោះបីជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ មតកសាសន៍ដែលបានបិទដោយប្រថាប់ត្រាមិនមែនមានន័យថា ត្រូវតែមានវត្តមានរបស់សន្តតិជនទាំងអស់នោះទេ។ ការបើកមតកសាសន៍ អាចប្រព្រឹត្តិទៅបាននៅអំឡុងពេលពាក់កណ្តាលនៃនីតិធីពិនិត្យបញ្ជាក់បាន។

១.៨.៧. អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

១.៨.៧.១. ការជ្រើសតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

មតកជនអាចជ្រើសតាំង ឬប្រគល់អាណត្តិទៅតតិយឲ្យជ្រើសតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ម្នាក់ ឬច្រើនអ្នកបានតាមរយៈមតកសាសន៍។[26] ដូច្នេះប្រសិនបើ នៅក្នុងមតកសាសន៍បានបញ្ញត្តិអំពីការជ្រើសតាំង ឬប្រគល់អាណត្តិទៅតតិយជនឲ្យ ជ្រើសតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍សន្តតិជនត្រូវផ្តល់ដំណឹងទៅដល់បុគ្គលដែលត្រូវបានជ្រើសតាំង ឬតតិយជននោះឲ្យបានឆាប់រហ័សបំផុត។ ប្រសិនបើមតកសាសន៍មិនបានបញ្ញត្តិដូចខាងលើទេសន្តតិជនត្រូវស្នើសុំទៅតុលាការដើម្បីជ្រើសតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ប៉ុន្តែគេមិនចាំបាច់ជ្រើស

[25] ច្បាប់ស្តីពីនីតិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧, មាត្រា ៤។

[26] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៨៦,១២១៨ ។

តាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះគ្រប់ពេលនោះទេ។ ប្រសិនបើ សន្តតិជនទាំងអស់យល់ព្រមអនុវត្ត មតកសាសន៍នោះដោយខ្លួនឯងនោះពួកគេអាចធ្វើបាន។ ករណីនេះ ការជ្រើសតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ពុំមានភាពចាំបាច់នោះទេ។ ទោះបីជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ ការទទួលស្គាល់កូនតាមរយៈមតកសាសន៍ ការផ្ដាច់មត៌កតាមរយៈមតកសាសន៍ និងការលុបចោលការផ្ដាច់មត៌កតាមមតកសាសន៍ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ត្រូវអនុវត្តតាមវិធីណាមួយ ដូច្នេះប្រសិនមតកសាសន៍មានរាប់បញ្ចូលបញ្ហាទាំងអស់នេះ សន្តតិជនត្រូវស្នើសុំទៅតុលាការដើម្បីជ្រើសតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍។

១.៨.៧.២. ការកាន់មុខងាររបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

ក. ករណីការតែងតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍តាមរយៈមតកសាសន៍

ជនដែលត្រូវដែលត្រូវបានតែងតាំងមិនត្រូវបានបង្ខំឲ្យកាន់មុខងា ជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះទេ ប៉ុន្តែបើជននោះបានយល់ព្រមកាន់មុខងានោះហើយជននោះត្រូវបានអនុវត្តមុខងានោះភ្លាម។[27] គ្មានបទបញ្ញត្តិណាចែងអំពីនីតិវិធីក្នុងការទទួលយកការកាន់កាប់មុខងារនេះទេ ប៉ុន្តែជាធម្មតាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ត្រូវទទួលយកមុខងារនេះតាមរយៈការបង្ហាញឆន្ទៈទៅកាន់សន្តតិជន។ ប្រសិនបើអ្នប្រតិបត្តិមតកសាសន៍មិនបានបង្ហាញឆន្ទៈឲ្យបានច្បាស់លាស់នោះទេសន្តតិជន ឬជនដែលពាក់ព័ន្ធផលប្រយោជន៍អាចកំណត់រយៈពេលសមរម្យណាមួយ ហើយធ្វើការដាស់តឿនទៅជនដែលបានតែងតាំងជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ដោយទាមទារឲ្យជននោះផ្តល់ចម្លើយជាក់លាក់មួយថាតើគាត់កាន់មុខងារនោះ ឬយ៉ាងណាហើយប្រសិនបើជននោះមិនបានផ្តល់ចម្លើយជាក់លាក់ក្នុងរយៈពេលកំណត់សមរម្យនោះទេគេត្រូវចាត់ទុកថាជននោះបានលាឈប់ពីមុខតំណែងនេះ។ ហើយប្រសិនបើជនដែលត្រូវបានតែងតាំងនោះមិនព្រមកាន់មុខងារសន្តតិជនត្រូវពិចារណាថា តើពួកគេត្រូវអនុវត្តមតកសាសន៍នោះដោយខ្លួនឯង ឬស្នើសុំឲ្យតុលាការតែងតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសាន៍។[28]

ខ. ករណីប្រគល់អាណត្តិឲ្យតតិយជនដើម្បីកំណត់មតកសាសន៍

ជនដែលទទួលអាណត្តិក្នុងមតកសាសន៍ដើម្បីកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ត្រូវកំណត់អានុភាពនូវនៃការកំណត់នោះ និងជូនដំណឹងនោះទៅសន្តតិជនដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ។ បើជនដែលទទួលអាណត្តិមានបំណងលាឈប់ពីដំណែងនេះជននោះត្រូវជូនដំណឹងទៅសន្តតិជនដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ។

ប្រសិនបើជនដែលទទួលអាណត្តិដើម្បីកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍មិនបានបង្កើតអានុភាពនៃការកំណត់ភ្លាមៗនោះទេសន្តតិជន ឬជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍អាចជូនដំណឹងក្នុងរយៈពេលកំណត់សមរម្យណាមួយទៅជនដែលទទួលអាណត្តិជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ហើយទាមទារឲ្យមានការកំណត់

[27] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២១៥ ។

[28] ដដែល, មាត្រា ១២១៦ ។

ជ្រើសតាំងនោះ។ ក្នុងករណីនេះប្រសិនបើតតិយជនមិនបានតែងតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ក្នុងរយៈពេលសមរម្យណាមួយនោះទេជននោះនឹងត្រូវបានចាត់ទុកថាបានលាឈប់ពីអាណត្តិ។

គ. ករណីការកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ដោយសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ

តុលាការអាចកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ទៅតាមការស្នើសុំរបស់សន្តតិជន ឬជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍។[29]

១.៨.៨. ការដាក់កម្រិតលើការទទួលស្គាល់ជនប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ជនស្ថិតក្រោមហិតូបត្ថម្ភ អនីតិជន និងជនក្ស័យធន មិនអាចធ្វើជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បានទេលើសពីនេះក្នុងករណី ដែលអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ជានីតិបុគ្គលការរំលាយនីតិបុគ្គល ឬអ្នករួមបញ្ចូលនីតិបុគ្គលនឹងមិនទទួលស្គាល់ថា នីតិបុគ្គលនោះជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ឡើយ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ជាគោលការណ៍បុគ្គលណាក៏អាចធ្វើជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បានដែរដូចជាមិត្តភក្តិរបស់មតកជន សាច់ញាត្តិរបស់មតកជន ឬមេធាវីជាដើម។ លើសពីនេះនីតិបុគ្គលសន្តតិជនម្នាក់ក្នុងចំណោមសន្តតិជនទាំងអស់ ឬអច្ច័លាភីក៏អាចធ្វើជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បានដែរ។[30]

១.៨.៩. មុខងាររបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍មានសិទ្ធិ និងករណីកិច្ចក្នុងការគ្រប់គ្រងមត៌ក និងធ្វើរាល់សកម្មភាពផ្សេងទៀតដែលចាំបាច់ដើម្បីប្រតិបត្តិមតកសាសន៍។[31] ប្រសិនបើការងារនោះ ត្រូវចំណាយអស់សោហ៊ុយណាមួយ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ត្រូវប្រើប្រាស់មត៌ក ក្នុងការចំណាយនោះ ការចំណាយរួមមានការចំណាយឲ្យអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍។[32]

១.៨.៩.១. ការចាប់ផ្តើមបំពេញមុខងារ

អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ត្រូវធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃទ្រព្យសម្បត្តិហើយត្រូវប្រគល់បញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនោះទៅសន្តតិជនដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ។ សន្តតិជនមានសិទ្ធិចូលរួម នៅពេលអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃទ្រព្យសម្បត្តិបានហើយប្រសិនបើមតកសាសន៍ ទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិកំណត់ជាក់លាក់

[29] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២១៨ និង ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧, មាត្រា ៣ ។

[30] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២១៧ ។

[31] ដដែល, មាត្រា ១២២៨ ។

[32] ដដែលមាត្រា ១២២០ ។

ណាមួយនោះការរៀបចំបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃទ្រព្យសម្បត្តិ គឺមានភាពចាំបាច់សម្រាប់តែទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាក់លាក់តែប៉ុណ្ណោះ។[33]

១.៨.៩.២. ការអនុវត្តមតកសាសន៍

អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍មានសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចធ្វើសកម្មភាពអ្វីៗទាំងអស់ ដែលចាំបាច់សម្រាប់អនុវត្តមតកសាសន៍។ មតកសាសន៍ អាចមានចែងអំពីការផ្ទេរទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានកំណត់ជាក់លាក់អំពីអច្ច័យទាន ឬកាកំណត់វិធីសាស្ត្របែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិ។ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍អាចផ្ទេរទ្រព្យសម្បត្តិអាចចាត់នីតិវិធីនៃការផ្ទេរសិទ្ធចុះបញ្ជីអចលនវត្ថុ ឬអាចដកលុយពីគណនីធនាគារជាដើមដើម្បីអនុវត្តការផ្ទេរសិទ្ធិនេះ។[34] ហើយប្រសិនបើមតកសាសន៍មានចែងអំពីការទទួស្គាល់កូន អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ត្រូវដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅមន្ត្រីអត្រានុកូលដ្ឋាន។[35] មួយវិញទៀតមតកសាសន៍មានចែងអំពី ការផ្តាច់មត៌ក ឬការលុបចោលការផ្តាច់មត៌កអ្នកប្រតិបតត្តិមតកសាសន៍ត្រូវដាក់ពាក្យបណ្តឹងទៅតុលាការ។

[33] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២១៩ ។

[34] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧មាត្រា ៩៩៧ ។

[35] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៥២,១១៥៤ និង ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧, មាត្រា ៣ ។

ជំពូកទី២

ការបែងចែកមត៌ក

២.១. ការកំណត់ចំណែកមត៌ក

ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានចែងអំពីវិធានក្នុងការគណនាចំនួននៃមត៌ក ដែលសន្តតិជនដែលសន្តតិជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិទទួលបាន។ ដូច្នេះហើយ ប្រសិនបើមត៌កនោះ មានតែសាច់ប្រាក់ការបែងចែកមត៌កឲ្យមានភាពស្មើគ្នាគឺមានភាពងាយស្រួល ប៉ុន្តែជាទូទៅ មត៌ករួមមានទ្រព្យសម្បត្តិផ្សេងៗដូចជា ចលនវត្ថុ អចលនវត្ថុ និងសិទ្ធិលើបំណុល។ នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មសន្តតិជនមិនត្រឹមតែត្រូវកំណត់ចំនួនចំណែកមត៌កដែលនឹងត្រូវបែងចែកសម្រាប់សន្តតិជនម្នាក់ៗប៉ុណ្ណោះទេ ក៏ប៉ុន្តែក៏ត្រូវកំណត់ថា សន្តតិជនមួយណាដែលត្រូវទទួលមត៌កមួយណាផងដែរ។ ដូច្នេះហើយសន្តតិជនត្រូវកំណត់នូវរបៀបនៃការបែងចែកមត៌ក។ ចំណុចនេះមានភាពស្រដៀងគ្នាទៅនឹងការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិរួមរបស់ប្តីប្រពន្ធក្នុងការលែងលះផងដែរ។[36] ការបែងចែកមត៌ក ជាទូទៅត្រូវធ្វើតាមរយៈការពិភាក្សារវាងសហសន្តតិជន។[37] ប្រសិនបើពួកគេមិនអាចឈានដល់កិច្ចព្រមព្រៀង ឬការពិភាក្សាមិនបានសម្រេច សន្តតិជនណាម្នាក់អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ ហើយតុលាការនិងធ្វើបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិតាមរយៈដីកាសម្រេច។

២.២. ករណីមានភាពចាំបាច់ក្នុងការបែងចែកមត៌ក

ចូរគិតអំពីករណីមួយចំនួនដែលមតកជនបានធ្វើមតកសាសន៍មួយ ហើយមតកសាសន៍នោះបានរៀបរាប់អំពី មត៌កគ្រប់ប្រភេទ និងបានរៀបរាប់ពីបុគ្គលដែលត្រូវទទួលបានមត៌កនីមួយៗយ៉ាងលំអិតផងដែរ។[38] ក្នុងករណីនេះមត៌កទាំងអស់ នឹងត្រូវបែងចែកទៅតាមខ្លឹមសារនៃ មតកសាសន៍នោះក្រោយការស្លាប់របស់មតកជន ដូច្នេះគេមិនចាំបាច់ធ្វើការបែងចែកមត៌កឡើយ។

ឧទាហរណ៍៖ មានសន្តិជន A B និង C ចំណែកឯមត៌ករួមមាន ដី ឡាន និងលុយ ហើយមតកសាសន៍បានកំណត់ថា A ត្រូវទទួលបាន ៣ ភាគ ៦ B ត្រូវទទួលបាន ២ ភាគ ៦ និង C ត្រូវទទួលបាន១ ភាគ ៦។ ក្នុងករណីនេះ A B និង C ត្រូវបែងចែកមត៌កតាមរយៈចំណែកមត៌កដែលត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងមតកសាសន៍។ ប៉ុន្តែ មតកសាសន៍នោះមិនបានបញ្ជាក់ថា អ្នកណាត្រូវទទួលបានដី អ្នកណាត្រូវទទួលបានឡាន និងអ្នកណា

[36] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា១២៦៦ ។

[37] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២៧០ និង ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧, មាត្រា ៣ ។

[38] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា១១៩៤,១១៩៥ ។

ត្រូវទទួលបានលុយនោះទេ។ ដូច្នេះហើយ ពួកគេត្រូវធ្វើបំណែងចែកមត៌កតាមរយៈការពិភាក្សាគ្នា ឬតាមសេចក្តីចម្រេចរបស់តុលាការ។

២.៣. ការគ្រប់គ្រងមត៌កមុននឹងធ្វើការបែងចែក

មត៌ក ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមកម្មសិទ្ធិអវិភាគរបស់សហសន្តតិកម្មរហូតដល់ការបែងចែកត្រូវបានប្រព្រឹត្ត។[39] ក្នុងអំឡុងពេលនេះ សន្តតិជនដែលត្រូវកាន់កាប់មត៌កនៅពេលដែលមតកជនទទួលមរណភាព ត្រូវរក្សាទុក និង គ្រប់គ្រងមត៌កនោះរហូតដល់ពេលធ្វើការបែងចែកមត៌ក ។[40] លើសពីនេះទៀត សន្តតិជនត្រូវគ្រប់គ្រងមត៌កនេះ ប្រកបដោយការប្រុងប្រយ័ត្នដូចគ្នានឹងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនផងដែរ ។[41] ក្នុងអំឡុងពេលនេះ សោហ៊ុយដែលត្រូវចំណាយដែលទាក់ទងមត៌កត្រូវជាបន្ទុកនៃមត៌កនោះប៉ុន្តែសោហ៊ុយដែលនឹងកើតចេញពីកំហុសរបស់សន្តតិជន ត្រូវជាបន្ទុករបស់សន្តតិជននោះ។

ផលដែលកើតមកពីការបែងចែកមត៌ក ដោយសារតែការបែងចែកមត៌កអាចនឹងត្រូវធ្វើឡើង យ៉ាងហោចណាស់រយៈពេល ១ ខែ ក្រោយការចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ដូច្នេះមត៌កនឹងស្ថិតក្រោមកម្មសិទ្ធិអវិភាគក្នុងរយៈពេលលើសពី ១ ខែ ។ ក្នុងអំឡុងពេលនោះ ផលធម្មជាតិ ឬផលស៊ីវិល អាចនឹងកើតចេញមកពីការបែងចែកមត៌ក ដូចជា ការប្រាក់ដែលបានពីការដាក់ប្រាក់នៅក្នុងធនាគារ ចំណូលបានមកពីការជួលផ្ទះ ឬផលស្រូវជាដើម។[42]

២.៤. របៀបនៃការបែងចែកមត៌ក

របៀបនៃការបែងចែកមត៌កត្រូវបានបែងចែកជាបីគឺៈ

ក. ការបែងចែកវត្ថុជាក់ស្តែង

ការបែងចែកវត្ថុជាក់ស្តែង គឺជាការបែងចែកវត្ថុដោយផ្ទាល់តែម្តង។

ឧទាហរណ៍ៈ មានសន្តតិជន A B និង C ហើយមត៌ករួមមាន ដី ឡាន និងប្រាក់មួយចំនួន ១៣.០០០ ដុល្លារ ។ ក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើការបែងចែកមត៌កដោយឲ្យ A ទទួលបានដី B ទទួលបានឡាន និងប្រាក់ចំនួន ៣.០០០ដុល្លារ ហើយ C ទទួលបានប្រាក់ ១០.០០០ដុល្លារ នោះការបែងចែកនេះហៅថា ការបែងចែកវត្ថុជាក់លាក់។

[39] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៤៨ ។

[40] ដដែល, មាត្រា ១២៦២ ។

[41] ដដែល, មាត្រា ១២៦៥ ។

[42] ដដែល, មាត្រា ១២៦៦ ,១២៦៧។

ខ. ការបែងចែកក្រោមលក្ខខណ្ឌនៃការបង់ប្រាក់សម្រួល

ការបែងចែកក្រោមលក្ខខណ្ឌនៃការបង់ប្រាក់សម្រួល គឺជាវិធីនៃការបែងចែកមត៌កដោយអនុញ្ញាតឲ្យសន្តតិជនណាមួយទទួលនូវ មត៌កទាំងមូល ដោយស្ថិតក្នុងក្រមល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃការបង់ប្រាក់សម្រួលក្នុងចំនួនសមរម្យទៅឲ្យសន្តតិជនផ្សេងទៀត ឲ្យត្រូវនឹងចំណែកមត៌កដែលសន្តតិជននីមួយៗត្រូវទទួលបាន។ ឧទាហរណ៍៖ សន្តតិជនមាន A B និង ហើយដី គឺជាមត៌កតែមួយគត់ ។ ក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើការបែងចែកមត៌កដោយឲ្យ A ទទួលបាននូវដីទាំងមូល នោះ A ត្រូវបង់ប្រាក់ចំនួន ៥.០០០ដុល្លារ ទៅ B និង៥.០០០ដុល្លារ ដុល្លារទៀត ទៅឲ្យ C ។ ករណីនេះ គេហៅថា ការបែងចែកក្រោមល័ក្ខខ័ណ្ឌនៃការបង់ប្រាក់សម្រួល ។

គ. ការបែងចែកប្រាក់ដែលបានមកពីការលក់

ការបែងចែកប្រាក់ដែលបានមកពីការលក់ គឺជារបៀបនៃការបែងចែកមត៌កតាមរយៈការលៃទុកប្រាក់ដែលបានមកពីការលក់ដោយការដេញថ្លៃជាសាធារណៈសម្រាប់ផ្តល់ឲ្យសន្តតិជន ។[43]

ឧទាហរណ៍៖ សន្តតិជនមាន A B និង C ហើយដីជាមត៌កតែមួយគត់ ។ ក្នុងករណីនេះ កាលណាតុលាការបានចេញដីការសម្រេចដែលមានខ្លឹមសារថា ″ ត្រូវលក់អចលនទ្រព្យដោយការដេញថ្លៃជាសាធារណៈ ហើយប្រាក់ដែលនៅសល់ពីការលក់ក្រោយពីកាត់សោហ៊ុយចំណាយលើការដេញថ្លៃត្រូវចែកទៅឲ្យ A B និង C ស្មើៗគ្នា ‶ នេះគេហៅថាការបែងចែកប្រាក់ដែលបានមកពីការលក់។

២.៤.១. ការបញ្ជាក់អំពីសន្តិជន

នៅពេលសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើម ទោះបីជាសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ ឬតាមមតកសាសន៍ក៏ដោយ យើងត្រូវធ្វើការផ្ទៀងផ្ទាត់អត្តសញ្ញាណរបស់សន្តតិជនឲ្យបានច្បាស់លាស់ ដោយភ្ជាប់ជាមួយឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណដែលមានទំនាក់ទំនងញាត្តិជាមួយនឹងមតកជនដូចជា សំបុត្រកំណើត សៀវភៅស្នាក់នៅ សៀវភៅគ្រួសារ សំបុត្រមរណភាព ឬឯកសារអគ្រានុកូលដ្ឋានផ្សេងទៀតដែលអាចបញ្ជាក់អំពីទំនាក់ទំនងញាត្តិ។[44] ការបែងចែងមត៌ក ដោយបូករួមទាំងជនដែលគ្មានលក្ខណៈសម្បត្តិក្នុងទំហំនៃសន្តតិជន ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ដោយរាប់បញ្ចូលការបែងចែកមត៌កតាមការពិភាក្សាដោយអវត្តមានអ្នកមានលក្ខណៈសម្បត្តិមួយចំនួន ។ ក្នុងករណីការទទួលស្គាល់ក្រោយត្រូវអនុវត្តតាមមាត្រា ១២៧៤ មានន័យថា ការកំណត់សន្តតិជនផ្តោតសំខាន់នៅមុននីតិវិធីសន្តតិកម្ម។ ទោះបីដឹងច្បាស់ថាមានសន្តតិជនដែលត្រូវបានកំណត់ក៏ដោយ ក៏មិនអាចក្លាយជាសន្តតិជនបានដែរ បើសិនជាសន្តតិជននោះស្លាប់ ឬជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬអត្ថិភាពនៃការផ្តាច់មត៌កពីសន្តតិជន។ ប្រសិនបើសន្តតិជនជាជនបរទេស ឬគ្មានសញ្ជាតិខ្មែរ ក៏មិនអាចទទួលមត៌កជាដីធ្លី ប៉ុន្តែអាចចាត់ចែងក្នុងអំឡុងពេល

[43] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២៧១ ។

[44] មេធាវី អ៊ីវ ប៉ូលី, សៀវភៅការបែងចែកមត៌ក,២០១១, នីតិរដ្ឋប្បវេណី,ភ្នំពេញ ។

០៣ ខែ ដើម្បីប្តូរជាប្រាក់ បើផុតអំឡុងពេលនឹងធ្វើសន្តតិកម្មបន្ទាប់ទៅសន្តតិជនដែលមានសញ្ជាតិខ្មែរ បើគ្មានត្រូវធ្លាក់ជាទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ ។

២.៤.២. កម្មវត្ថុនៃសន្តតិកម្ម

កម្មវត្ថុនៃសន្តតិកម្ម គឺជាទ្រព្យផ្ទាល់របស់មតកជន ដែលអាចជាទ្រព្យដោយឡែក និង ១/២នៃទ្រព្យរួមរបស់មតកជន បើមតកជនមានសហព័ទ្ធជាអាទិ៍ ។ ហើយទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជនអាចជា ចលនវត្ថុ និង អចលនវត្ថុ ប្រាក់នៅក្នុងគណនីធនាគារ ឬសិទ្ធិលើបំណុលផ្សេងៗទៀត ដូចជាបំណុលដែលមតកជនមានចំពោះកូនបំណុល ។ ដើម្បីឲ្យមានភាពច្បាស់លាស់លើអត្តសញ្ញាណនៃទ្រព្យទាំងនោះ ត្រូវមានឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណទ្រព្យទាំងនោះដូចជា ចំពោះរថយន្ត (ប័ណ្ណសម្គាល់យានយន្ត) ដី (វិញ្ញាណបនបត្រសម្គាល់ម្ចាស់អចលនវត្ថុ) ប្រាក់ក្នុងធនាគារ (សៀវភៅធនាគារ ឬ ATM Card) ប្រាក់បំណុល (កិច្ចសន្យាខ្ចីប្រាក់) ឬភាគហ៊ុន (លក្ខន្តិកៈក្រុមហ៊ុន) ឬប័ណ្ណភាគហ៊ុន ។ នៅក្នុងករណីបែងចែកមត៌កដោយរួមបញ្ចូលទាំងទ្រព្យដែលមិនមែនជាទ្រព្យសន្តតិកម្ម នោះការពិភាក្សាបែងចែកទាំងមូលអាចក្លាយជាមោឃភាពដោយសារការភាន់ច្រឡំ ហើយបើមានទ្រព្យសន្តតិកម្មមួយផ្នែកមិនបានបញ្ចូល នោះការបែងចែកមត៌កត្រូវធ្វើសារជាថ្មីក៏មាន ។ ករណីខ្លះមានវិវាទទៅតុលាការ ដោយសារសន្តតិជនបានអះអាងទ្រព្យសម្បត្តិសន្តតិកម្មជាទ្រព្យសម្បត្តិឯកជនតែម្នាក់ ជាអាទិ៍ ។ ក្នុងករណីដែលមើលឃើញថាទ្រព្យអសកម្មមានច្រើនជាងទ្រព្យសកម្ម យើងត្រូវធ្វើនីតិវិធីបោះបង់សន្តតិកម្មភ្លាមៗ ។[45] ប្រសិនបើទ្រព្យអកម្មមានច្រើនជាងទ្រព្យសកម្ម គប្បីផ្តើតតារាងទំនាក់ទំនងញាត្តិ ដើម្បីបង្ហាញឆន្ទៈបោះបង់ ឬយល់ព្រម និងការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ។ ជាគោលការណ៍មានអំឡុងពេល ០៣ ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលបានដឹងថា សន្តតិកម្មចំពោះខ្លួនបានចាប់ផ្តើម ។ ហើយតម្លៃនៃកម្មវត្ថុមត៌ក ជាទូទៅត្រូវបានបំលែងជាប្រាក់តាមការសន្មត ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការបែងចែកមត៌ក ហេតុនេះ ជាទូទៅតុលាការកំណត់ថាតម្លៃកម្មវត្ថុមត៌កត្រូវសន្មត នៅពេលសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើម ។

ឧទាហរណ៍៖ មតកជន បានបន្សល់ទុក ដី រថយន្ត លុយនៅធនាគារ គ្រឿងអលង្ការ ។ បើម្ចាស់ទ្រព្យបានស្លាប់នៅថ្ងៃទី១៥ ខែកុម្ភៈ ឆ្នាំ២០១៩ ដីមានតម្លៃ ២០០.០០០ រថន្តយន្តតម្លៃ ៦០.០០០ គ្រឿងអលង្ការតម្លៃ ៤០.០០០ ហេតុនេះមត៌កសរុបមានតម្លៃ ៣០០.០០០ ។

ចំពោះការវាយតម្លៃនៃទ្រព្យនីមួយៗ ត្រូវអនុវត្តតាមការព្រមព្រៀងរបស់សន្តតិជន ប្រសិនបើគ្មានការឯកភាពគ្នានោះទេ ភាគីអាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ តុលាការនឹងជ្រើសតាំងអ្នកជំនាញក្នុងការវាយតម្លៃ ដោយសួរយោបល់របស់ភាគីអំពីបុគ្គលដែលតុលការមានបំណងជ្រើសតាំង ប្រសិនបើមានយោបល់ផ្សេងគ្នា តុលាការ

[45] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា,១២៤៨, ១២៥៦, ១២៦០ ។

នឹងសម្រេចដោយសន្ធានុសិទ្ធិ ។ ការពិចារណារបស់តុលាការក្នុងការជ្រើសតាំងអ្នកវាយតម្លៃ ឬអ្នកជំនាញ ជា អាទិ៍ គឺតាមរយៈការស្ទាបស្ទង់អំពីតម្លៃនៅលើទៅផ្សារ ដោយប្រមូលតម្លៃប៉ាន់ស្មាន ពីអ្នកដែលបំពេញកិច្ចការទាំងនោះ ដូចជាករណីវាយតម្លៃ គ្រឿងអលង្ការ ឬរថយន្ត ជាអាទិ៍ គឺសុំតារាងប៉ាន់តម្លៃពីហាងលក់រថយន្តចំនួន ០៣ ទីតាំង ជាអាទិ៍ បន្ទាប់មកតម្លៃមធ្យមភាគ ក្នុងការកំណត់តម្លៃរួចមួយ សម្រាប់ជាមូលដ្ឋានមួយនៃតម្លៃសរុបរបស់សន្តតិកម្ម ។

២.៤.៣. ភាតព្វកិច្ចនៃសន្តតិកម្ម

នៅពេលសន្តតិកម្មចាប់ផ្តើម គម្បីស្រាវជ្រាវ ឬស្វែងយល់បំណុលរបស់មតកជនដើម្បីឲ្យមានភាពច្បាស់លាស់ថា តើបំណុលទាំងនោះមានកម្រិតណា ច្រើនជាង ឬតិចជាងទ្រព្យដែលបន្សល់ទុក សម្រាប់ជាមូលដ្ឋានក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈទទួលយកមត៌កដោយកម្រិត ឬការបោះបង់សន្តតិកម្ម ជាអាទិ៍ ។ ដើម្បីឲ្យមានភាពច្បាស់លាស់ចំពោះបំណុលរបស់មតកជន គម្បីមានឯកសារបញ្ជាក់បំណុល ដែលអាចជាកិច្ចសន្យាខ្ចីប្រាក់ ជាអាទិ៍ តាមរយៈការសាកសួរពីសន្តតិជន ឯកសារនានាដែលបានបន្សល់ទុក ឬបញ្ជីស្នាមផ្សេងៗ ឬតាមរយៈប្រកាសជាសាធារណៈ។ ប្រសិនបើទ្រព្យអកម្មច្រើនជាង ការបោះបង់ ឬការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតគម្បីយកមកអនុវត្ត។ សិទ្ធិនេះត្រូវអនុវត្តក្នុងអំឡុងពេល ០៣ ខែ នៅពេលដឹងថាសន្តតិកម្មបានចាប់ផ្តើមចំពោះខ្លួនប៉ុន្តែរយៈពេល០៣ ខែ ករណីខ្លះគឺមានលក្ខណៈមិនសមរម្យ ដោយសារថាទ្រព្យសន្តតិកម្មច្រើនប្រភេទ និងមានទីតាំងផ្សេងៗគ្នាជាអាទិ៍ ។[46] ប្រសិនបើស្ថានភាពបែបនេះ ភាគីអាចស្នើសុំពន្យាពេល ដោយផ្អែកលើករណីដូចខាងក្រោមៈ

ក. ការពន្យាពេលដោយតុលាការ

ខ. ករណីពិសេសដែលសន្តតិជនទទួលមរណភាព

គ. ករណីពិសេសក្នុងករណីអនីតិជន

ឃ. ករណីពិសេសដែលមិនដឹងពីអត្ថិភាពនៃកាតព្វកិច្ច

២.៥. ការអនុវត្តជាក់ស្តែងនៃការបែងចែកមត៌ក

២.៥.១. លំហូនៃការទទួលរឿងក្តីសន្តតិកម្ម

ក. ចំនួនសន្តតិជន

សាកសួរភាគីលំអិតអំពីបុគ្គលដែលមានផលប្រយោជន៍ពាក់ព័ន្ធនឹងមត៌ករបស់មតកជន ដើម្បីដឹងឲ្យច្បាស់លាស់អំពីចំនួនសន្តតិជន ។ ប្រសិនបើអាចកំណត់អត្តសញ្ញាណសន្តតិកម្មរួចហើយ ត្រូវកំណត់ប្រភេទ

[46] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២៤៨,១២៤៩,១២៥០,១២៥១ ។

សន្តតិជនថែមទៀត ដូចជាសន្តតិជននោះជាកូន ឬបច្ឆាញាត្តិផ្ទាល់ ឬជាបុគ្គលទទួលតាមសន្តតិកម្មជំនួស ឬសហព័ទ្ធ ឬជាឪពុកម្តាយ ឬបងប្អូនបង្កើត ជាអាទិ៍ ។[47]

ខ. ចំណែកសន្តតិកម្ម

នៅពេលដែលអាចកំណត់ចំនួនសន្តតិជន និងអត្តសញ្ញាណរបស់សន្តតិជនរួចហើយ និងដឹងអំពីទំនាក់ទំនងញាត្តិរួចហើយ និងធ្វើការពិនិត្យបន្ត ថាតើមានលិខិតបណ្តាំ ឬយ៉ាងណា បើមានត្រូវអនុវត្តតាមសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ បើគ្មានត្រូវបែងចែងមត៌កតាមច្បាប់ ក្នុងចំណោមសន្តតិជនទាំងនោះ ។[48]

គ. ទំហំមត៌ក

ដើម្បីទទួលបានភាពច្បាស់លាស់ត្រូវធ្វើការស្រាវជ្រាវមត៌កដែលជាកម្មវត្ថុនៃការបែងចែក គឺជាទ្រព្យសកម្មដែលមិនទាន់បានបែងចែកនៅឡើយនៅពេលបែងចែកមត៌ក នៅក្នុងចំណោមសិទ្ធិនិងករណីកិច្ចនៃទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ។ ក្នុងករណីដែលមានវិវាទពាក់ព័ន្ធនឹងការទទួលយកមត៌ក ត្រូវដោះស្រាយតាមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី ។ ចំណុចដែលត្រូវប្រុងប្រយ័ត្នពាក់ព័ន្ធនឹងទ្រព្យសម្បត្តិរួមរបស់ប្តីប្រពន្ធ គឺមានតែចំណែកកម្មសិទ្ធិអវិភាគរបស់មតកជនតែប៉ុណ្ណោះដែលក្លាយជាមត៌ក ។ ប្រសិនបើកម្មវត្ថុនៃមត៌កជាសិទ្ធិលើបំណុលជាប្រាក់ ជាទូទៅសិទ្ធិលើបំណុលនេះនឹងបែងចែកទៅតាមចំណែកនៃសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ ប៉ុន្តែប្រសិនជាមានការព្រមព្រៀងរវាងសន្តតិជន សិទ្ធិលើបំណុលនោះអាចជាកម្មវត្ថុនៃការបែងចែក ប៉ុន្តែកាតព្វកិច្ចមិនមែនជាកម្មវត្ថុនៃការបែងចែកមត៌កនោះទេ ។ មួយវិញទៀត ផលពីសិទ្ធិនៃសន្តតិកម្ម ដូចជាប្រាក់សំណងនៃការខូចខាត ជាអាទិ៍ ដែលបានធ្វើលទ្ធកម្ម ដោយការសងជំនួសការបាត់បង់ ការខូចខាត ឬការបំពានកម្មវត្ថុនៃទ្រព្យសម្បត្តិសន្តតិកម្ម ប្រាក់លក់ដែលបានធ្វើលទ្ធកម្ម ជាអាទិ៍ ដោយកិច្ចសន្យាដែលយកមត៌កជាកម្មវត្ថុ នឹងក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃការបែងចែកមត៌កផងដែរ។

ឃ. ការវាយតម្លៃមត៌ក

ការវាយតម្លៃមត៌កអាចធ្វើឡើងបានតាមរយៈការព្រមព្រៀងអំពីចំនួន ឬការជ្រើសតាំងអ្នកវាយតម្លៃ ឬការសន្មត់នូវចំនួនជាក់លាក់ណាមួយ ។ ចំពោះ អចលនទ្រព្យនៅប្រទេសជប៉ុន តុលាការអាចបង្គាប់ឲ្យដាក់ឯកសារដូចជា លិខិតវាយតម្លៃទ្រព្យ លិខិតប្រកាសពន្ធសន្តតិកម្ម និងលិខិតវាយតម្លៃរបស់ក្រុមហ៊ុនអចលនវត្ថុ ដើម្បីសម្របសម្រួលយោបល់របស់ភាគី និងឈានទៅដល់ការព្រមព្រៀង។ ក្នុងករណីដែលមិនអាចព្រមព្រៀង

[47] មេធាវី អ៊ីវ ប៉ូលី ,សៀវភៅការបែងចែកមត៌ក,២០១១, នីតិរដ្ឋប្បវេណី,ភ្នំពេញ។

[48] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២៤៨,១២៤៩,១២៥០,១២៥១ ។

តុលាការនឹងជ្រើសរើសអ្នកវាយតម្លៃដូចជាបុគ្គលដែលមានចំណេះដឹងដូចជា អ្នកជំនាញវាយតម្លៃអចលវត្ថុ ជា អាទិ៍ មកធ្វើការវាយតម្លៃ ។ [49]

ខ. ការកំណត់ចំណែកមត៌កជាក់ស្តែង

ចំណែកសន្តតិកម្មជាក់ស្តែងគឺ ជាអត្រាចំណែកមត៌កចុងក្រោយដែលបានសម្រួលរួចរាល់ដោយពិចារណាលើចំណែកសន្តតិកម្មតាមច្បាប់ជាមួយនឹងការទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស និង ភាគនៃវិភាគទាន។ ការសម្រួលចំណែកសន្តតិកម្ម ជាវិធីមួយកំណត់ឲ្យមានសមភាពជាក់ស្តែងនៃទ្រព្យសន្តតិកម្ម ។ ទ្រព្យសន្តតិកម្មនៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មបូកនឹងផលប្រយោជន៍ពិសេស និងដកភាគនៃវិភាគទានចេញ ត្រូវចាត់ទុកជាមត៌ក ។ ចំណែកសន្តតិកម្មរបស់សន្តតិជនទាំងអស់ (ចំណែកសន្តតិកម្ម បណ្តោះអាសន្ន) ត្រូវគណនាឲ្យទៅតាមចំណែកសន្តតិកម្មតាមច្បាប់នៃទ្រព្យដែលត្រូវបានចាត់ទុកជាមត៌ក។ ចំពោះជនដែលត្រូវទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស ត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កជាក់ស្តែងស្មើនឹងចំណែកមត៌ក ដកផលប្រយោជន៍ពិសេសដែលទទួលបានចេញ ហើយសន្តតិជនដែលទទួលបានវិភាគទាន ត្រូវទទួលបានចំណែកមត៌កជាក់ស្តែងស្មើនឹងចំណែក មត៌កបូកនឹងភាគនៃវិភាគទាន ។

ច. ដីការសម្រេចបែងចែកមត៌ក

តុលាការត្រូវសម្រេចករណីបែងចែកមត៌ក ដោយពិចារណាទៅលើស្ថានភាពមួយចំនួន ដូចជា ទី១ ការបែងចែកវត្ថុដោយផ្ទាល់ ទី២ ការសម្រួលដោយបង់ជាប្រាក់ ទី៣ ការបែងចែកដោយប្តូរជាប្រាក់ ទី៤ ការបែងចែងជាវត្ថុអវិភាគដោយគិតគូរជាក់ស្តែងទៅលើស្ថានភាពរបស់សហសន្តតិជនដូចជា អាយុ មុខរបរ សុខភាព ជីវភាព វត្ថុ ឬប្រភេទនៃសិទ្ធិដែលមានចំពោះមត៌ក សិទ្ធិអាទិភាពរបស់សហព័ទ្ធ សំណងនៃកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន ទំនៀមទម្លាប់ និងមតិយោបល់របស់សហសន្តតិជន ជាអាទិ៍ ។

២.៥.២. របៀបសរសេរពាក្យសុំបែងចែកមត៌ក

ក. អត្តសញ្ញាណភាគី អាស័យដ្ឋាន និងឋានៈភាគី

ខ. ខ្លឹមសារនៃដីការសម្រេចដែលអ្នកដាក់ពាក្យសុំទាមទារឲ្យតុលាការចេញ

គ. អង្គហេតុដែលជាមូលហេតុនៃការទាមទារ។[50]

---

[49] មេធាវី អ៊ីវ ប៉ូលី, សៀវភៅការបែងចែកមត៌ក ,២០១១, នីតិរដ្ឋប្បវេណី,ភ្នំពេញ។

[50] ដដែល,២០១១, នីតិរដ្ឋប្បវេណី,ភ្នំពេញ ។

២.៥.៣. ឯកសារភ្ជាប់

ទី១ ឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណសន្តតិជន ៖ អត្តសញ្ញាណប័ណ្ណ ។

ទី២ ឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណរបស់សន្តតិជន និងមតកជន ៖ សំបុត្រកំណើត សៀវភៅគ្រួសារ និង សៀវភៅស្នាក់នៅ ជាអាទិ៍ ។

ទី៣ ឯកសារបញ្ជាក់អត្តសញ្ញាណទ្រព្យដែលជាកម្មវត្ថុនៃមត៌ក ៖ លិខិតបញ្ជាក់ទ្រព្យទាំងឡាយដែល ជាកម្មសិទ្ធិរបស់មតកជន ។

ទី៤ សំបុត្រមរណភាព ៖ លិខិតដែលបញ្ជាក់អំពីមតកជនស្លាប់ ។

ទី៥ ឯកសារបញ្ជាក់អំពីសិទ្ធិលើបំណុល ឬកាតព្វកិច្ច ជាអាទិ៍ ៖ កិច្ចសន្យា ។

២.៦. អវត្តមាននៃសន្តតិជន

នៅពេលដែល មនុស្សម្នាក់ទទួលមរណភាព ទ្រព្យសម្បត្តិរបស់គាត់ត្រូវបានទទួលបន្តដោយ សន្តតិជន ។[51] ប្រសិនបើមានសន្តតិជន ប៉ុន្តែពួកគេបានបាត់ខ្លួន នោះការគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិសម្រាប់បុគ្គល ដែលអវត្តមាន និងការប្រកាសពីការបាត់ខ្លួនត្រូវយកមកប្រើប្រាស់។ មួយវិញទៀត ក៏អាចមានករណីដែលមិន មានភាពច្បាស់លាស់ ថាតើមានសន្តតិជន ឬអត់។ ក្នុងករណីដូចនេះ ចាំបាច់ត្រូវមាននីតិវិធីក្នុងការស្វែងរក សន្តតិជន។ ប្រសិនបើរកមិនឃើញសន្តតិជនទេនោះ ទ្រព្យសម្បត្តិដែលនៅសល់ត្រូវប្រគល់ឲ្យជនដែលមាន និស្ស័យពិសេសជាមួយនឹងមតកជន ឬធ្លាក់ទៅជាទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ ។

២.៦.១. មរណភាពនៃមតកជន

ប្រសិនបើគ្មានភាពច្បាស់លាស់ថាមានសន្តតិជនទេ មត៌កនឹងត្រូវក្លាយជានីតិបុគ្គលមត៌កដោយ ស្វ័យប្រវត្តិ ទោះបីជាមត៌កមានចំនួនតិចតួចក៏ដោយ ក៏នីតិបុគ្គលមត៌កត្រូវបង្កើតឡើងដោយស្វ័យប្រវត្តិ ។ ដើម្បី បង្កើតនីតិបុគ្គលមត៌ក មិនតម្រូវឲ្យមាននីតិវិធីឡើយ ដូច្នេះទោះបីគ្មាននណាម្នាក់ដាក់ពាក្យសុំតែងតាំងអ្នក គ្រប់គ្រងក៏ដោយ ក៏នីតិបុគ្គលមត៌កត្រូវបានបង្កើតឡើងដោយស្វ័យប្រវត្តិដែរ ។ ប៉ុន្តែប្រសិនបើគ្មានអ្នកគ្រប់គ្រង នោះក៏គ្មានការចាប់ផ្តើមនៃនីតិវិធីដែរ ។[52]

ភាពមិនច្បាស់លាស់ថាមានសន្តតិជន រួមមាន៖

ក. ច្បាស់ថាមិនមានសន្តតិជន

ខ. មានសន្តតិជនដែរ ប៉ុន្តែពួកគេទាំងអស់បានបោះបង់សន្តតិកម្ម

---

[51] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ៣៧, ៤១ ។

[52] ដដែល, មាត្រា ១២៩០ ។

គ. មានសន្តតិជនដែរ ប៉ុន្តែពួកគេជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬជនដែលត្រូវបានផ្តាច់មត៌ក។[53]

២.៦.២. ការតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រង

តុលាការត្រូវតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងទៅតាមពាក្យសុំ ប្រសិនបើគ្មាននណាម្នាក់បានដាក់ពាក្យសុំទេ នោះមិនត្រូវតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងឡើយ ក្នុងករណីនេះមាននីតិបុគ្គលមត៌ក តែគ្មាននីតិវិធីឡើយ។ ប្រសិនបើមត៌កមានច្រើនសន្ទឹកសន្ធាប់ ដូចជាអចលនវត្ថុ ជាដើមនោះ មេឃុំ ឬចៅសង្កាត់ ឬព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវធ្វើជាអ្នកដាក់ពាក្យសុំនោះ។ ហើយមានករណីជាច្រើនដែលម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន អច្ច័យលាភី ឬជនដែលមាននិស័យពិសេស ធ្វើការដាក់ពាក្យសុំក្នុងការតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រង ព្រោះបុគ្គលទាំងនេះ គឺជាបុគ្គលដែលមានទំនាក់ទំនងផលប្រយោជន៍ ដោយសារតែពួកគេត្រូវមានសិទ្ធិទទួលបានមត៌កមួយផ្នែក។[54]

២.៦.៣. ការជូនដំណឹងលើកកទី១ដោយតុលាការ

ការជូនដំណឹងជាសាធារណៈនៃការតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រង ត្រូវធ្វើឡើងដោយបិទប្រកាសរបស់តុលាការ និងការចុះក្នុងព្រឹត្តិបត្ររបស់ក្រសួងយុត្តិធម៌ ។

២.៦.៤. ការជូនដំណឹងលើកទី២ ដោយអ្នកគ្រប់គ្រង

ការជូនដំណឹងជាសាធារណៈសម្រាប់ការបង្ហាញទាមទារ ត្រូវធ្វើឡើងដោយការបិទប្រកាសរបស់តុលាការ និងចុះក្នុងព្រឹត្តិបត្ររបស់ក្រសួងយុត្តិធម៌ ។ ការជូនដំណឹងជាសាធារណៈត្រូវ៖

ក. បញ្ជាក់នូវអំឡុងពេលជាក់លាក់ដែលមិនត្រូវតិចជាង ២ ខែ

ខ. បង្ហាញថាគ្រប់សន្តតិជន និងអច្ច័យលាភីទាំងអស់ត្រូវបង្ហាញពីការទាមទាររបស់ពួកគេ នៅក្នុងអំឡុងពេលកំណត់ខាងលើ ។

គ. សរសេរថា ម្ចាស់បំណុលរបស់សន្តតិជនដែលមិនបានបង្ហាញពីការទាមទាររបស់ខ្លួននៅក្នុងអំឡុងពេលខាងលើទេនោះ ការទាមទារនោះនឹងត្រូវដកចេញពីការជម្រះ ។[55]

២.៦.៥. ការដកចេញពីការជម្រះ

ម្ចាស់បំណុល និងអច្ច័យលាភី ដែលមិនបង្ហាញការទាមទាររបស់ខ្លួននៅក្នុងអំឡុងពេលខាងលើ នឹងត្រូវដកចេញពីការជម្រះ ។ ម្ចាស់បំណុល និងអច្ច័យលាភីទាំងនោះ អាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ពួកគេ លុះត្រាតែមានសល់ទ្រព្យសម្បត្តិក្រោយពីការជម្រះ ។ ចំពោះបើតែម្ចាស់បំណុល និងអច្ច័យលាភីទាំងនោះ មិនបានបង្ហាញការទាមទាររបស់ខ្លួននៅក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់ខាងលើក៏ដោយ ប្រសិនបើអ្នកគ្រប់គ្រងស្គាល់ពួកគេ

[53] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២៦១,១១៥០,១១៥១ ។

[54] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២៩១ និង ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧, មាត្រា ៣ ។

[55] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២៩៦ ។

ពួកគេនឹងទទួលបានការសងតាមរយៈការជម្រះ។ ទោះបីម្ចាស់បំណុលមិនបានបង្ហាញការទាមទាររបស់ខ្លួននៅក្នុងអំឡុងពេលខាងលើក៏ដោយ ក៏ប្រាតិភោគរបស់ម្ចាស់បំណុលទាំងនោះ មិនត្រូវបានរលត់ឡើយ ដូច្នេះហើយម្ចាស់បំណុលទាំងនោះអាចអនុវត្តសិទ្ធិប្រាតិភោគរបស់ខ្លួនតាមរយៈការជម្រះបាន ។[56]

២.៦.៦. ការជម្រះ

ការជម្រះ មានន័យថា អ្នកគ្រប់គ្រងធ្វើការសងបំណុល និងអច្ច័យទានដោយយកចេញពីមត៌ក។ ជាធម្មតា កាជម្រះចាប់ផ្តើមនៅពេលដែលអំឡុងពេលជាក់លាក់ យ៉ាងហោចណាស់ពីខែ បានកន្លងផុត ក្រោយពីការជូនដំណឹងជាសារធាណៈលើកទី២ ។[57] នៅមុនអំឡុងពេលជាក់លាក់នោះ អ្នកគ្រប់គ្រងអាចបដិសេធការសងចំពោះម្ចាស់បំណុល និងអច្ច័យលាភីក៏បាន ។ សូម្បីតែ ក្នុងអំឡុងពេលជាក់លាក់នោះក៏ដោយ ក៏អ្នកគ្រប់គ្រងអាចសងទៅម្ចាស់បំណុល និងអច្ច័លាភីបានដែរ ក្នុងករណីនេះ ប្រសិនបើមិនអាចសងទៅម្ចាស់បំណុល និងអច្ច័យលាភីដ៏ទៃទៀតបានទេនោះ អ្នកគ្រប់គ្រងមានករណីកិច្ចសងសំណងការខូចខាត ។

២.៦.៧. ការជូនដំណឹងលើកទី ៣ ដោយតុលាការ

ប្រសិនបើ ក្រោយពីពេលដែលអំឡុងពេលដែលបានកំណត់ជាក់លាក់នៃការជូនដំណឹងលើកទី២ នោះហួសកំណត់ ហើយនៅតែមិនអាចរកឃើញអត្ថិភាពនៃសន្តតិជនទៀតនោះទេ តុលាការត្រូវធ្វើការជូនដំណឹងជាសាធារណៈលើកទី៣ តាមពាក្យស្នើសុំតាមសំណាក់អ្នកគ្រប់គ្រង ឬព្រះរាជអាជ្ញា។ ប៉ុន្តែ ដោយសារតែគោលបំណងនៃការជូនដំណឹងនេះ គឺដើម្បីផ្តល់ឲ្យនូវទ្រព្យសម្បត្តិដែលនៅសល់ ទៅឲ្យសន្តិជន ដូច្នេះប្រសិនបើប៉ាន់ប្រមាណឃើញថា គ្មានសេសសល់មត៌កទេ មិនទាមទារឲ្យអ្នកគ្រប់គ្រង និងតំណាងអយ្យការធ្វើពាក្យ សុំឡើយ។[58] ការជូនដំណឹងជាសាធារណៈនេះ ត្រូវធ្វើឡើងដោយការបិទប្រកាសរបស់តុលាការ និងចុះក្នុងព្រឹត្តិបត្ររបស់ក្រសួងយុត្តិធម៌ ។ ការជូនដំណឹងនេះ ត្រូវបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ពីអំឡុងពេលជាក់លាក់មួយដែលមិនឲ្យតិចជាង ៦ ខែ ហើយត្រូវសរសេរថា ប្រសិនបើមានសន្តតិជន ពួកគេត្រូវប្រកាសខ្លួន ដោយខ្លួនឯងថាជាសន្តតិជននៅក្នុងអំឡុងពេលខាងលើ ។

២.៦.៨. ការរំលត់សិទ្ធិ

ប្រសិនបើគ្មានសន្តតិជនណាបង្ហាញខ្លួនក្នុងអំឡុងពេលខាងលើទេ សន្តតិជនទាំងអស់នឹងបាត់បង់សិទ្ធិរបស់ខ្លួន ។ លើសពីនេះទៀត ម្ចាស់បំណុល និងអច្ច័យទានទាំងអស់ដែលអ្នកគ្រប់គ្រងស្គាល់និងបាត់បង់

[56] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២៩៦,១២៥៨ ។

[57] ដដែល, មាត្រា ១២៨២ ,១២៩៧ ។

[58] ច្បាប់ស្តីពីការអនុវត្តក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/០៥១១/០០៧, ៣១ ឧសភា ២០១១,មាត្រា ១២ ។

សិទ្ធដូចគ្នា។ ពួកគេ មិនអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ពួកគេបានឡើយ ទោះបីជានៅសល់នូវមត៌កក្រោយពីការជម្រះក៏ដោយ ។[59]

២.៦.៩. ការចែកមត៌កទៅឲ្យជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស

នៅក្នុងករណីខ្លះ ក៏អាចមានមត៌កដែលនៅសល់ក្រោយពីការរលត់សិទ្ធិផងដែរ នៅក្នុងករណីដូច្នេះ ជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសអាចដាក់ពាក្យសុំបែងចែកមត៌កទៅឲ្យជនដែលមាននិស័យពិសេសបាន ។ ប្រសិនបើតុលាការពិចារណាឃើញថា សមហេតុផល នោះតុលាការអាចចេញដីកាសម្រេចប្រគល់ឲ្យនូវផ្នែកនៃមត៌កដែលនៅសល់ទៅជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស ។ ថ្វីត្បិតតែជនដែលមាននិស្ស័យពិសេស គឺជាសាច់ញាតិរបស់មតកជនក៏ដោយ ក៏ទំនាក់ទំនងញាត្តិ ឬញាត្តិពន្ធមិនមានភាពចាំបាច់អ្វីដែរ ។ នៅក្នុងករណីខ្លះ មិត្តភក្តិរបស់មតកជន ឬមណ្ឌលមើលថែចាស់ជរាដែលមើលថែមតកជនបានជិតដល់ ក៏អាចក្លាយជាជនដែលមាននិស្ស័យពិសេសបានដែរ ។[60]

២.៧. ភាគបម្រុង

របបភាគបម្រុង គឺជារបបមួយធានានៃភាគចំណែកមតកកំណត់ដោយច្បាប់ ចំពោះសន្តតិជនដែលកំណត់ដោយច្បាប់។ មតកជនមានសេរីភាពក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍ ក៏ប៉ុន្តែរបបនេះទទួលស្គាល់ឲ្យសន្តតិជនដែលកំណត់ដោយច្បាប់មួយចំនួន ធ្វើការបដិសេធនេះមួយភាគ។ របបភាគបម្រុងនេះ មានតួនាទីសម្រួលសន្តិកម្មតាមច្បាប់។ របបភាគបម្រុងនេះ មានវិធីធានានូវភាគបម្រុងដោយបដិសេធមតកសាសន៍ ជាអាទិ៍ដោយសន្តិជនដែលត្រូវបានគេបំពានមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងរបស់ខ្លួន និងវិធីហាមមិនឲ្យមតកជនយកមតកមួយចំនួនទៅធ្វើជាកម្មវត្ថុនៃ មតកសាសន៍។ [61]

២.៧.១. គោលបំណង

ច្បាប់បានទទួលស្គាល់ឱ្យមានសន្តតិកម្មតាមបណ្ដាំ (មតកសាសន៍) ដែលមតកជនអាចបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ខ្លួនក្នុងការបែងចែកចំណែកមត៌ក បន្ទាប់ពីខ្លួនបានស្លាប់ទៅ។ ប៉ុន្តែការទទួលស្គាល់របបសន្តតិកម្មបែបនេះ ក៏អាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ចំណែកដែលសន្តតិជនត្រូវទទួលបានផងដែរ ប្រសិនបើមតកជន បង្ហាញឆន្ទៈចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិរបស់ខ្លួនដោយមិនត្រឹមត្រូវ ហេតុនេះហើយទើបក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានបង្កើតនូវរបបភាគបម្រុងឡើង។ បទបញ្ញត្តិ ស្ដីពីភាគបម្រុងត្រូវបានបង្កើតឡើង ក្នុងគោលបំណងការពារការចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិ

---

[59] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២៩៨ ។

[60] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១២៩៩ និង ច្បាប់ស្ដីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្ដីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្ដឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧, មាត្រា ៣ ។

[61] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, សន្ទានុក្រមផ្នែករដ្ឋប្បវេណី លេខរៀង ១១៤ ។

ដោយមិនត្រឹមត្រូវ ដែលធ្វើឡើងដោយមតកជន ដូចជាធានាបាននូវចំណែកមត៌កជាក់លាក់ និងត្រឹមត្រូវមួយសម្រាប់ជនដែលនឹងត្រូវមានសិទ្ធិទទួលបាន។ មតកជន មានសិទ្ធិធ្វើការបែងចែកមត៌ករបស់គាត់បានគ្រប់រូបភាព ក៏ប៉ុន្តែត្រូវគោរពលក្ខខណ្ឌតាមគោលការណ៍ភាគបម្រុង។ តាមច្បាប់ ភាគបម្រុង គឺជាចំណែកមួយដែលត្រូវបម្រុងទុកឱ្យអ្នកដែលមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង តាមច្បាប់កំណត់។ ភាគបម្រុង គឺជាចំណែកបម្រុងទុក ដែលត្រូវរាប់បញ្ចូលទាំងមត៌ក និងទ្រព្យសម្បត្តិមួយចំនួន ដែលមានមុនពេលមរណភាពរបស់មតកជន ដូចជាប្រទានកម្ម និងតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេស ដោយហេតុថា ប្រសិនបើទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាមូលដ្ឋានសម្រាប់គណនាភាគបម្រុងនេះត្រូវបានកំណត់ត្រឹមមត៌ក នោះអាចមានករណីមួយចំនួន ដែលមតកជនគាត់អាចចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិបានតាមរយៈប្រទានកម្មជាដើម ដែលអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ចំណែករបស់សន្តតិជន។

២.៧.២. អ្នកដែលមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង និងចំណែកនៃភាគបម្រុង

ក្នុងចំណោមសន្តតិជនដែលកំណត់ដោយច្បាប់ មានបច្ឆាញាតិផ្ទាល់ ឬ ឪពុកម្តាយ ឬជីដូនជីតា និងសហព័ទ្ធរបស់មតកជន ដែលជាអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង ។ មានន័យថា សន្តតិជន ក្រៅពីបងប្អូនបង្កើតរបស់មតកជន និង ជនទទួលសន្តតិកម្មជំនួសបងប្អូនបង្កើតនោះ ជាអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងករណីដែលបច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់មតកជន បានទទួលមរណភាព មុនពេលមតកជនទទួលមរណភាព ជនដែលទទួល សន្តិកម្មជំនួស ក៏ត្រូវមានភាគបម្រុង ។[62] ជាគោលការណ៍ ភាគបម្រុង គឺ ១ ភាគ ២ នៃមតករបស់មតកជន ហើយចំពោះករណីដែលមានតែឪពុកម្តាយ ឬ មានតែជីដូនជីតាសន្តតិជន ភាគបម្រុង គឺ ១ ភាគ ៣ នៃមតិករបស់មតកជន។ ឧទាហរណ៍ ក្នុងករណីដែលមានតែកូនម្នាក់ នឹង សហព័ទ្ធរបស់មតកជន ជាសន្តតិជន ភាគបម្រុងសម្រាប់អ្នកទាំងនោះ គឺ ១ ភាគ ២ នៃមតិករបស់មតកជន ។

ក្នុងករណីដែលអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងមានច្រើននាក់ ត្រូវធ្វើការបែងចែកទ្រព្យដែលត្រូវបានចាត់ទុកជាភាគបម្រុងនោះ ទៅតាមសមាមាត្រនៃចំណែកមត៌ក ។ ចំពោះឧទាហរណ៍ខាងលើនេះ ចំណែកមត៌ក មានស្មើភាពគ្នា ហេតុនេះហើយ ភាគបម្រុងរបស់កូនព្រមទាំងសហព័ទ្ធនោះ គឺ ១ភាគ៤នៃមត៌កសម្រាប់ម្នាក់ៗ ក្នុងករណីដែលឪពុកម្តាយ និង សហព័ទ្ធ រួមទាំងអស់ ៣ នាក់ជាសន្តតិជន ចំណែកមត៌កសន្តតិកម្មរបស់សហព័ទ្ធ គឺ ១ ភាគ ៣ ហើយមត៌កដែលសល់ត្រូវចែកស្មើភាពគ្នាទៅឱ្យឪពុកម្តាយ ដូច្នេះម្នាក់ទទួលបាន ១ ភាគ ៣ ។ ហេតុនេះហើយ ភាគបម្រុងគឺ ១ ភាគ ៦ សម្រាប់ម្នាក់ៗ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងករណីដែលបងប្អូនបង្កើតបានមតកជន និង សហព័ទ្ធ ជាសន្តតិជន ភាគបម្រុង មាន ១ ភាគ ២ នៃមត៌ក ក្នុងករណីដែលមានបងប្អូនបង្កើត

[62] សេចក្តីកំណត់មាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ ៨,៩ មាត្រា ១២៣០ ។

ចំណែកមត៌ករបស់សហព័ទ្ធគឺ ១ ភាគ២ ដូច្នេះសហព័ទ្ធត្រូវទទួលភាគបម្រុងស្មើនឹង ១ភាគ ៤ នៃមត៌កទាំងអស់។

២.៧.៣. ការគណនាចំណែកនៃភាគបម្រុង

ទ្រព្យសកម្មដែលជាមូលដ្ឋាននៃការគណនាភាគបម្រុង មានទ្រព្យដែលមានពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ផលប្រយោជន៍ពិសេស ព្រមទាំងប្រទានកម្មដែលយកមកធ្វើជាមូលដ្ឋាននៃការគណនាភាគបម្រុង។ តម្លៃសរុបនៃទ្រព្យសម្បត្តិនៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តិកម្ម និងតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេស ស្មើនឹងទ្រព្យដែលត្រូវចាត់ទុកថាជាមតក។ នេះគឺដើម្បីអោយមានកម្មភាពជាក់ស្តែងរវាងសហសន្តិជន។ លើសពីនេះក៏មានបូកបន្ថែមទាំងតម្លៃនៃទ្រព្យប្រទានកម្មដែលបានកំណត់ ព្រោះថាទ្រព្យដែលធ្វើប្រទានកម្មចំពោះតតិយជនក្រៅពីសន្តតិកម្ម ក៏អាចក្លាយទៅជាកម្មវត្ថុនៃការទាមទារអោយកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង។ បន្ទាប់ត្រូវដកត្រូវដកតម្លៃសរុបកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន ពីតម្លៃសរុបនៃទ្រព្យសកម្មទាំងអស់ ព្រោះថាត្រូវយកទ្រព្យសុទ្ធមកធ្វើជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង។[63]

ឧទាហរណ៍៖ ក្នុងករណីដែលសហព័ទ្ធ A របស់មតកជន ព្រមទាំងកូន B និង C ត្រូវទទួលសន្តិកម្មស្មើគ្នា។ នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម មត៌ករបស់មតកជនមានទ្រព្យ ១០០០ដុល្លារ B បានទទួលនូវផលប្រយោជន៍ពិសេស ៥០០ដុល្លារ ហើយកាតព្វកិច្ចដែលត្រូវធ្វើសន្តិកម្មមាន ៣០០ដុល្លារ ក្រៅពីនេះ មតកជនមាននារី D ហើយបានធ្វើប្រទានកម្មទ្រព្យ ១០០០ដុល្លារ ទៅអោយនារីនោះនៅ ៦ខែ មុនពេលមរណភាព។ ក្នុងករណីនេះ ទ្រព្យដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនា គឺ ១០០០+៥០០+១០០០-៣០០=២២០០ដុល្លារ។

ក្នុងចំណោមកាតួកិច្ចដែលត្រូវបានទទួលដោយសន្តិកម្ម ត្រូវរាប់បញ្ចូលផងដែរនូវសោហ៊ុយបុណ្យសពតាមឋានៈរបស់មតកជន។តាមធម្មតាកាតព្វកិច្ចដែលត្រូវបានទទួលបន្តដោយ សន្តតិកម្ម សំដៅទៅលើកាតព្វកិច្ចដែលមតកជនមានមុនពេលទទួលមរណភាពប៉ុន្តែ ក៏រាប់បញ្ចូលទាំងសោហុយបុណ្យសពតាមឋានៈរបស់មតកជននោះដោយឡែកមិនត្រូវរាប់បញ្ចូលនូវកាតួកិច្ចដែលសន្តតិជនត្រូវទទួលបន្ទុកដោយអាច្ច័យទាន ទេ។

២.៧.៤. ការកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង

ក្នុងចំណោមទ្រព្យសម្បត្តិដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មទ្រព្យ ដែលត្រូវយកមកធ្វើជាកម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង គឺមានទ្រព្យដែលបានធ្វើប្រទានកម្ម និងទ្រព្យដែលបានកំណត់ជាចំណែកមត៌កតាមមតកសាសន៍ ព្រមទាំងផលប្រយោជន៍ពិសេស ។ ដោយឡែកចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិដែល

[63] សេចក្តីកំណត់មាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ ៨,៩ មាត្រា ១២៣១ ។

នៅសល់ពីទ្រព្យសម្បត្តិដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម តាមធម្មតា ត្រូវធ្វើការបែងចែកទៅអោយជនដែលមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង។

ឧទាហរណ៍៖ ក្នុងករណីដែលសន្តតិជនមានបីអ្នក A, B និង C ហើយមតកមាន១000ដុល្លារ ហើយ A ទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេស ៥000ដុល្លារ ដូច្នេះចំណែកមត៌ករបស់គឺ 0ដុល្លារ B និង C ទទួលបាន ៥00ដុល្លារម្នាក់។ ក៏ប៉ុន្តែ ភាគបម្រុងដែលអាចទាមទារបានគឺ (១000+៥00)៖២៖៣ =១000ដុល្លារ ដូចន្នេះ B និង C ត្រូវ Aបំពានភាគបម្រុងរបស់ខ្លួន ៥00ដុល្លាម្នាក់។

ក្នុងករណីដែលសន្តតិជនមានបីនាក់ A, B និង C ហើយមតកមាន ១000ដុល្លារ និងបំណុលមាន ៣00ដុល្លារ A ទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេសចំនួន ៥00ដុល្លារ ចំណែកមត៌កដែលមតកជនបានកំណត់ទៅអោយ B មាន ៨00ដុល្លារ នោះ A នឹងទទួលបាន 0ដុល្លារ (ក្រៅពីនេះទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេសចំនួន ៥00ដុល្លាររួចហើយ) B នឹងទទួលបាន ៨00ដុល្លារ ហើយ C នឹងទទួលបាន ២00ដុល្លារ (ក្រៅពីនេះសន្តតិជនទាំងនោះត្រូវទទួលបន្ទុកនូវកាតព្វកិច្ច ១00ដុល្លារ ម្នាក់)។ ក្នុងករណីនេះភាគបម្រុងដែលអាចទាមទារបានគឺ (១000+៥00-៣00)៖២៖៣៖៣00៖៣ =៣00ដុល្លារ ។ ដូចន្នេះមានតែ C ដែលត្រូវបានគេបំពានចំនួន ១00ដុល្លារ ក្នុងករណីនេះ ទាមទាអោយកាត់បន្ថយបង្គ្រប់ភាគបម្រុងពី B បាន។

ក្នុងករណីមួយទៀត គឺសន្តតិជនមានបីនាក់ A, B និង C មតកមានចំនួន ១000ដុល្លារ និងបំណុល ៩00ដុល្លារ ។ ៥ឆ្នាំមុន A ទទួលបានផលប្រយោជន៍ពិសេសចំនួន ៥00ដុល្លារ ក្នុងករណីនេះចំណែកមតក A គឺ 0ដុល្លារ B និង C ម្នាក់ ៥00ដុល្លារ (ប្រសិនបើគិតពីកាតព្វកិច្ចថែមទៀត A បាន ៣00ដុល្លារ ហើយ B និង C ទទួលបានម្នាក់ ២00ដុល្លារ) ហេតុនេះហើយ មិនមានអ្នកណាម្នាក់ត្រូវបានគេបំពានភាគបម្រុងរបស់ខ្លួនឡើយ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើ A បានបោះបង់សន្តតិកម្មរបស់ខ្លួន ហើយផលប្រយោជន៍ពិសេសត្រូវបានផ្តល់ ដោយបានដឹងថាមានការបំពានភាគបម្រុង នោះភាគបម្រុងរបស់ B និង C គឺ (១00+៥00-៩00) ៖២៖៣+៩00 ៖២=៥៥0ដុល្លារ ។ ក៏ប៉ុន្តែម្នាក់ៗទទួលបានត្រឹមតែ ៥00ដុល្លារ ប៉ុណ្ណោះ ដូច្នេះ ម្នាក់ៗត្រូវ A បំពាន ៥0ដុល្លារ។ ប្រសិនបើ A មិនបានបំពានដោយទុច្ចរិតទេ ភាគបម្រុងរបស់ B និង C គឺ (១000-៩00) ៖២៖៣+៩00 ៖២=៤៦៧ដុល្លារ ដូច្នេះនៅក្នុងករណីនេះមិនមានការបំពានភាគបម្រុងទេ។

ចំពោះអច្ច័យទាន ចំពោះសន្តតិជន ជាកម្មវត្ថុដើម្បីកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុងប្រសិនបើសន្តតិជនដែលត្រូវគេទាមទារអោយកាត់បន្ថយនោះ ត្រូវបានគេបំពានភាគបម្រុងរបស់ខ្លួនទៅវិញ ដោយសារការកាត់បន្ថយនោះនឹងមានបញ្ហា។[64]

[64] សេចក្តីកំណត់មាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ ៨,៩ មាត្រា ១២៣៣ ។

២.៧.៥. ការរំលត់សិទ្ធិទាមទារដើម្បីឲ្យកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង

អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិ អំឡុងពេលខ្លី គឺត្រូវបានចងតម្រូវទៅនឹងអំឡុងពេលនៃអាជ្ញាយុកាលនៃការអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលនូវអំពើដែលនាំឱ្យខូចខាតផលប្រយោជន៍ រីឯអំឡុងពេលវែងវិញត្រូវបានចែងតម្រូវទៅនឹង៥ឆ្នាំ ដែលជាអំឡុងពេលទាមទារឱ្យធ្វើបដិទានសន្តតិកម្ម ការលុបចោលនូវអំពើដែលនាំឱ្យខូចខាតផលប្រយោជន៍ ចាំបាច់ត្រូវអនុវត្តតាមផ្លូវតុលាការ រីឯការទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយដើម្បី បង្គ្រប់ភាគបម្រុងមិនចាំបាច់អនុវត្តតាមផ្លូវតុលាការទេ។ ដូច្នេះអាចអនុវត្តសិទ្ធិនេះក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់នេះចំពោះអ្នកមានកាតព្វកិច្ចដោយមិនចាំបាច់ដាក់ពាក្យបណ្ដឹងទេ ។ តាមរយៈការអនុវត្តសិទ្ធិទាមទារនេះ កម្មសិទ្ធិទាំងមូល ឬមួយភាគនៃកម្មវត្ថុត្រូវផ្ទេរទៅអ្នកមានសិទ្ធិដោយស្វ័យប្រវត្តិ ។ ក៏ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើអ្នកមានកាតព្វកិច្ចមិនបានប្រគល់ ឬសហប្រតិបត្តិការធ្វើនីតិវិធីចុះបញ្ជីទេចាំបាច់ត្រូវដាក់ពាក្យបណ្ដឹងចំណុចនេះ គឺដូចគ្នានឹងករណីដែលបានបង្កើតកិច្ចសន្យាលក់ទិញ ក៏ប៉ុន្តែអ្នកលក់មិនបានអនុវត្តកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួនដែរ ។[65]

[65] សេចក្ដីកំណត់មាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ ៨,៩ មាត្រា ១២៤៥ ។

ជំពូកទី៣

ការយល់ព្រមទាំងស្រុង ការបោះបង់ និងការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត

៣.១. លក្ខណៈទូទៅ

នៅពេលដែលមតកជនទទួលមរណភាព សន្តតិជនជាអ្នកស្នងនូវសិទ្ធិ និង បំណុលទាំងអស់ដែលជាកម្មសិទ្ធិមតកជន។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើមានបំណុលច្រើនលើសលុបនោះ ប្រហែលជាអយុត្តិធម៌ណាស់ក្នុងការបង្ខំឲ្យសន្តតិជនទទួលបន្ទុកទាំងនោះ។[66] ជាធម្មតា សន្តតិជនចង់ទទួលសន្តតិកម្មបើសិទ្ធិមានច្រើនជាងបំណុល ហើយសន្តតិជនចង់ទទួលដោយមានកម្រិត ករណីដែលមិនច្បាស់ថាមានបំណុលមានចំនួនប៉ុន្មាន និង ចង់បោះបង់សន្តតិកម្ម ប្រសិនបើបំណុលមានច្រើនជាងសិទ្ធិ។ ដូច្នេះហើយ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីបានផ្ដល់នូវជម្រើស ៣ យ៉ាងដល់សន្តតិជន៖ ការយល់ព្រមទាំងស្រុង ការបោះបង់ ការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត។

៣.២. ការយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្មទាំងស្រុង

ប្រសិនបើសន្តតិជនមិនបង្កើតអានុភាពបោះបង់ ឬ ការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតនោះត្រូវចាត់ទុកថាសន្តតិជននោះបានបង្កើតអានុភាពនៃការយល់ព្រមទាំងស្រុង ក្រោយពេលមតកជនបានទទួលមរណភាព ចាប់តាំងពីពេលដែលបានដឹងថាសន្តតិជនរបស់ខ្លួនបានចាប់ផ្ដើម។ លើសពីនេះទៅទៀត នៅក្នុងអំឡុងពេល ៣ ខែ ប្រសិនបើសន្តតិជនបានចាត់ចែងភាគណាមួយនៃមត៌កនោះ ត្រូវចាត់ទុកថាបានបង្កើតអានុភាពនៃការយល់ព្រមទាំងស្រុង។ ម៉្យាងវិញទៀតទោះបីជា នៅក្រោយពេលសន្តតិជនបង្កើតអានុភាពនៃ ការបោះបង់សន្តតិកម្មក៏ដោយ ប្រសិនបើសន្តតិជននោះលក់ ឬ ប្រើប្រាស់មតកមួយភាគនោះ ត្រូវចាត់ទុកថាបានបង្កើតអានុភាពនៃការយល់ព្រមទាំងស្រុង។ ប្រសិនបើ សន្តតិជនបានយល់ព្រមទាំងស្រុង សន្តតិជននោះ ត្រូវទទួលបន្តដោយគ្មានកម្រិតនៃសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន។ ដូច្នេះ បើសន្តតិជនបានបង្កើតអានុភាពលើការយល់ព្រមទាំងស្រុងមិនថាបំណុលមានចំនួនប៉ុន្មាននោះទេ ក៏សន្តតិជនត្រូវទទួលកាតព្វកិច្ចសងបំណុលទាំងនោះដែរ។[67]

ប្រសិនបើសន្តតិជនសងបំណុលដោយប្រើប្រាស់មត៌ក

ប្រសិនបើសន្តតិជន មានបំណងចង់បោះបង់សន្តតិកម្ម គាត់មិនត្រូវសងបំណុលដោយប្រើប្រាស់មត៌កនោះទេ។ ប្រសិនបើគាត់ធ្វើបែបនេះ ត្រូវចាត់ទុកថាគាត់បានយល់ព្រមទាំងស្រុងលើសន្តតិកម្ម។

---

[66] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៤៧ (កថាខណ្ឌទី១ វាក្យខណ្ឌទី១) ។

[67] ដដែល, មាត្រា១២៥៤,១២៥៥ ។

ទោះជាយ៉ាងណាក្តី អាចនឹងមានករណីដូចខាងក្រោមៈ

សន្តតិជនម្នាក់អាចគិតថា នឹងយល់ព្រមទាំងស្រុងលើសន្តតិកម្មដូច្នេះហើយគាត់បានសងបំណុល ដោយប្រើប្រាស់មត៌ក។ ប៉ុន្តែក្រោយមកគាត់បានដឹងច្បាស់ថាចំនួនបំណុលមានច្រើនលើសពីការស្មាន ហើយគាត់បានប្តូរចិត្តចង់បោះបង់សន្តតិកម្មនោះវិញ។ នៅក្នុងករណីនេះទោះបីជាសន្តតិជនបានប្រើប្រាស់មត៌កដើម្បីសងបំណុលក៏ដោយគាត់មិនត្រូវចាត់ទុកថា បានយល់ព្រមទាំងស្រុងលើសន្តតិកម្មនោះ។

៣.៣. ការបោះបង់សន្តតិកម្ម

៣.៣.១. គោលបំណង

នៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម សន្តតិជនត្រូវទទួលបន្តនូវសិទ្ធិ និង ករណីកិច្ចទាំងអស់របស់មតកជន។ ទោះជាយ៉ាងនេះក៏ដោយ វាមិនត្រឹមត្រូវនោះទេនៅក្នុងការបង្ខំឲ្យសន្តតិជននោះមិនចង់បានអ្វីសោះពីមតកជន។ ជាពិសេសប្រសិនបើមតកជនមានកាតព្វកិច្ចច្រើនការបង្ខំឲ្យសន្តតិជនទទួលបន្ទុកបំណុលនោះជារឿងដែលមិនសមរម្យឡើយ។ ដូចនេះហើយ បានជាក្រមរដ្ឋប្បវេណីអនុញ្ញាតឲ្យសន្តតិជន អាចធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្មបាន។ ប្រសិនបើសន្តតិជនបោះបង់សន្តតិកម្ម គាត់និងមិនទទួលបានអ្វីទាំងអស់។[68] ជាធម្មតា សន្តតិជនបោះបង់សន្តតិកម្មក្នុងករណីនៅពេលដែលមានបំណុលច្រើនជាងសិទ្ធិ។ ប៉ុន្តែទោះបីជាគ្មានបំណុលក៏ដោយ ក៏សន្តតិជននៅតែអាចបោះបង់សន្តតិកម្មបានដែរ។[69]

ឧទាហរណ៍ៈសន្តតិជនម្នាក់ដែលចង់ឲ្យសន្តតិជនម្នាក់ទៀតបានទទួលមរតកទាំងអស់អាចធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្មបាន ដើម្បីគោរពដល់សិទ្ធិរបស់សន្តតិជនម្នាក់ទៀតនោះ ដូចជាបងប្រុសច្បង។

៣.៣.២. របៀបនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម

ក. ការដាក់ពាក្យសុំ

សន្តតិជនត្រូវដាក់ពាក្យសុំបោះបង់សន្តតិកម្មទៅកាន់តុលាការ ដើម្បីបង្កើនអានុភាពនៃការនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម។ តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ចគឺជា តុលាការនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីដែលមិនមែនជាបណ្តឹងនិងឧបសម្ព័ន្ធផ្នែកទី៥ចំណុច១៤។[70]

ការដាក់ពាក្យសុំបោះបង់សន្តតិកម្ម ត្រូវធ្វើឡើងដោយសន្តតិជនម្នាក់ៗ។ ដូចនេះ អ្នកដាក់ពាក្យមិនចាំបាច់ដាក់ពាក្យសុំជាមួយសន្តតិជនដទៃ ឬ មិនចាំបាច់មានការយល់ព្រមពីសន្តតិជនដទៃឡើយ លើសពីនេះ

[68] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១១៤៧ កថាខណ្ឌទី១ ។

[69] ដដែល, មាត្រា ១២៦០ ។

[70] ច្បាប់ស្តីពីនីតិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧, ឧបសម្ព័ន្ធទី១៥ ចំណុចទី១៤ ។

ទៀត ថ្វីត្បិតតែសន្តតិជនម្នាក់បានធ្វើការយល់ព្រមទាំងស្រុងលើសន្តតិកម្មក៏ដោយ ក៏សន្តតិជនផ្សេងទៀតនៅតែអាចធ្វើការបោះបង់សន្តតិកម្មបានដែរ។

ខ. ករណីដែលសន្តតិជនជាអនីតិជន ឬ ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ

ក្នុងករណីសន្តតិជនដែលជាអនីតិជន ឬប្រជាជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ សន្តតិជននោះមិនអាចដាក់ពាក្យសុំដោយខ្លួនឯងបាននោះទេ លើកលែងតែជាអនីតិជនដែលទទួលបានអត្តាធីនភាពតែប៉ុណ្ណោះ។ ថ្វីត្បិតតែសន្តតិជននោះ ទទួលបានការយល់ព្រមពីអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ (អ្នកមានអំណាចមេបា អាណាព្យាបាលរបស់អនីតិជន ឬ អាណាព្យាបាលទូទៅ) ក៏ដោយ ក៏សន្តតិជននោះមិនអាចដាក់ពាក្យសុំដោយខ្លួនឯងបានទេ។ ដើម្បីឲ្យសន្តតិជននោះអាចបោះបង់សន្តតិកម្មបាន អ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ត្រូវដាក់ពាក្យសុំ។[71] ប្រសិនបើ បានតែងតាំង អ្នកត្រួតពិនិត្យសម្រាប់អាណាព្យាបាលទូទៅ ឬ អាណាព្យាបាលរបស់អនីតិជន នោះអាណាព្យាបាលទូទៅ ឬ អាណាព្យាបាលរបស់អនីតិជនត្រូវទទួលការយល់ព្រមពីអ្នកត្រួតពិនិត្យជាមុនសិន។[72]

គ. ករណីដែលសន្តតិជនជាជនដែលស្ថិតនៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ

សន្តតិជនដែលដាក់ពាក្យសុំដោយខ្លួនឯងបាន ប៉ុន្តែត្រូវមានកការយល់ព្រមពីហិតូបត្ថម្ភកៈ។ មួយវិញទៀតហិតូបត្ថម្ភកៈមិនអាចដាក់ពាក្យសុំក្នុងនាមជាជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភនោះទេដោយសារតែហិតូបត្ថម្ភកៈមិនមែនជាអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់ឡើយ។[73]

៣.៣.៣. រយៈពេលដាក់ពាក្យសុំ

ក. វិធានការទូទៅ

ប្រសិនបើសន្តតិជនចង់បោះបង់សន្តតិកម្ម គាត់ត្រូវដាក់ពាក្យទៅតុលាការក្នុងអំឡុងពេល ៣ ខែ ក្រោយពីបានដឹងថាសន្តតិកម្មរបស់ខ្លួនត្រូវបានចាប់ផ្តើម។ ក្នុងអំឡុងពេល ៣ ខែ នេះ ហៅថា **អំឡុងពេលគិតពិចារណា**។ ពីព្រោះតែសន្តតិជនម្នាក់ៗ បានដឹងអំពីការចាប់ផ្តើមសន្តតិជននៅពេលខុសៗគ្នាៗដូចនេះ អំឡុងពេលសម្រាប់គិតពិចារណា ក៏ត្រូវគណនាសម្រាប់គិតពិចារណារបស់សន្តតិជនខ្លះបានចប់ក៏ដោយ ក៏សន្តតិជនផ្សេងទៀត នៅតែអាចបោះបង់ចោលសន្តតិកម្មបានផងដែរ។ ហើយនៅអំឡុងពេលគិតពិចារណា សន្តតិជនត្រូវស្រាវជ្រាវពី សិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ចហើយត្រូវសម្រេច ថាតើ ត្រូវយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ឬ ត្រូវយល់ព្រមទាំងស្រុង? ប្រសិនបើគាត់មិនបានដាក់ពាក្យសុំបោះបង់ ឬ យល់ព្រមដោយមានកម្រិតទេនោះ ត្រូវចាត់ទុក

[71] ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧,មាត្រា,មាត្រា១៧ កថាខណ្ឌទី២ ។

[72] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា ១០៩០, ១១២៦ ។

[73] ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧,មាត្រា,១៧ កថាខណ្ឌទី៦ និងកថាខណ្ឌទី៦ ។

ថាគាត់បានយល់ព្រមទាំងស្រុងលើសន្តតិកម្មនោះ(មាត្រា១២៥៥ ចំណុច ខ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ស្តីពីការយល់ព្រមទាំងស្រុងតាមច្បាប់)។[74]

ខ. ករណីសន្តតិជនទទួលមរណភាពដោយមិនបានយល់ព្រម ឬ បោះបង់

ប្រសិនបើសន្តតិជនទទួលមរណភាព ដោយមិនបានធ្វើការយល់ព្រម ឬ បោះបង់អំឡុងពេលគិតពិចារណាត្រូវគណនាដោយមិនគិតចាប់ពីពេលដែលសន្តតិជន នៃសន្តតិជនទទួលមរណភាពនោះបានដឹងថាសន្តតិកម្មរបស់ខ្លួនបានចាប់ផ្តើម។

ឧទាហរណ៍៖ ក ជាមតកជន ខ ជាសន្តតិជននិង គ ជាកូនរបស់ខ ។ ក បានទទួលមរណភាពនៅថ្ងៃទី០១ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៦។ ខ បានទទួលមរណភាពនៅថ្ងៃទី១៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ២០១៦ ដោយមិនបានយល់ព្រម ឬ បោះបង់សន្តតិកម្មឡើយ។ គ បានដឹងពីការស្លាប់របស់ ខ នៅថ្ងៃ១៥ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦។ ក្នុងករណីនេះនៅអំឡុងពេលគិតពិចារណាសម្រាប់ការទទួលសន្តតិកម្មពី ក ត្រូវគណនាចាប់ពីថ្ងៃទី១៥ សីហា ឆ្នាំ២០១៦តទៅ(មាត្រា១២៤៩ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី)។ អំឡុងពេលគិតពិចារណាសម្រាប់ការទទួលសន្តតិកម្មពី ខ ត្រូវគណនាចាប់ពីថ្ងៃទី១៥ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៦ដូចគ្នា។ ដូចនេះ គ អាចគិតពិចារណាថា ត្រូវបោះបង់សន្តតិកម្ម ឬ ក៏អត់ រហូតដល់ថ្ងៃទិ១៥ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៦។[75] ប្រសិនបើ គ បោះបង់សន្តតិកម្មពីខ នោះ គ មិនចាំបាច់ពិចារណាលើសន្តតិកម្មពី ក ឡើយ។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើ គ មិនយល់ព្រមសន្តតិកម្មពី ខ នោះ គ ត្រូវគិតពិចារណាបន្ថែមថាតើត្រូវបោះបង់ឬ យល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្មពី ក។

គ. ករណីដែលសន្តតិជនជាអនីតិជន ឬ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ

ប្រសិនបើសន្តតិជនជាអនីតិជនឬ ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ អំឡុងពេលគិតពិចារណាត្រូវគណនាដោយគិតចាប់ពីពេលដែលអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់បានដឹង សន្តតិកម្មចំពោះជនដែលជាអនីតិជន ឬ ជនដែលស្ថិតនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ បានចាប់ផ្តើម។ ប្រសិនបើសន្តតិជនដែលជាអនីតិជន គ្មានទាំងអំណាចមេបា ឬ អាណាព្យាបាលទេនោះ អំឡុងពេលគិតពិចារណា ត្រូវគណនាដោយគិតចាប់បីក្រោយពេលដែលលបានតែងតាំងអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន។[76]

ឃ. ករណីដែលសន្តតិជនមិនបានដឹងពីអត្ថិភាពនៃកាតព្វកិច្ច

ក្នុងករណី ដែលមតកជនមានកាតព្វកិច្ចច្រើនលើសលប់ដែលមិនអាចយកសិទ្ធិទៅសងឲ្យបានគ្រប់ទេនោះ បើសន្តតិជនមិនអាចដឹងពីអត្ថិភាពនៃកាតព្វកិច្ច តាមស្ថានភាពនៃជីវភាពរបស់មតកជន ឬ ស្ថានភាព

[74] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា, ៣០ ចំណុច គ និងចំណុច ង, ១២៥៥ (ចំណុចខ) ។

[75] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា១២៤៨,១២៤៩ ។

[76] ដដែល, មាត្រា,១២៥០ ។

ទ្រព្យ សម្បត្តិរបស់មតកជន និង ស្ថានភាពផ្សេងទៀតទេនោះ អំឡុងពេលគិតពិចារណា ត្រូវគណនាដោយគិតចាប់ពីពេលដែលសន្តតិជន បានដឹងពីអត្ថិភាពនៃកាតព្វកិច្ចនោះ។ ក្នុងករណីនេះ បើសន្តតិជនបានចាត់ចែងទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាមត៌កណាមួយដើម្បីសងកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន នៅមុនពេលដែលខ្លួនបានដឹងពីអត្ថិភាពនៃកាតព្វកិច្ចដែលបានរៀបរាប់ខាងលើ មាត្រា១២៥៥ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណីមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ មានន័យថាសន្តតិជននៅតែអាចបោះបង់សន្តតិកម្មបានជានិច្ច។[77]

ខ. ការពន្យារពេលគិតពិចារណា

នៅក្នុងករណីដែលមានសិទ្ធិ ឬ កាតព្វកិច្ចច្រើនអំឡុងពេល ៣ខែ ប្រហែលជាមិនគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់កំណត់ថាត្រូវបោះបង់សន្តតិកម្ម ឬ អត់ទេនោះ។ ករណីនេះ សន្តតិជនអាចដាក់ពាក្យសុំពន្យារពេលបាន។ ពាក្យសុំពន្យារពេលអំឡុងពេលគិតពិចារណាត្រូវដាក់ទៅតុលាការ នៅអំឡុងពេលគិតពិចារណាលើ ចំណុចដូចជា ចំនួន និង ប្រភេទនៃមត៌ក និង កាតព្វកិច្ច ទីកន្លែងផ្ដើមសន្តតិកម្ម ទីកន្លែងដែលសហសន្តតិជនរស់នូវ ជាដើម។ ប្រសិនបើ តុលាការយល់ថាគួរផ្ដល់ឲ្យការពន្យា តុលាការត្រូវចេញដីការ សម្រេចពន្យាអំឡុងពេលគិតពិចារណា។[78]

បញ្ហាស្ថិតត្រង់ថា បើពន្យាពេលអំឡុងពេលនោះនៅតែមិនគ្រប់គ្រាន់ តើសន្តតិជនអាចដាក់ពាក្យសុំពន្យាលើកទី២ បានដែរឬទេ? សន្តតិជនអាចដាក់ពាក្យសុំជាលើកទី២បានពីព្រោះ ក្រមរដ្ឋប្បវេណីមិនបានកម្រិតពេលវេលានៃការពន្យាពេលនោះឡើយ។ ពាក្យសុំទី២ នោះ ត្រូវដាក់នៅក្នុងពេលដែលពន្យាពេលដោយដីការសម្រេចនៃពាក្យសុំទី១។[79]

៣.៣.៤. អានុភាព

៣.៣.៤.១. ដីការសម្រេច

បើតុលាការ គិតថាពាក្យសុំបោះបង់សន្តតិកម្មមានភាពត្រឹមត្រូវ តុលាការត្រូវចេញដីការសម្រេចដើម្បីទទួលពាក្យសុំបោះបង់សន្តតិកម្ម។ តុលាការត្រូវពិនិត្យថា អ្នកដែលបានដាក់ពាក្យសុំ គឺជាសន្តតិជនពិតប្រាកដដែរឬទេ តើបានដាក់ពាក្យស្នើរសុំក្នុងអំឡុងពេលគិតពិចារណាដែរឬទេ តើអ្នកដាក់ពាក្យសុំពិតជាមានបំណងចង់បោះបង់សន្តតិកម្មដែរឬទេ ថាតើមានមូលហេតុសម្រាប់ការយល់ព្រមទាំងស្រុងតាមច្បាប់ដែរទេ។ ម៉្យាងទៀត មូលហេតុត្រឹមត្រូវ ឬ ភាពចាំបាច់ក្នុងការបោះបង់ មិនមែនជាលក្ខខណ្ឌក្នុងការបោះបង់សន្តតិកម្មនោះទេ។ ដូចនេះ តុលាការមិនត្រូវលើកចោលពាក្យសុំនោះឡើយ ទោះបីជាគ្មានមូលហេតុចាំបាច់នៃការបោះបង់ក៏ដោយ។

[77] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧,, មាត្រា១២៥១ កថាខណ្ឌទី១, ១២៥៥ កថាខណ្ឌទី១ ។

[78] ដដែលមាត្រា, ១២៥៥, ១២៤៨ កថាខណ្ឌទី១ ។

[79] ច្បាប់ស្ដីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្ដីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្ដឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧,មាត្រា,៣។

ហើយក៏ច្បាប់មិនតម្រូវឲ្យតុលាការ ដឹងលឺពីគំនិតរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំនោះទេ។ ប៉ុន្តែដើម្បីអនុវត្តក៏ល្អនោះ តុលាការគួរតែពិនិត្យលើអ្នកដាក់ពាក្យសុំដោយផ្ទាល់យ៉ាងហោចណាស់ពិនិត្យតាមរយៈលិខិតជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ដើម្បីធ្វើការបញ្ជាក់ថាជាឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់អ្នកដាក់ពាក្យសុំ។

៣.៣.៤.២. អានុភាពនៃការបោះបង់សន្តតិកម្ម

ក. អានុភាពចំពោះសន្តតិជនដែលបានបោះបង់សន្តតិកម្ម

បុគ្គលដែលបានបោះបង់សន្តតិកម្មត្រូវបាន ចាត់ទុកថាបុគ្គលនោះមិនមែនជាសន្តតិជនតាំងពីតំបូងមក។ [80]

ខ. អានុភាពចំពោះសហសន្តតិជនផ្សេងទៀត

ចំនួនមត៌កដែលសហសន្តតិជនទទួលបានអាចនឹងកើនឡើង ពីព្រោះចំនួននៃសហសន្តតិជននឹងត្រូវកាត់បន្ថយដោយសារតែការបោះបង់ចោលសន្តតិជនណាម្នាក់។ បើសន្តតិជនទាំងអស់បោះបង់សន្តតិកម្ម សន្តតិជនដែលស្ថិតនៅលំដាប់បន្ទាប់ ត្រូវទទួលសិទ្ធិ និងបន្ទុកកាតព្វកិច្ច។

គ. ការបោះបង់សន្តតិកម្ម និង សន្តតិកម្មជំនួស

ទោះបីជាសន្តតិជនបានបោះបង់ សន្តតិកម្មក៏ដោយ សន្តតិកម្មជំនួសនឹងមិនកើនឡើងនោះទេ (មាត្រា១១៥៧នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី មិនបានចែងពីសន្តតិកម្មឡើយ)។ ដូចនេះហើយញាតិលោហិតខ្សែផ្ទាល់នៃសន្តតិជនដែលបានបោះបង់សន្តតិកម្មមិនអាចទទួលមត៌កតាមរយៈសន្តតិកម្មជំនួសបានឡើយ។

៣.៣.៥. ការបោះបង់ និងការគ្រប់គ្រងមត៌ក

ជាធម្មតា នៅពេលដែលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មមត៌កគឺ ស្ថិតនៅក្រោមការកម្មសិទ្ធិរបស់សន្តតិជន។ សន្តតិជនទាំងនោះត្រូវរក្សាទុក និងគ្រប់គ្រងមត៌កដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដូចគ្នានឹងទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនផងដែរ។ ការរក្សាទុក និងគ្រប់គ្រងមត៌កដោយប្រុងប្រយ័ត្នដូចគ្នានឹងទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួននោះ ត្រូវបន្តដល់បុគ្គលដែលបានក្លាយទៅជាសន្តតិជនដោយសារការបោះបង់នោះ អាចចាប់ផ្តើមធ្វើការគ្រប់គ្រងមត៌កនោះបាន។ ប្រសិនបើសន្តតិជន ចំណាយសោហ៊ុយក្នុងការរក្សាការពារមត៌កសោហ៊ុយទាំងនោះត្រូវចំណាយចេញពីទ្រព្យសម្បត្តិ។[81]

៣.៤. ការយល់ព្រមទទួលសន្តតកម្មដោយមានកម្រិត

៣.៤.១. គោលបំណង

សន្តតិជនអាចយល់ព្រម ដោយបម្រុងទុកនូវសំណងកាតព្វកិច្ច និង អច្ច័យទានរបស់មតកជនបានត្រឹមកម្រិតនៃទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួនបានទទួលតាមរយៈសន្តតិកម្មតែប៉ុណ្ណោះ។ បើមានភាពច្បាស់លាស់ថាមាន

---

[80] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា,១១៥៦,១១៥៧,១១៥៩,១១៦០,១១៦១ ។

[81] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា,១២៦២ កថាខណ្ឌទី១និងទី២ វាក្យខណ្ឌទី១, ១២៦៥ ។

កាតព្វកិច្ចច្រើនជាងទ្រព្យសម្បត្តិសន្តតិជនអាចធ្វើការសម្រេចចិត្តដើម្បីបោះបង់សន្តតិកម្មបាន។ ប៉ុន្តែ ក៏អាចមានករណីដែលមិនអាចដឹងច្បាស់ពីចំនួនកាតព្វកិច្ចផងដែរ។ ក្នុងករណីដូចនេះសន្តតិជនអាចនឹងចង់ដឹងថាតើចំនួនកាតព្វកិច្ចមានលើសសិទ្ធិដែរឬទេ? បើសន្តតិជនយល់ព្រមដោយមានកម្រិតនឹងត្រូវសងបំណុលនោះដោយប្រើប្រាស់មត៌ក។ ក្រោយពីការសង បើនៅសល់ទ្រព្យសម្បត្តិ សន្តតិជនអាចទទួលយកទ្រព្យសម្បត្តិនោះបាន។ ផ្ទុយទៅវិញបើមាននៅសល់បំណុលក្រោយពីការសងសន្តតិជនគ្មានកាតព្វកិច្ចសងបំណុលនោះឡើយ។

៣.៤.២. វិធីក្នុងការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត

នៅក្នុងការបង្កើតអានុភាពនៃការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត សន្តតិជនត្រូវដាក់ពាក្យស្នើសុំអំពីការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតរួមជាមួយបញ្ជីសារពើភណ្ឌទៅកាន់តុលាការ។ តុលាការដែលមានសមត្ថកិច្ច គឺជាតុលាការនៃកន្លែងចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម។

សហសន្តតិជនត្រូវដាក់ពាក្យស្នើសុំអំពីការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតដោយរួមគ្នាទាំងអស់ ដូចនេះហើយ បើសន្តតិជនម្នាក់សុខចិត្តយល់ព្រមទាំងស្រុងហើយមិនយល់ព្រមសហការដាក់ពាក្យសុំអំពីការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតទេនោះសន្តតិជនដទៃទៀតមិនអាចយល់ព្រមដោយមានកម្រិតលើសន្តតិកម្មបានឡើយ។ ម្យ៉ាងទៀតទោះបីជា សន្តតិជនម្នាក់អាចបោះបង់សន្តតិកម្មក៏ដោយក៏សន្តតិជនដទៃនៅតែអាចយល់ព្រមដោយមានកម្រិតបានដែរ ដោយសារបុគ្គលដែលបានបោះបង់នោះ ត្រូវចាត់ទុកថាមិនមែនជាសន្តតិជនតាំងពីដំបូងមក។[82]

៣.៥.អានុភាព

៣.៥.១. ដីការសម្រេច

ប្រសិនបើ តុលាការគិតថាពាក្យសុំអំពីការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត មានភាពត្រឹមត្រូវតុលារការត្រូវចេញដីការសម្រេចដើម្បីទទួលយកពាក្យសុំអំពីការយល់ព្រមដោយមានកម្រិតនោះ។ ប្រសិនបើ មានសន្តតិជន ២ ឬ ច្រើននាក់ តុលាការត្រូវតែងតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងរក្សាមត៌ក។

៣.៥.២. អានុភាពនៃការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត

៣.៥.២.១. ការជម្រះបញ្ជីមត៌ក

ក្នុងករណីដែលសន្តតិជនបានយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន ពុំអាចទាមទារឲ្យសន្តតិជនទទួលខុសត្រូវ ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សន្តតិជននោះបានឡើយ។[83] ជារួមមត៌កត្រូវបែងចែកឲ្យដាច់ពីទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សន្តតិជន។ កាតព្វកិច្ច និង អច្ច័យទាននឹងត្រូវដកចេញពីមត៌កតែ

[82] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា,១២៥៧,១២៥៦ កថាខណ្ឌទី១ ។

[83] ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧, មាត្រា,១២៨០,១២៨៩ ។

ប៉ុណ្ណោះដោយផ្អែកតាមមាត្រា១២៨០ ដល់ មាត្រា១២៨៩នៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី។ ក្រោយពីបានសងបំណុលនិងធ្វើអច្ច័យទានគ្រប់អស់ហើយ ប្រសិនបើ ទ្រព្យសម្បត្តិនៅសល់ សន្តតិជនអាចទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិនោះ។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើមិនមានទ្រព្យសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់សងកាតព្វកិច្ច និងអច្ច័យទានទេនោះ ម្ចាស់បំណុល និង អច្ច័យលាភីមិនអាចទទួលបានការសងដ៏ពេញលេញបានឡើយ។ ប្រសិនបើម្ចាស់បំណុល(ដើមចោទ) បានដាក់ពាក្យបណ្តឹងចំពោះសន្តតិជន(ចុងចម្លើយ)ដែលបានយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ហើយម្ចាស់បំណុលជាអ្នកឈ្នះ សាលក្រមត្រូវបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់ថាចុងចម្លើយត្រូវទទួលបន្ទុកកាតព្វកិច្ចត្រឹមត្រូវនៃមត៌កដែលខ្លួនទទួលបានតែប៉ុណ្ណោះ។

៣.៥.២.២.ការទទួលខុសត្រូវរបស់សន្តតិជនដែលបានចំពានលើការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត

ក្រោយពីបានបង្កើតអានុភាពនៃការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត ប្រសិនបើសន្តតិជនមិនបានសរសេរទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ ឬ មួយភាគទៅក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ដោយទុច្ចរិត ឬ បានចាត់ចែងភាគណាមួយនៃទ្រព្យសម្បត្តិជាលក្ខណៈឯកជន នោះសន្តតិជនគ្រប់រូបនោះ នោះសន្តតិជនរូបនោះនិងចាត់ទុកថាបានយល់ព្រមទាំងស្រុង។ នៅក្នុងករណីនេះម្ចាស់បំណុលអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទៅលើសន្តតិជននោះ ចំពោះចំនួនទឹកប្រាក់នៃសិទ្ធិលើបំណុលអាចទទួលការសងដោយមត៌កបាន។[84]

[84] ដដែល, មាត្រា,១២៨០,១២៨៩ ។

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

បន្ទាប់ពីយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់បានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទស្តីពី សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ទាំងមូលរួចមក យើងខ្ញុំសូមធ្វើការសន្និដ្ឋានដូចតទៅ

មុនពេលម្ចាស់បណ្តាំទទួលមរណភាព ម្ចាស់បណ្តាំអាចធ្វើមតកសាសន៍នៅពេលណាក៏បាន តែនៅពេលធ្វើមតកសាសន៍ គឺតម្រូវឲ្យម្ចាស់បណ្តាំមានសមត្ថភាពគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការពិចារណាឲ្យបានច្បាស់លាស់ដើម្បីបញ្ជាក់ថាមតកសាសន៍បានស្តែងចេញពីឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ម្ចាស់បណ្តាំ។ក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ២០០៧ ទម្រង់នៃមតកសាសន៍មានបីសំខាន់ៗ គឺមតកសាសន៍ដោយលិខិតយថាភូតមតកសាសន៍ដោយលិខិតឯកជន និងមតកសាសន៍ដោយលិខិតសម្ងាត់។ ហើយម្ចាស់បណ្តាំអាចជ្រើសយកទម្រង់មួយណាក៏បានដែរនៅក្នុងការធ្វើជាលិខិតមតកសាសន៍។ លើសពីនេះទៀតនោះក្នុងលិខិតមតកសាសន៍ មតកជនត្រូវសរសេរបញ្ជាក់ឲ្យច្បាស់នៅចំណុចមួយចំនួនដូចជា ការកំណត់ចំណែកមត៌ក ការកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍។ ម៉្យាងវិញទៀត បើមតកជនចង់ផ្តាច់មត៌កពីសន្តតិជនណាមួយ ត្រូវសរសេរបញ្ជាក់ឲ្យបានច្បាស់លាស់នៅក្នុងលិខិតមតកសាសន៍។មិនតែប៉ុណ្ណោះការធ្វើមតកសាសន៍ គឺបានជួយឲ្យមានភាពច្បាស់លាស់នូវការបែងចែកទ្រព្យសម្បត្តិនៅពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំបានទទួលមរណភាព។ ជាពិសេសគឺបានជួយសម្របសម្រួលនូវការចែងចែកទ្រព្យចំពោះសហសន្តតិជនដើម្បីកុំឲ្យមានការឈ្លោះប្រកែកគ្នានៅពេលដែលមានសមាមាត្រមិនស្មើគ្នា ឬមានករណីណាមួយដែលបណ្តាលឲ្យសហសន្តតិជន ឬបុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍មានការកើតទុកមិនសុខចិត្ត ព្រោះវាជាឆន្ទៈពិតរបស់មតកជន ដូច្នេះហើយសហសន្តតិជន និងបុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ត្រូវតែទទួលយក ដោយការអនុវត្តតាមមតកសាសន៍នោះ។

ការរៀបចំលិខិតបណ្តាំមត៌ក ឬសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ជាមុនមានភាពប្រសើរចំពោះម្ចាស់ទ្រព្យចូលដល់ស្ថានភាពចាស់ជរា ឬគ្មានសហព័ទ្ធជាដៃគូអាចបន្តគ្រប់គ្រងបានពីព្រោះវាផ្តល់ឲ្យមតកជន មានលទ្ធភាពក្នុងការពិនិត្យពីគុណសម្បត្តិរបស់សន្តតិជនដែលត្រូវទទួល ពីរបៀបចាត់ចែងទ្រព្យរបស់ខ្លួន និងការស្វែងរកអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍សំរាប់ជួយខ្លួនផងដែរ ។ លើសពីនេះការរៀបចំលិខិតបណ្តាំនឹងធ្វើឲ្យមតកជននៅតែជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិលើទ្រព្យរបស់ខ្លួន ដែលអាចចៀសវាងបាននូវហានិភ័យទាំងឡាយកើតឡើងពេលកំពុងមានជីវិតរស់នៅ ហើយវាក៏អាចជួយការពារវិវាទ ឬជំលោះពីក្នុងចំណោមសន្តតិជនដោយប្រការណាមួយពីបញ្ហាទទួលបានទ្រព្យសម្បត្តិតិចឬច្រើននោះដែរ ។ ដោយសារវិធីនេះមានគុណប្រយោជន៍ច្រើន និងជាពិសេស បានឆ្លើយតបទៅនឹងមតកជនជាចម្បង ម្ចាស់ទ្រព្យគួរយកចិត្តទុកដាក់ និងពិចារណាឲ្យបានល្អិតល្អន់លើការធ្វើមតកសាសន៍មុនឲ្យទ្រព្យសម្បត្តិទៅបុគ្គលណាម្នាក់។

ឆ្លងតាត់តាមរយៈការស្រាវជ្រាវខាងលើ យើងខ្ញុំសង្កេតឃើញថាការធ្វើសន្តតិកម្មតាមមតកសាន៍នេះពិតជាមានសារៈសំខាន់ណាស់ សម្រាប់បុគ្គលគ្រប់រូបដែលមានទ្រព្យសម្បត្តិហើយមិនមានវិធីក្នុងការបែងចែកទ្រព្យទៅបុគ្គលដែលមានលក្ខខណៈសម្បត្តិគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការទទួលបានដោយខ្លាចមានបញ្ហាជម្លោះរវាង កូនចៅសាច់ញ្ញាត្តិនៅអំឡុងពេលមតកជននៅរស់ ដូច្នេះមតកជនអាចការពារបញ្ហានេះបានដោយធ្វើសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍បានតាមទម្រង់ផ្សេងៗដូចដែលបានកំណត់នៅក្នុងច្បាប់យើង។ ម្យ៉ាងវិញទៀតប្រសិនបើមតកជនមានជំពាក់បំណុលនៅពេលនៅរស់ មតកជនក៏អាចកំណត់អំពីការសងបំណុល ឬកាតព្វកិច្ចផ្សេងៗដែលសន្តតិជនទាំងអស់ត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការទទួលបានសន្តតិកម្មនៅក្នុងមតកសាសន៍នោះផងដែរ។

យើងខ្ញុំសង្ឃឹមថា ការស្រាវជ្រាវរបស់យើងខ្ញុំ អំពីសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍នេះនឹងជួយពង្រឹងចំណេះដឹងនិងការចែករំលែកទៅគ្រប់បុគ្គលដែលចង់ចេះចង់ដឹងអំពីការធ្វើសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍នេះ ព្រមទាំងទុកជាឯកសារសម្រាប់សិស្សានុសិស្សជំនាន់ក្រោយស្រាវជ្រាវ និងមានចាប់អារម្មណ៍ខ្លាំងចំពោះមហាជនទូទៅ ហើយប្រសិនបើដូច្នេះមែន វាជាការជោគជ័យបំផុតសម្រាប់ការស្រាវជ្រាវរបស់យើងខ្ញុំ។

អនុសាសន៍

ក្រោយពីបានធ្វើការសិក្សាស្រាវជ្រាវ ស្វែងយល់ចំពោះប្រធានបទដូចដែលបានបកស្រាយខាងលើរួចមកក្រុមយើងខ្ញុំ សូមផ្តល់ជាអនុសាសន៍មួយចំនួន ដើម្បីជាពង្រឹងនូវការអនុវត្តនានាឱ្យមានប្រសិទ្ធភាពទៅលើបញ្ហាសន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍នេះ ដោយសារកន្លងមក មានបញ្ហាដែលកើតឡើងក្នុងរឿងសន្តតិកម្មនេះ។

សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ គឺជាគោលការនៃការគោរពសិទ្ធិ និង គោលការដើម្បីកំណត់អំពីសិទ្ធិ និងការបង្ហាញឆន្ទៈរបស់ម្ចាស់សិទ្ធិ ពោលគឺម្ចាស់បណ្តាំ ដែលនេះគឺជាស្មារតីនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដែលបានបង្កើតបែបនេះឡើង ដើម្បីជាផលប្រយោជន៍ចំពោះម្ចាស់សិទ្ធិ និងអ្នកទទួលស្នងនៃមត៌កនេះ។ ហើយរាល់បញ្ហាដែលកើតឡើងក្នុងរឿងសន្តតិកម្មនេះគឺ ភាគច្រើនបណ្តាលមកការច្រណែនដោយមានការចែកទ្រព្យមិនស្មើគ្នា ដែលធ្វើឱ្យមានការប្តឹងផ្តល់ឡើងទៅតុលាការជាដើម។

ដើម្បីឱ្យការធ្វើសន្តតិកម្មនេះអាចធ្វើទៅបានយ៉ាងមានប្រសិទ្ធភាព និងជៀសវាងនូវវិវាទទាំងឡាយណាដែលទាក់ទងទៅនឹងបញ្ហាសន្តតិកម្ម គឺ ប្រជាពលរដ្ឋគ្រប់រូបគួរយល់ដឹងឱ្យច្បាស់ពីសន្តតិកម្មហើយផ្សព្វផ្សាយឲ្យទូលំទូលាយអណពីការបែងចែងមត៌កនឹងយល់ដឹងពីប្បញ្ញត្តិច្បាប់។ នៅពេលដែលមានវិវាទកើតឡើងដោយបញ្ហាសន្តតិកម្មនេះ គួរព្យាយាមយ៉ាងណាឱ្យមានការសម្របសម្រួលគ្នានៅក្រៅប្រព័ន្ធតុលាការជាមុនសិន ទើបជាការល្អ ដោយវាមិនធ្វើឱ្យខាតពេលវេលា និងថវិកាច្រើននោះទេ។

ចំពោះបញ្ហាដែលកើតឡើងខាងលើនេះ ច្បាស់ណាស់ គឺពិតជាមិនអាចស្វែងរកចម្លើយនៅក្នុងការស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទស្តីពី សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍ ខាងលើនេះបានទេ។ ពីព្រោះបានបញ្ជាក់ឲ្យឃើញថាការសិក្សាស្រាវជ្រាវ គឺមិនទាន់មានភាពគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ការស្វែងយល់ឲ្យកាន់តែច្បាស់ និងទូលំទូលាយនោះទេ។ ដូនេះហើយជាការស្នើរសុំឲ្យមានការសិក្សា និងបកស្រាយបន្ថែម ដោយផ្តោតលើបញ្ហាដែលបានកំណត់ខាងលើដើម្បីឲ្យមានភាពគ្រប់ជ្រុងជ្រោយទៅលើប្រធានបទ សន្តតិកម្មតាមតកសាសន៍ នេះទើបអ្នកស្រាវជ្រាវជំនាន់ក្រោយៗ ងាយយល់និងអាចចាប់អត្ថន័យបានយ៉ាងល្អ។

ឯកសារយោង

- ✓ ក្រមរដ្ឋប្បវេណី, លេខ នស/រកម/១២០៧/០៣០, ០៨ ធ្នូ ២០០៧
- ✓ ច្បាប់ស្តីពីនីតិវិធីនៃរឿងក្តីរដ្ឋប្បវេណីមិនមែនជាបណ្តឹង, លេខ នស/រកម, ២១ វិច្ឆិកា ២០០៧
- ✓ សេចក្តីកំណត់មាត្រានីមួយៗនៃក្រមរដ្ឋប្បវេណី ភាគ ៨,៩
- ✓ មេធាវី អ៊ីវ ប៉ូលី, សៀវភៅការបែងចែកមត៌ក,២០១១, នីតិរដ្ឋប្បវេណី,ភ្នំពេញ។
- ✓ លោកគ្រូ អៀង សំណាង សៀវភៅ នីតិរដ្ឋប្បវេណី ស្តីពីសន្តតិកម្ម កែសម្រួលបោះពុម្ពលើកទី១ ខែ មីនា ឆ្នាំ២០០៧។

ឧបសម្ព័ន្ធ

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី

ព្រះរាជក្រម

នស/រកម/១២០៧/០៣០

យើង

ព្រះករុណាព្រះបាទសម្តេចព្រះបរមនាថ នរោត្តម សីហមុនី
សមានភូមិជាតិសាសនា រក្ខតខត្តិយា ខេមរជ្ឋរាស្ត្រ ពុទ្ធិន្ទ្រាធរាមហាក្សត្រ
ខេមរាជនា សមូហោភាស កម្ពុជឯករាជរជ្ឋបូរណសន្តិ សុភមង្គលា សិរីវិបុលា
ខេមរាស្រីពិរាស្ត្រ ព្រះចៅក្រុងកម្ពុជាធិបតី

- បានទ្រង់យល់ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រឹត្យលេខ នស/រកត/០៧០៤/១២៤ ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ២០០៤ ស្តីពីការតែងតាំងរាជរដ្ឋាភិបាលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ ០២/នស/៩៤ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែកក្កដា ឆ្នាំ១៩៩៤ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំនិងការប្រព្រឹត្តទៅនៃគណៈរដ្ឋមន្ត្រី
- បានទ្រង់យល់ ព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម/០១៩៦/០៤ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែមករា ឆ្នាំ១៩៩៦ ដែលប្រកាសឱ្យប្រើច្បាប់ស្តីពីការបង្កើតក្រសួងយុត្តិធម៌
- បានទ្រង់យល់ សេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ របស់សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា និងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌

ប្រកាសឱ្យប្រើ

ក្រមរដ្ឋប្បវេណី ដែលរដ្ឋសភាបានអនុម័តកាលពីថ្ងៃទី០៥ ខែតុលា ឆ្នាំ២០០៧ នាសម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី៧ នីតិកាលទី៣ និងដែលព្រឹទ្ធសភាបានយល់ស្រប តាមទម្រង់ និងគតិនៃក្រមនេះទាំងស្រុង ដោយគ្មានការកែប្រែអ្វីឡើយ កាលពីថ្ងៃទី២១ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០០៧ នាសម័យប្រជុំពេញអង្គព្រឹទ្ធសភាលើកទី ៤ នីតិកាលទី២ ហើយដែលមានសេចក្តីទាំងស្រុងដូចតទៅនេះ ៖

ROYAUME DU CAMBODGE
LE MINISTRE DU PALAIS ROYAL

ពិចារណាទៅលើពេល វិធី និង កម្រិតនៃវិភាគទាននោះ ចំនួនទឹកប្រាក់នៃមត៌ក និង ស្ថានភាពទាំងអស់ផ្សេងទៀត ។

៣-ភាគនៃវិភាគទាន មិនអាចឱ្យលើសពីចំនួនទឹកប្រាក់ដែលបានដកចេញនូវតម្លៃនៃអច្ច័យទាន និង តម្លៃនៃទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលមតកជនបានកំណត់ថាជាចំណែកមត៌ករបស់សហសន្តតិជន ឬ ជាវិធីបែងចែកមត៌ក ពីចំនួនតម្លៃនៃមត៌ក ដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មឡើយ ។

៤-ពាក្យសុំដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ អាចធ្វើបានក្នុងករណីដែលមានពាក្យសុំ ដោយយោងតាមកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១២៧០ (ការបែងចែកដោយតុលាការ) ឬ មានពាក្យបណ្តឹង ដោយយោងតាមមាត្រា ១២៧៤ (ការទាមទាររបស់ជនដែលត្រូវបានទទួលស្គាល់ក្រោយការបែងចែកមត៌ក) ។

មាត្រា ១១៦៧.- ទំនាក់ទំនងជាមួយនឹងតតិយជន

ការសម្រួលចំណែកមត៌កដែលយោងតាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី ៣ (ការសម្រួលចំណែកមត៌ក) នេះ មិនអាចយកមកអះអាងនឹងតតិយជនបានឡើយ បើមិនមានល័ក្ខខ័ណ្ឌតតាំងចំពោះលទ្ធផលនៃការបែងចែកមត៌ក ដោយផ្អែកលើការសម្រួលនោះទេ ។

ជំពូកទី ៣
សន្តតិកម្មតាមមតកសាសន៍

ផ្នែកទី ១
សមត្ថភាពក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍

មាត្រា ១១៦៨.- បុគ្គលដែលអាចធ្វើមតកសាសន៍បាន

១-បុគ្គលដែលជានីតិជន និង អនីតិជនដែលបានអត្តាធីនភាពរួចផុតពីអាណាព្យាបាលសម្រាប់អនីតិជន ឬ អំណាចមេបា អាចធ្វើមតកសាសន៍បាន ។

២-បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ២៦ (សិទ្ធិលុបចោលសកម្មភាព) និង មាត្រា ៣០ (សិទ្ធិលុប

ចោលសកម្មភាព) នៃក្រមនេះ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តចំពោះមតកសាសន៍ឡើយ ។

មាត្រា ១១៦៩.– សមត្ថភាពនាពេលធ្វើមតកសាសន៍

១-ម្ចាស់បណ្ដាំ ត្រូវមានសមត្ថភាព នៅពេលធ្វើមតកសាសន៍ ។

២-បុគ្គលដែលអះអាងអំពីការខ្វះសមត្ថភាពរបស់ម្ចាស់បណ្ដាំ ត្រូវបញ្ជាក់ភស្តុតាងអំពីហេតុនោះ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១១៧៦ (មតកសាសន៍នៃជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ) នៃក្រមនេះ ។

ផ្នែកទី ២
ទម្រង់នៃមតកសាសន៍

មាត្រា ១១៧០.– ភាពចាំបាច់នៃទម្រង់មតកសាសន៍

១-មតកសាសន៍ ពុំអាចធ្វើបានឡើយ បើពុំផ្អែកតាមទម្រង់ដែលបានកំណត់ក្នុងក្រមនេះទេ ។

២-មតកសាសន៍ដែលធ្វើមិនត្រូវនឹងទម្រង់ណាមួយក្នុងបញ្ញត្តិនៃក្រមនេះ ត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ។ ប៉ុន្តែ មតកសាសន៍ដែលគ្មានការចុះថ្ងៃខែឆ្នាំ ត្រូវចាត់ទុកថាមានសុពលភាព លុះត្រាតែមតកសាសន៍នោះ មិនផ្ទុយនឹងមតកសាសន៍ផ្សេងទៀតដែលបានធ្វើដោយម្ចាស់បណ្ដាំដូចគ្នានេះ ។ នៅក្នុងករណីដែលមតកសាសន៍ដែលគ្មានការចុះថ្ងៃខែឆ្នាំ មានចំនួនច្រើន ហើយបើមតកសាសន៍ទាំងនេះ ផ្ទុយនឹងគ្នា អានុភាពនៃមតកសាសន៍ទាំងនោះត្រូវកាត់បន្ថយគ្នាទៅវិញទៅមក ។

មាត្រា ១១៧១.– សុពលភាពនៃទម្រង់

មតកសាសន៍ដែលត្រូវនឹងទម្រង់ណាមួយដែលបានកំណត់នៅក្នុងក្រមនេះ ត្រូវចាត់ទុកថាមានសុពលភាពចំពោះទម្រង់ ។

មាត្រា ១១៧២.- បុគ្គលដែលមិនអាចក្លាយជាសាក្សី ជាអាទិ៍

បុគ្គលដែលកំណត់ដូចខាងក្រោមនេះ មិនអាចធ្វើជាសាក្សី ឬ ជាអ្នកសង្កេតការណ៍នៅពេលធ្វើមតកសាសន៍បានឡើយ :

ក-អនីតិជន ឬ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលធម្មតា ។

ខ-ជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជន អច្ច័យលាភី ហើយនិងសហព័ទ្ធ និងញាតិលោហិតខ្សែផ្ទាល់ របស់ជនទាំងនោះ ។

គ-បើសារការីជាអ្នកពាក់ព័ន្ធក្នុងការធ្វើមតកសាសន៍ជាលិខិតយថាភូត ឬ ជាលិខិតមតកសាសន៍សម្ងាត់ សហព័ទ្ធរបស់សារការី ញាតិលោហិតខ្សែផ្ទាល់ ក្រឡាបញ្ជី និងនិយោជិត របស់សារការីនោះ ។

មាត្រា ១១៧៣.- មតកសាសន៍ដោយលិខិតយថាភូត

១-មតកសាសន៍ដោយលិខិតយថាភូត ត្រូវធ្វើឡើងដោយម្ចាស់បណ្តាំ នៅចំពោះមុខសារការី តាមទម្រង់ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ២ ខាងក្រោមនេះ ។

២-មតកសាសន៍ដោយលិខិតយថាភូត ត្រូវធ្វើឡើង ដោយយោងតាមទម្រង់ដូចខាងក្រោមនេះ :

ក-ត្រូវមានវត្តមានរបស់សាក្សីយ៉ាងតិច ២ (ពីរ) នាក់ ។

ខ-ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវប្រាប់ផ្ទាល់មាត់ នូវខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ ចំពោះសារការី ។

គ-សារការីត្រូវសរសេរនូវអត្ថន័យនៃមតកសាសន៍របស់ម្ចាស់បណ្តាំនោះ ជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរ ហើយត្រូវសូត្រឱ្យម្ចាស់បណ្តាំ និង សាក្សីនោះស្តាប់ ។

ឃ-បន្ទាប់ពីម្ចាស់បណ្តាំ និង សាក្សី បានទទួលស្គាល់ថាកំណត់ជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរនោះត្រឹមត្រូវហើយ ជននីមួយៗនោះត្រូវធ្វើឱ្យមានភាពច្បាស់លាស់នៅលើឯកសារអំពីឈ្មោះ អាយុ និង លំនៅឋាន ហើយ ត្រូវចុះហត្ថលេខា រៀងៗខ្លួន ។ ប៉ុន្តែបើម្ចាស់បណ្តាំ មិនអាចសរសេរអក្សរ ឬ មិនអាចចុះហត្ថលេខាបានទេ សារការីអាចជំនួសការសរសេរ និង ហត្ថលេខាដូចកំណត់ខាងលើនេះ ដោយសរសេរឈ្មោះ អាយុ និងលំនៅឋានរបស់ជននោះ ហើយត្រូវសរសេរបន្ថែមនូវហេតុនោះផង ។

ង-សារការីត្រូវសរសេរថ្ងៃខែឆ្នាំ ហើយត្រូវចុះហត្ថលេខា ។

មាត្រា ១១៧៤.- មតកសាសន៍ដោយលិខិតឯកជន

១-មតកសាសន៍ដោយលិខិតឯកជន ត្រូវធ្វើឡើង ដោយម្ចាស់បណ្តាំសរសេរពាក្យទាំងអស់ និង ចុះថ្ងៃខែឆ្នាំ ដោយខ្លួនឯង ហើយត្រូវចុះហត្ថលេខាលើលិខិតនោះ ។ មតក-សាសន៍ដោយលិខិតឯកជនដែលត្រូវបានសរសេរជំនួសដោយអ្នកដទៃ ឬ ដែលត្រូវបានសរសេរដោយប្រើម៉ាស៊ីនដូចជាអង្គុលីលេខ ជាអាទិ៍ នឹងត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ។

២-ការបន្ថែម ការលុប ឬ ការកែប្រែផ្សេងទៀត នៅក្នុងមតកសាសន៍ដោយលិខិតឯកជន ពុំមានអានុភាពឡើយ បើម្ចាស់បណ្តាំមិនបានបង្ហាញនូវកន្លែង ហើយសរសេរបន្ថែមនូវហេតុនៃការកែប្រែនោះ ជាពិសេសបើមិនបានចុះហត្ថលេខាទេ ។

មាត្រា ១១៧៥.- មតកសាសន៍ដោយលិខិតសម្ងាត់

មតកសាសន៍ដោយលិខិតសម្ងាត់ ត្រូវធ្វើឡើង ដោយយោងតាមទម្រង់ដូចខាងក្រោមនេះ :

ក-ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវចុះហត្ថលេខាលើលិខិតនោះ ។

ខ-ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវដាក់លិខិតនោះក្នុងស្រោមបិទជិត ហើយត្រូវចុះហត្ថលេខា ឬ សរសេរសញ្ញាសំគាល់ ឬ មធ្យោបាយផ្សេងទៀតដែលអាចវិនិច្ឆ័យបានអំពីការបានបើក ឬ មិនបានបើកស្រោមលិខិតនោះ នៅមាត់ស្រោមលិខិតនោះ ។

គ-ម្ចាស់បណ្តាំត្រូវដាក់លិខិតដែលបានបិទជិតនោះ នៅចំពោះមុខសារការីម្នាក់ និង សាក្សី ២ (ពីរ) នាក់ និង ធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍ថា លិខិតនេះជាលិខិតមតកសាសន៍របស់ខ្លួន ហើយបើមានជនក្រៅពីសាមីខ្លួនបានសរសេរ ត្រូវធ្វើសេចក្តីថ្លែងការណ៍អំពីឈ្មោះ និង លំនៅឋានរបស់ជនដែលបានសរសេរនោះ ។

ឃ-សារការីត្រូវចុះថ្ងៃខែឆ្នាំដែលសាមីខ្លួនបានដាក់លិខិតនោះ និង សរសេរសេចក្តីថ្លែងការណ៍របស់ម្ចាស់បណ្តាំ នៅលើលិខិតដែលបិទជិតនោះ ហើយត្រូវចុះហត្ថ-លេខាលើលិខិតនោះ ជាមួយគ្នានឹងសាក្សី និង ម្ចាស់បណ្តាំ ។

មាត្រា ១១៧៦.- មតកសាសន៍នៃជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ

១-ដើម្បីធ្វើមតកសាសន៍ នៅពេលដែលជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ បានសះស្បើយមួយរយៈឡើងវិញ នូវសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ត្រូវមានវត្តមានរបស់វេជ្ជបណ្ឌិត យ៉ាងតិច ២ (ពីរ) នាក់ ។

២-វេជ្ជបណ្ឌិតដែលមានវត្តមាននៅពេលធ្វើមតកសាសន៍ ត្រូវសរសេរបញ្ជាក់បន្ថែមលើលិខិតមតកសាសន៍នោះថា នៅពេលដែលម្ចាស់បណ្ដាំបានធ្វើមតកសាសន៍នោះ ម្ចាស់បណ្ដាំពុំបានស្ថិតក្នុងស្ថានភាពខ្វះសមត្ថភាពក្នុងការយល់ដឹង និង វិនិច្ឆ័យអំពីលទ្ធផលតាមផ្លូវច្បាប់នៃសកម្មភាពរបស់ខ្លួន ដោយសារមានវិបត្តិស្មារតីទេ ហើយត្រូវចុះហត្ថលេខាដោយបញ្ជាក់ថា ខ្លួនជាវេជ្ជបណ្ឌិតផងដែរ ។

មាត្រា ១១៧៧.- មតកសាសន៍របស់ជនដែលកំពុងជួបប្រទះគ្រោះថ្នាក់បន្ទាន់ដល់អាយុជីវិត

១-ប្រសិនបើជនដែលកំពុងជួបប្រទះគ្រោះថ្នាក់បន្ទាន់ដល់អាយុជីវិត ដោយសារជម្ងឺ ឬ ហេតុផ្សេងទៀត មានបំណងចង់ធ្វើមតកសាសន៍ មតកសាសន៍នេះអាចធ្វើបានដោយតម្រូវឱ្យមានវត្តមានរបស់សាក្សីយ៉ាងតិច ៣ (បី) នាក់ ហើយដោយប្រកាសខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍នោះ ដោយផ្ទាល់មាត់ ចំពោះជនម្នាក់ ក្នុងចំណោមសាក្សីនោះ ។ នៅក្នុងករណីនេះ ជនដែលបានទទួលការប្រកាសដោយផ្ទាល់មាត់នោះ ត្រូវសរសេរជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរ ហើយអានឱ្យសាក្សីស្ដាប់ ឬ ឱ្យមើល ហើយនៅក្រោយពេលដែលសាក្សីនីមួយៗបានទទួលស្គាល់ថាការសរសេរនោះត្រឹមត្រូវហើយ សាក្សីនីមួយៗនោះ ត្រូវចុះហត្ថលេខាលើលិខិតនោះ ។

២-មតកសាសន៍ដែលបានធ្វើតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ពុំមានអានុភាពឡើយ បើសាក្សីណាម្នាក់ ឬ បុគ្គលដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ ពុំបានដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ នៅក្នុងអំឡុងពេល ១ (មួយ) ខែ គិតចាប់ពីថ្ងៃដែលបានធ្វើមតកសាសន៍នោះ ហើយពុំបានទទួលការបញ្ជាក់ទេ ។

៣-តុលាការមិនអាចធ្វើការបញ្ជាក់មតកសាសន៍បានឡើយ ប្រសិនបើពុំមានជំនឿ

ទុកចិត្តថាមតកសាសន៍នោះ ចេញពីឆន្ទៈពិតប្រាកដរបស់ម្ចាស់បណ្ដាំ ។

មាត្រា ១១៧៨.- មតកសាសន៍នៃជនដែលត្រូវជាប់ឃុំឃាំង ជាអាទិ៍

១-បុគ្គលដែលជាប់ឃុំឃាំងនៅទីកន្លែងដាច់ដោយឡែក ដោយសាលក្រម ឬ សាលដីកា ឬ ដោយសារការចាត់ចែងផ្នែករដ្ឋបាល អាចធ្វើលិខិតមតកសាសន៍បាន ដោយត្រូវឱ្យមានវត្តមានរបស់នគរបាល ឬ មន្ត្រីនៃមន្ទីរឃុំឃាំងម្នាក់ និង សាក្សី យ៉ាងតិច ២ (ពីរ) នាក់ ។

២-បុគ្គលដែលនៅក្នុងនាវា ឬ យន្តហោះ អាចធ្វើលិខិតមតកសាសន៍បាន ដោយត្រូវឱ្យមានវត្តមានមេបញ្ជាការ បរិបាលនាវា ឬ យន្តហោះ ឬ បុគ្គលិកនាវា ឬ យន្តហោះម្នាក់ និង សាក្សីយ៉ាងតិច ២ (ពីរ) នាក់ ។

៣-នៅពេលធ្វើមតកសាសន៍ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ឬ ទី ២ ខាងលើនេះ ម្ចាស់បណ្ដាំអាចធ្វើមតកសាសន៍ ដោយផ្ទាល់មាត់ ចំពោះនគរបាល មន្ត្រីនៃមន្ទីរឃុំឃាំង មេបញ្ជាការ បរិបាលនាវា ឬ យន្តហោះ ឬ បុគ្គលិកនាវា ឬ យន្តហោះបាន ។

៤-បញ្ញត្តិពីចំណុច ខ ដល់ចំណុច ង កថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ១១៧៣ (មតក-សាសន៍ដោយលិខិតយថាភូត) នៃក្រមនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះ ។ ក្នុងករណីនេះ ពាក្យ សារការីត្រូវបានបកស្រាយថាជា នគរបាល មន្ត្រីនៃមន្ទីរឃុំឃាំង មេបញ្ជាការ បរិបាលនាវា ឬ យន្តហោះ ឬ បុគ្គលិកនាវា ឬ យន្តហោះ ។

៥-មតកសាសន៍ដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិពីកថាខណ្ឌទី ១ ដល់កថាខណ្ឌទី ៤ ខាងលើនេះ ពុំមានអានុភាពឡើយ បើម្ចាស់បណ្ដាំបន្តនៅរស់ ក្នុងអំឡុងពេល ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលម្ចាស់បណ្ដាំនោះ បែរជាអាចធ្វើមតកសាសន៍បាន តាមទម្រង់ណាមួយដែលបានកំណត់ចាប់ពីមាត្រា ១១៧៣ (មតកសាសន៍ដោយលិខិតយថាភូត) ដល់មាត្រា ១១៧៥ (មតកសាសន៍ដោយលិខិតសម្ងាត់) នៃក្រមនេះក្រោយពេលខ្លួនត្រូវបានដោះលែងពីមន្ទីរឃុំឃាំង ឬ ចុះពីនាវា ឬ យន្តហោះ ។

មាត្រា ១១៧៩.- ការធ្វើមតកសាសន៍នៃបុគ្គលដែលមិនអាចនិយាយបាន ជាអាទិ៍

១-នៅក្នុងករណីដែលបុគ្គលមិនអាចនិយាយបាន ធ្វើមតកសាសន៍តាមទម្រង់ដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១១៧៣ (មតកសាសន៍ដោយលិខិតយថាភូត) មាត្រា ១១៧៥ (មតកសាសន៍ដោយលិខិតសម្ងាត់) មាត្រា ១១៧៧ (មតកសាសន៍របស់ជនដែលកំពុងជួបប្រទះគ្រោះថ្នាក់បន្ទាន់ដល់អាយុជីវិត) នៃក្រមនេះ ម្ចាស់បណ្ដាំនោះអាចជំនួសការប្រាប់បាន ដោយធ្វើសេចក្ដីថ្លែងការណ៍អំពីខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍ ឬ សេចក្ដីថ្លែងការណ៍ថាលិខិតនោះជាលិខិតមតកសាសន៍ តាមការបកប្រែរបស់អ្នកបកប្រែ ឬ សរសេរដោយដៃខ្លួនផ្ទាល់ នៅចំពោះមុខសារការី ឬ សាក្សី ។

២-ក្នុងករណីដែលសារការី ឬ បុគ្គលផ្សេងទៀតដែលបានកំណត់នៅក្នុងក្រមនេះ ត្រូវអានឱ្យម្ចាស់បណ្ដាំ ឬ សាក្សី ស្ដាប់នូវអត្ថន័យនៃមតកសាសន៍ ក្រោយពេលបានសរសេរជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរនូវខ្លឹមសារនៃមតកសាសន៍នោះ បើម្ចាស់បណ្ដាំ និង សាក្សីនោះ បែរជាមនុស្សថ្លង់មិនអាចស្ដាប់បានទេ សារការី ឬ បុគ្គលផ្សេងទៀតដែលត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងក្រមនេះ អាចជំនួសការអានឱ្យស្ដាប់បាន ដោយប្រាប់អំពីអត្ថន័យដែលខ្លួនបានសរសេរនោះ តាមការបកប្រែរបស់អ្នកបកប្រែ ទៅម្ចាស់បណ្ដាំ ឬ សាក្សីនោះ ។

៣-ក្នុងករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ និង ទី ២ ខាងលើនេះ សារការី ឬ បុគ្គលផ្សេងទៀតដែលបានកំណត់នៅក្នុងក្រមនេះ ត្រូវសរសេរអំពីហេតុនោះចូលទៅក្នុងលិខិតនោះ ។

មាត្រា ១១៨០.- ការសរសេរនាមត្រកូល និង នាមខ្លួន និង ការផ្ដិតម្រាមដៃ ជំនួសឱ្យការចុះហត្ថលេខា

ក្នុងករណីដែលសារការី និង សាក្សី ត្រូវចុះហត្ថលេខា សារការី និង សាក្សី គ្រាន់តែសរសេរនាមត្រកូល និង នាមខ្លួន និង ផ្ដិតម្រាមដៃ ជាការគ្រប់គ្រាន់ហើយ ។

មាត្រា ១១៨១.- បទប្បញ្ញត្តិពិសេសចំពោះមតកសាសន៍របស់ជនជាតិខ្មែរដែលរស់នៅបរទេស

បើជនជាតិខ្មែរមានបំណងចង់ធ្វើមតកសាសន៍ដោយលិខិតយថាភូត ឬ លិខិត

សម្ងាត់ នៅកន្លែងដែលមានកុងស៊ុលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាប្រចាំនៅ កុងស៊ុលនោះត្រូវអនុវត្តមុខនាទីរបស់សារការី ។

ផ្នែកទី ៣
ចំណុចនៃមតកសាសន៍

មាត្រា ១១៨២.- ការកំណត់ចំណែកមត៌ក

១-មតកជនអាចកំណត់ចំណែកមត៌ករបស់សហសន្តតិជនតាមមតកសាសន៍ ឬ អាចបង្គាញឆន្ទៈផ្ទុយពីបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១១៦៣ (ចំណែកមត៌ករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស) នៃក្រមនេះ ស្តីពីចំណែកមត៌ករបស់បុគ្គលដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសបាន ។ ប៉ុន្តែ ការកំណត់ចំណែកមត៌កដែលបំពានភាគបម្រុង ត្រូវអនុលោមតាមបញ្ញត្តិស្តីពីភាគបម្រុង ។

២-បើមតកជនបានកំណត់ចំណែកមត៌ក ចំពោះសន្តតិជនតែម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់ក្នុងចំណោមសហសន្តតិជនទាំងអស់ ចំណែកមត៌ករបស់សហសន្តតិជនផ្សេងទៀត ត្រូវកំណត់ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី ៣ (ការសម្រួលចំណែកមត៌ក) ជំពូកទី ២ ។

មាត្រា ១១៨៣.- ការកំណត់នូវវិធីបែងចែកដោយមតកសាសន៍ ជាអាទិ៍

មតកជន អាចកំណត់នូវវិធីបែងចែកតាមមតកសាសន៍ ឬ អាចប្រគល់អាណត្តិឱ្យតតិយជនកំណត់វិធីនោះ ឬ អាចហាមឃាត់មិនឱ្យបែងចែកនៅក្នុងអំឡុងពេលដែលមិនលើសពី ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ គិតចាប់ពីពេលដែលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្មនោះ បាន ។

មាត្រា ១១៨៤.- អនុប្បទានទ្រព្យសម្បត្តិ

ម្ចាស់បណ្តាំអាចធ្វើប្រទានកម្មនូវទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ ឬ មួយផ្នែក ឬ អាចធ្វើប្រទានកម្មដោយមតកសាសន៍ តាមវិធីដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១១៩៩ (និយមន័យនៃអច្ច័យទាន) នៃក្រមនេះបាន នៅក្នុងល័ក្ខខ័ណ្ឌដែលអនុលោមតាមបញ្ញត្តិស្តីពីភាគបម្រុង ។

មាត្រា ១១៨៥.– អនុប្បទានទ្រព្យសម្បត្តិចំពោះសន្តតិជន

១-បើមតកជនបានធ្វើមតកសាសន៍ដែលមានអត្ថន័យជាការធ្វើអនុប្បទានទ្រព្យសម្បត្តិជាក់លាក់តែមួយ ឬ ច្រើន ឱ្យទៅសហសន្តតិជនតែម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់ មតក-សាសន៍នោះត្រូវបានសន្មតថាបានកំណត់នូវវិធីបែងចែកមត៌ក លើកលែងតែនៅក្នុងករណីដែលមតកសាសន៍នោះមានអត្ថន័យជាអច្ច័យទានយ៉ាងច្បាស់លាស់ ដូចជាអច្ច័យទានដែលភ្ជាប់ជាមួយនឹងបន្ទុក ជាអាទិ៍ ហើយបើតម្លៃនៃទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានកំណត់នោះ មានចំនួនលើសពីចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជន នោះត្រូវសន្មតថាបានកំណត់ចំណែកមត៌កផងដែរ ។

២-ក្នុងករណីដែលមតកជនបានធ្វើមតកសាសន៍ ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិតែមួយភាគនៅក្នុងចំណោមមត៌ក បើតម្លៃនៃទ្រព្យសម្បត្តិនោះ មានចំនួនតិចជាងចំណែកមត៌ក ដែលសន្តតិជននោះត្រូវទទួល លុះត្រាតែពុំមានការបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេងទៀតនៅក្នុងមតកសាសន៍នោះ ត្រូវសន្មតថាបានកំណត់ត្រឹមតែវិធីបែងចែកមត៌កដែលត្រូវធ្លាក់ទៅលើសន្តតិជននោះតែប៉ុណ្ណោះ ។

មាត្រា ១១៨៦.– ការកំណត់នូវអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

ម្ចាស់បណ្តាំអាចកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់ ឬ អាចប្រគល់អាណត្តិឱ្យតតិយជនកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិនោះ តាមមតកសាសន៍បាន ។

មាត្រា ១១៨៧.– ចំណុចផ្សេងៗ

ក្រៅពីធ្វើមតកសាសន៍តាមចំណុចដែលបានកំណត់នៅក្នុងក្រមនេះ ម្ចាស់បណ្តាំអាចធ្វើមតកសាសន៍ដោយផ្តល់ដំបូន្មាន ឬ យោបល់ ដើម្បីឱ្យមានភាពសុខដុមរមនាដល់ក្រុមគ្រួសារ និង ចំណុចផ្សេងៗទៀតបាន ។ នៅក្នុងករណីនេះ សន្តតិជន ជាអាទិ៍ ត្រូវគោរពទៅតាមមតកសាសន៍នោះ ។

ផ្នែកទី ៤
ការលុបចោលនូវមតកសាសន៍

មាត្រា ១១៨៨.- ពេល និង ទម្រង់នៃការលុបចោលនូវមតកសាសន៍

ម្ចាស់បណ្តាំអាចលុបចោលនូវមតកសាសន៍ មួយភាគ ឬ ទាំងមូល នៅពេលណាក៏បាន ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃផ្នែកទី ៤ (ការលុបចោលនូវមតកសាសន៍) នេះ ។

មាត្រា ១១៨៩.- ការលុបចោលដោយទម្រង់នៃមតកសាសន៍

១-ម្ចាស់បណ្តាំអាចលុបចោលនូវមតកសាសន៍ មួយភាគ ឬ ទាំងមូលបាន តាមទម្រង់នៃមតកសាសន៍ ។

២-បើមតកសាសន៍ដែលបានធ្វើក្រោយនេះ មានភាពផ្ទុយនឹងមតកសាសន៍ដែលបានធ្វើមុន ត្រូវចាត់ទុកថា មតកសាសន៍ដែលបានធ្វើក្រោយនោះ បានលុបចោលមតកសាសន៍ដែលបានធ្វើមុន ចំពោះផ្នែកដែលផ្ទុយគ្នានោះ ។

មាត្រា ១១៩០.- ការលុបចោលមតកសាសន៍ ដោយការចាត់ចែងនាពេលនៅរស់

បើម្ចាស់បណ្តាំបានធ្វើអនុប្បទាន ឬ បានធ្វើសកម្មភាពផ្សេងទៀត ចំពោះវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃមតកសាសន៍ នាពេលនៅរស់ ត្រូវចាត់ទុកថា ម្ចាស់បណ្តាំបានលុបចោលមតកសាសន៍ ចំពោះផ្នែកដែលផ្ទុយនឹងអនុប្បទាន ឬ សកម្មភាពផ្សេងនោះ ។

មាត្រា ១១៩១.- ការលុបចោលដោយការបដិសេធលិខិតមតកសាសន៍ ជាអាទិ៍

បើម្ចាស់បណ្តាំបានបំផ្លាញច្បាប់ដើមនៃមតកសាសន៍ ដោយចេតនា ត្រូវចាត់ទុកថា បានលុបចោលមតកសាសន៍ ចំពោះផ្នែកដែលត្រូវបានបំផ្លាញនោះ ។ បញ្ញត្តិនេះត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលម្ចាស់បណ្តាំបានបំផ្លាញវត្ថុ ដែលជាកម្មវត្ថុនៃមតកសាសន៍ ដោយចេតនា ។

មាត្រា ១១៩២.- ការបោះបង់សិទ្ធិលុបចោលមតកសាសន៍

ម្ចាស់បណ្តាំមិនអាចបោះបង់សិទ្ធិលុបចោលមតកសាសន៍ បានឡើយ ។

មាត្រា ១១៩៣.- ការលុបចោលអច្ច័យទានដែលភ្ជាប់បន្ទុក

បើអច្ច័យលាភីពុំបានអនុវត្តករណីយកិច្ចដែលម្ចាស់បណ្តាំបានតម្រូវឱ្យអច្ច័យលាភីនោះទទួលបន្ទុកជាថ្នូរនឹងអច្ច័យទានទេ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ឬ បើគ្មានអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះទេ សន្តតិជនអាចដាស់តឿនឱ្យអច្ច័យលាភីនោះ អនុវត្តករណីយកិច្ចនោះ ដោយកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យ ហើយប្រសិនបើអច្ច័យលាភីនោះ មិនបានអនុវត្តករណីយកិច្ច នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះទេ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ឬ សន្តតិជននោះអាចទាមទារទៅតុលាការ ឱ្យលុបចោលអច្ច័យទាននោះបាន ។

ផ្នែកទី ៥

អានុភាពនៃមតកសាសន៍

មាត្រា ១១៩៤.- ពេលដែលមតកសាសន៍បង្កើតអានុភាព

១-មតកសាសន៍ ត្រូវបង្កើតអានុភាព ចាប់ពីពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំបានទទួលមរណភាព ។

២-នៅក្នុងករណីដែលមតកសាសន៍ ភ្ជាប់ជាមួយនឹងល័ក្ខខ័ណ្ឌបង្អង់ បើល័ក្ខខ័ណ្ឌនោះត្រូវបានបំពេញនៅក្រោយពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំបានទទួលមរណភាព មតកសាសន៍នោះ ត្រូវមានអានុភាព ចាប់ពីពេលដែលល័ក្ខខ័ណ្ឌនោះត្រូវបានបំពេញ ។

មាត្រា ១១៩៥.- អានុភាពនៃការកំណត់ចំណែកមត៌ក ជាអាទិ៍

១-បើមតកជនបានកំណត់ចំណែកមត៌ក ឬ វិធីបែងចែកមត៌ក ដោយធ្វើអនុប្បទានទ្រព្យសម្បត្តិជាក់លាក់តែមួយ ឬ ច្រើន ឱ្យចំពោះសន្តតិជនតែម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់ដោយមតកសាសន៍ ទ្រព្យសម្បត្តិជាក់លាក់នោះ ត្រូវធ្លាក់ទៅសន្តតិជនដែលនឹងត្រូវទទួលទ្រព្យសម្បត្តិនោះ ដោយស្វ័យប្រវត្តិ ព្រមគ្នានឹងពេលមតកសាសន៍នោះបង្កើតអានុភាព ។

២-នៅក្នុងករណីដែលមតកសាសន៍ ភ្ជាប់ជាមួយនឹងល័ក្ខខ័ណ្ឌបង្អង់ បើល័ក្ខខ័ណ្ឌនោះត្រូវបានបំពេញនៅក្រោយពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំបានទទួលមរណភាព ទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវចាត់ទុកថា ត្រូវបានធ្លាក់ទៅ

សន្តតិជនដែលនឹងត្រូវទទួលទ្រព្យសម្បត្តិនោះ ដោយប្រតិសកម្ម គិតចាប់តាំងពីពេលដែលមតកជននោះ បានទទួលមរណភាព ។

មាត្រា ១១៩៦.- មរណភាពនៃជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជន ជាអាទិ៍

១-នៅក្នុងករណីដែលមតកជនបានកំណត់ចំណែកមត៌ករបស់សន្តតិជន ឬ វិធីនៃការបែងចែកមត៌ក ដោយមតកសាសន៍ បើជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជន បានទទួលមរណភាព នៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម ឬ បានបាត់បង់សិទ្ធិសន្តតិកម្ម ដោយត្រូវនឹងបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១១៥០ (អភ័ព្វបុគ្គលនៃសន្តតិកម្ម ជាអាទិ៍) នៃក្រមនេះ ឬ ដោយការកាត់កាល់សន្តតិជន ការកំណត់នោះត្រូវបានចាត់ទុកថា បានធ្វើចំពោះអ្នកទទួលសន្តតិកម្មជំនួសរបស់ជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជននោះ ។

២-ក្នុងករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ បើគ្មានអ្នកទទួលសន្តតិកម្មជំនួសជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជននោះទេ ការកំណត់ចំពោះជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជននោះ ពុំត្រូវបង្កើតអានុភាពឡើយ ។ បញ្ញត្តិនេះត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលសន្តតិជនបានបោះបង់សន្តតិកម្ម ។

៣-ទោះបីមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ឬ ទី ២ ខាងលើនេះក៏ដោយ បើមតកជនបានបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេង ក្នុងមតកសាសន៍ ត្រូវអនុលោមតាមឆន្ទៈនោះ ។

មាត្រា ១១៩៧.- ការកម្រិតនូវមតកសាសន៍ ចំពោះអ្នកអាណាព្យាបាល ជាអាទិ៍

១-បើជនដែលនៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ បានធ្វើមតកសាសន៍ ដែលជាផលប្រយោជន៍ដល់អ្នកអាណាព្យាបាល ឬ សហព័ទ្ធ ឬ បច្ឆាញាតិផ្ទាល់របស់អ្នកអាណាព្យាបាលនោះ នៅមុនពេលបញ្ចប់ការគណនានូវចំណូលចំណាយក្នុងកិច្ចការអាណាព្យាបាល មតក-សាសន៍នោះត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ ។

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលញាតិលោហិតផ្ទាល់ សហព័ទ្ធ ឬ បងប្អូនបង្កើត ជាអ្នកអាណាព្យាបាលទូទៅ ។

មាត្រា ១១៩៨.– សិទ្ធិទទួលទ្រព្យសម្បត្តិ ក្នុងករណីដែលអច្ច័យទានមោឃៈ ជាអាទិ៍

បើអច្ច័យទានពុំបានបង្កើតអានុភាព ដោយសារអច្ច័យលាភីជាអភ័ព្វបុគ្គល ឬ ទទួលមរណភាព ឬ ដោយសារហេតុផ្សេងទៀត ឬ បើពុំបានបង្កើតអានុភាពដោយសារការបោះបង់ ទ្រព្យដែលអច្ច័យលាភីត្រូវទទួលនោះ ត្រូវធ្លាក់ទៅសន្តតិជនរបស់មតកជន ។ ប៉ុន្តែ បើម្ចាស់បណ្តាំបានបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេងក្នុងមតកសាសន៍ ត្រូវអនុលោមតាមឆន្ទៈនោះ ។

ផ្នែកទី ៦
អច្ច័យទាន

មាត្រា ១១៩៩.– និយមន័យនៃអច្ច័យទាន

អច្ច័យទានសកល គឺជាប្រទានកម្មដែលម្ចាស់បណ្តាំធ្វើទៅឱ្យមនុស្សម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់ នូវទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ ឬ មួយផ្នែកដែលកំណត់ទៅតាមភាគ រីឯអច្ច័យទានមានកំណត់ គឺជាប្រទានកម្មដែលកំណត់ទ្រព្យសម្បត្តិជាក់លាក់ ទៅឱ្យមនុស្សម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់ ដោយមតកសាសន៍ ។

មាត្រា ១២០០.– មរណភាពរបស់អច្ច័យលាភី

១-អច្ច័យទាន ពុំបង្កើតអានុភាពឡើយ បើអច្ច័យលាភីបានទទួលមរណភាព នៅមុន ឬ ក្នុងពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំទទួលមរណភាព ។ បញ្ញត្តិនេះត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលអច្ច័យទានភ្ជាប់ជាមួយនឹងល័ក្ខខ័ណ្ឌបង្អង់ ហើយអច្ច័យលាភីបានទទួលមរណភាព នៅមុនពេលដែលល័ក្ខខ័ណ្ឌនោះត្រូវបានបំពេញ ។

២-ទោះបីមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះក៏ដោយ បើម្ចាស់បណ្តាំបានបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេងក្នុងមតកសាសន៍ ត្រូវអនុលោមតាមឆន្ទៈនោះ ។

៣-ក្នុងករណីដែលសន្តតិជនដែលត្រូវបានសន្មត ជាអច្ច័យលាភី បញ្ញត្តិនៃកថា-ខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនរារាំងចំពោះការយកបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ មាត្រា ១១៩៦ (មរណភាពនៃជនដែលត្រូវបានសន្មតថាជាសន្តតិជន ជាអាទិ៍) នៃក្រមនេះ មកអនុវត្តឡើយ ។

មាត្រា ១២០១.– ការបោះបង់អច្ច័យទាន

១-នៅក្រោយពេលដែលម្ចាស់បណ្ដាំបានទទួលមរណភាព អច្ច័យលាភីអាចបោះបង់អច្ច័យទាន នៅពេលណាក៏បាន ។ ប៉ុន្តែ ចំពោះការបោះបង់អច្ច័យទានសកល ត្រូវអនុលោមតាមបញ្ញត្តិស្ដីពីការបោះបង់សន្តតិកម្ម ។

២-ការបោះបង់អច្ច័យទាន ត្រូវមានអានុភាពប្រតិសកម្ម ចាប់ពីពេលដែលម្ចាស់បណ្ដាំបានទទួលមរណភាព ។

មាត្រា ១២០២.– ការដាស់តឿនរបស់ជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍

បុគ្គលដែលមានករណីយកិច្ចពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអច្ច័យទាន ឬ ជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ អាចដាស់តឿនឱ្យអច្ច័យលាភីទទួលស្គាល់ ឬ បោះបង់អច្ច័យទានបាន ដោយកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យ ។ បើអច្ច័យលាភីមិនបានបង្ហាញឆន្ទៈ ចំពោះបុគ្គលដែលមានករណីយកិច្ចពាក់ព័ន្ធទៅនឹងអច្ច័យទាន នៅក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់នោះទេ ត្រូវចាត់ទុកថា អច្ច័យលាភីបានទទួលស្គាល់អច្ច័យទាននោះ ។

មាត្រា ១២០៣.– ការបោះបង់ ឬ ការទទួលស្គាល់ ដោយសន្តតិជនរបស់អច្ច័យលាភី

បើអច្ច័យលាភីបានទទួលមរណភាព ដោយមិនបានទទួលស្គាល់ ឬ បោះបង់អច្ច័យទានទេ សន្តតិជនរបស់អច្ច័យលាភីនោះ អាចទទួលស្គាល់ ឬ បោះបង់អច្ច័យទានបាន ត្រឹមទំហំនៃសិទ្ធិលើសន្តតិកម្មរបស់ខ្លួន ។ ប៉ុន្តែ បើម្ចាស់បណ្ដាំបានបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេងក្នុងមតកសាសន៍ ត្រូវអនុលោមតាមឆន្ទៈនោះ ។

មាត្រា ១២០៤.– ការលុបចោលនូវការទទួលស្គាល់ ឬ ការបោះបង់

១-ការទទួលស្គាល់ ឬ ការបោះបង់អច្ច័យទាន ពុំអាចលុបចោលវិញបានទេ ។

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ២ នៃមាត្រា ១២៥២ (ការលុបចោលការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់) នៃក្រមនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះការទទួលស្គាល់ និង ការបោះបង់អច្ច័យទាននេះ ។

មាត្រា ១២០៥.– ការទទួលស្គាល់ ឬ បោះបង់ ក្នុងករណីដែលអច្ច័យលាភីជាសន្តតិជន

១-ក្នុងករណីដែលអច្ច័យលាភីជាសន្តតិជន បើបានបោះបង់សន្តតិកម្ម បុគ្គលនោះត្រូវបានចាត់ទុកថាបានបោះបង់អច្ច័យទានផងដែរ ។ អច្ច័យលាភីនោះ មិនអាចទទួលស្គាល់អច្ច័យទាន ដោយបោះបង់សន្តតិកម្មបានឡើយ ។

២-ទោះបីបានទទួលស្គាល់សន្តតិកម្មហើយក៏ដោយ ក៏អច្ច័យលាភីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ អាចបោះបង់អច្ច័យទានមានកំណត់ បានដែរ ។

មាត្រា ១២០៦.– សិទ្ធិទទួលផលរបស់អច្ច័យលាភី

អច្ច័យលាភីអាចទទួលផល ចាប់តាំងពីពេលដែលខ្លួនអាចទាមទារឱ្យអនុវត្តអច្ច័យ-ទានបាន ។ ប៉ុន្តែ បើម្ចាស់បណ្តាំបានបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេងក្នុងមតកសាសន៍ ត្រូវអនុលោមតាមឆន្ទៈនោះ ។

មាត្រា ១២០៧.– អច្ច័យទាននៃសិទ្ធិដែលមិនស្ថិតនៅក្នុងមត៌ក

អច្ច័យទាន ពុំមានអានុភាពឡើយ បើសិទ្ធិដែលជាកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាននោះ ពុំស្ថិតនៅក្នុងមត៌ក នៅពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំបានទទួលមរណភាព ។

មាត្រា ១២០៨.– អច្ច័យទាននៃវត្ថុ ឬ សិទ្ធិដែលភ្ជាប់ជាមួយនឹងសិទ្ធិរបស់តតិយជន

បើវត្ថុ ឬ សិទ្ធិ ដែលជាកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាន ជាកម្មវត្ថុនៃសិទ្ធិរបស់តតិយជន នៅពេលដែលម្ចាស់បណ្តាំទទួលមរណភាព អច្ច័យលាភីមិនអាចទាមទារឱ្យរំលត់សិទ្ធិនោះចំពោះជនដែលមានករណីយកិច្ចពាក់ព័ន្ធនឹងអច្ច័យទានបានឡើយ ។

មាត្រា ១២០៩.– ឧបាទេសកម្មលើវត្ថុ

១-បើម្ចាស់បណ្តាំមានសិទ្ធិទាមទារប្រាក់សំណង ចំពោះតតិយជន ដោយការបាត់បង់ ឬ កែបន្លំវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាន ឬ បាត់បង់ការកាន់កាប់វត្ថុនោះ ត្រូវសន្មតថាបានយកសិទ្ធិនោះ មកធ្វើជាកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាន ។

២-ក្នុងករណីដែលវត្ថុដែលជាកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាន មានភាពជាប់គ្នា លាយគ្នា ឬ

ច្របល់គ្នានឹងវត្ថុផ្សេងទៀត បើម្ចាស់បណ្តាំបានក្លាយជាកម្មសិទ្ធិករតែឯង ឬ ជាម្ចាស់កម្មសិទ្ធិអវិភាគនៃវត្ថុដែលបានផ្សំ ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១៨៦ (ការជាប់គ្នារវាងចលនវត្ថុ និង អចលនវត្ថុ) ឬ មាត្រា ១៩៨ (ការជាប់គ្នា ការលាយច្របល់គ្នានៃចលនវត្ថុ) នៃក្រមនេះ ត្រូវសន្មតថា ម្ចាស់បណ្តាំបានយកកម្មសិទ្ធិទាំងអស់ ឬ កម្មសិទ្ធិអវិភាគនោះ មកធ្វើជាកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាន ។

មាត្រា ១២១០.- ឧបាទេសកម្មលើវត្ថុ នៃអច្ច័យទាននៃសិទ្ធិលើបំណុល

១-ក្នុងករណីដែលសិទ្ធិលើបំណុលត្រូវបានយកមកធ្វើជាកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាន បើម្ចាស់បណ្តាំបានទទួលសំណង ហើយបើវត្ថុដែលបានទទួលនោះ នៅតែមានក្នុងមតិក ត្រូវសន្មតថាបានយកវត្ថុនោះមកធ្វើជាកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាន ។

២-ចំពោះសិទ្ធិលើបំណុលដែលមានគោលបំណងសងជាប្រាក់ ត្រូវសន្មតថាបានយកប្រាក់ និង ប្រាក់បញ្ញើ មកធ្វើជាកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាន ត្រឹមកម្រិតនៃប្រាក់ដែលមាននៅក្នុងមតិក និង ប្រាក់ដែលបានបញ្ចូលក្នុងប្រាក់បញ្ញើ ក្រោយពីបានសង ។

មាត្រា ១២១១.- ការទទួលខុសត្រូវរបស់អច្ច័យលាភី នៅក្នុងអច្ច័យទានភ្ជាប់បន្ទុក

១-ជនដែលបានទទួលអច្ច័យទានភ្ជាប់បន្ទុក ត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការអនុវត្តករណីយកិច្ចដែលខ្លួនទទួលបន្ទុក ត្រឹមតែកម្រិតដែលមិនលើសពីតម្លៃនៃកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាននោះប៉ុណ្ណោះ ។

២-បើតម្លៃនៃកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទានភ្ជាប់បន្ទុក បានចុះថយ ដោយសារការទទួលស្គាល់សន្តតិកម្មដោយមានកម្រិត ឬ ដោយសារការទាមទារកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង អច្ច័យលាភីត្រូវរួចផុតពីករណីយកិច្ចដែលខ្លួនត្រូវទទួលបន្ទុក តាមសមាមាត្រនៃភាគដែលចុះថយនោះ ។ ប៉ុន្តែ បើម្ចាស់បណ្តាំបានបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេងក្នុងមតកសាសន៍ ត្រូវអនុលោមតាមឆន្ទៈនោះ ។

មាត្រា ១២១២.- សិទ្ធិ និង ករណីយកិច្ចរបស់អច្ច័យលាភីសកល

១-អច្ច័យលាភីសកល មានសិទ្ធិ និង ករណីយកិច្ច ដូចគ្នានឹងសន្តតិជន ។

២-បើមត៌កទាំងអស់ត្រូវបានធ្វើអច្ច័យទានសកលឱ្យទៅបុគ្គលផ្សេងដែលមិនមែនជាសន្តតិជន សន្តតិជនត្រូវបានចាត់ទុកថា មិនបានទទួលសន្តតិកម្ម លើកលែងតែសិទ្ធិលើភាគបម្រុង ។

ផ្នែកទី ៧
ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

មាត្រា ១២១៣.– ការពិនិត្យបញ្ជាក់ និង ការបើកលិខិតមតកសាសន៍

១-អ្នកថែរក្សាគ្រប់គ្រងលិខិតមតកសាសន៍ ត្រូវដាក់ពាក្យសុំការបញ្ជាក់លិខិតនោះ ដោយភ្ជាប់លិខិតមតកសាសន៍នោះ ជូនទៅតុលាការ ដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ ក្រោយពីខ្លួនបានដឹងអំពីការចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ។ បញ្ញត្តិនេះត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលគ្មានអ្នកថែរក្សាគ្រប់គ្រង ក្រោយពេលដែលសន្តតិជន ឬ អ្នកពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ផ្សេងទៀត បានរកឃើញលិខិតមតកសាសន៍នោះ ។

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះមតកសាសន៍ដែលបានធ្វើដោយលិខិតយថាភូត ។

៣-លិខិតមតកសាសន៍ដែលបិទដោយប្រថាប់ត្រា អាចបើកបានតែនៅតុលាការ ដោយមានវត្តមានរបស់អ្នកសង្កេតការណ៍ជាសន្តតិជន ឬ អ្នកពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ ឬ អ្នកតំណាងរបស់ជននោះ ។

៤-បុគ្គលដែលបានបើកលិខិតមតកសាសន៍ នៅក្រៅតុលាការ ដោយផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះ នឹងត្រូវពិន័យស៊ីវិលជាប្រាក់ មិនលើសពី ១.០០០.០០០ (មួយលាន) រៀល ។

៥-ចំពោះលិខិតមតកសាសន៍ ទោះបីជាបានបើកនៅក្រៅតុលាការ ដោយផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ៣ ខាងលើនេះ ក៏ដោយ មិនត្រូវបាត់បង់អានុភាព ដោយសារតែមូលហេតុនោះឡើយ ។

មាត្រា ១២១៤.- ការកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

១-បើម្ចាស់បណ្ដាំបានប្រគល់អាណត្តិឱ្យតតិយជនកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍តាមមតកសាសន៍ ជនដែលបានទទួលអាណត្តិ ត្រូវកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ហើយត្រូវជូនដំណឹងនោះទៅឱ្យសន្តតិជន ដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ ។

២-បើជនដែលបានទទួលអាណត្តិដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ មានបំណងលាឈប់ពីអាណត្តិនោះ ជននោះត្រូវជូនដំណឹងអំពីហេតុនោះ ទៅឱ្យសន្តតិជន ដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ ។

មាត្រា ១២១៥.- ការកាន់មុខងាររបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

បើអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ បានយល់ព្រមកាន់មុខងារហើយ អ្នកប្រតិបត្តិមតក-សាសន៍នោះ ត្រូវអនុវត្តភារកិច្ចនោះ ភ្លាមៗ ។

មាត្រា ១២១៦.- ការដាស់តឿនឱ្យអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍កាន់មុខងារ

១-សន្តតិជន ឬ ជនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ផ្សេងទៀត អាចកំណត់អំឡុងពេលសមរម្យ ហើយដាស់តឿន ចំពោះជនដែលត្រូវបានកំណត់ជាអ្នកប្រតិបត្តិមតក-សាសន៍ ឱ្យឆ្លើយបញ្ជាក់ច្បាស់ក្នុងអំឡុងពេលនោះ អំពីការយល់ព្រម ឬ មិនយល់ព្រមកាន់មុខងារជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បាន ។ បើអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ មិនបានឆ្លើយបញ្ជាក់ច្បាស់ ក្នុងអំឡុងពេលនោះទេ ត្រូវចាត់ទុកថា បានលាឈប់ពីការងារនោះ ។

២-បញ្ញត្តិនៃវាក្យខណ្ឌទី ១ នៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលតតិយជន ដែលត្រូវបានប្រគល់អាណត្តិឱ្យកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ពុំបានកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ឱ្យបានឆាប់រហ័ស ។ ក្នុងករណីនេះ បើតតិយជននោះមិនបានកំណត់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ នៅក្នុងអំឡុងពេលនោះទេ ត្រូវចាត់ទុកថា បានលាឈប់ពីអាណត្តិនោះ ។

មាត្រា ១២១៧.- បុគ្គលដែលមិនអាចក្លាយជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ ជននៅក្រោមហិតូបត្ថម្ភ អនីតិជន និង ជន

ធនក្ស័យ ពុំអាចធ្វើជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បានឡើយ ។

មាត្រា ១២១៨.- ការជ្រើសតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

បើគ្មានអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ទេ ឬ បើបាត់បង់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ តុលាការអាចជ្រើសតាំងអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បាន តាមការទាមទាររបស់សន្តតិជន ឬ អ្នកពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ ។

មាត្រា ១២១៩.- ការធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃទ្រព្យសម្បត្តិ

១-អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ត្រូវធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃទ្រព្យសម្បត្តិ ហើយប្រគល់បញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនោះទៅឱ្យសន្តតិជន ដោយគ្មានការយឺតយ៉ាវ ។

២-សន្តតិជន អាចមានវត្តមាន នៅពេលដែលអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃទ្រព្យសម្បត្តិបាន ។

មាត្រា ១២២០.- សិទ្ធិអំណាច មុខនាទី នៃអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ មានសិទ្ធិ និង ករណីយកិច្ចក្នុងការគ្រប់គ្រងមត៌ក និង ធ្វើនូវរាល់សកម្មភាពផ្សេងទៀតដែលចាំបាច់ ដើម្បីប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ។

មាត្រា ១២២១.- ការបាត់បង់នូវសិទ្ធិចាត់ចែងរបស់សន្តតិជន

១-បើមានអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ សន្តតិជនពុំអាចចាត់ចែងមត៌ក ឬ ធ្វើសកម្មភាពផ្សេងទៀតដែលនាំឱ្យរារាំងដល់ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បានឡើយ ។

២-ការចាត់ចែងដែលបានធ្វើផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ពុំមានអានុភាពឡើយ ។

មាត្រា ១២២២.- ការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានកំណត់ជាក់លាក់

ក្នុងករណីមតកសាសន៍ ទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិដែលបានកំណត់ជាក់លាក់ បញ្ញត្តិចាប់ពីមាត្រា ១២១៩ (ការធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌនៃទ្រព្យសម្បត្តិ) រហូតដល់មាត្រា ១២២១

(ការបាត់បង់នូវសិទ្ធិចាត់ចែងរបស់សន្តតិជន) នៃក្រមនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្ត ចំពោះតែទៅលើទ្រព្យសម្បត្តិនោះប៉ុណ្ណោះ ។

មាត្រា ១២២៣.- ឋានៈនៃអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

១-អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ត្រូវធ្វើសកម្មភាព នៅក្នុងនាមជាអ្នកប្រតិបត្តិមតក-សាសន៍ ចំពោះមតិកដែលខ្លួនត្រូវប្រតិបត្តិ ។

២-សកម្មភាពដែលអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍បានធ្វើជាមុខនាទី ត្រូវមានអានុភាពផ្ទាល់ ចំពោះសន្តតិជន ។

មាត្រា ១២២៤.- សិទ្ធិជ្រើសតាំងបន្ត របស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

១-បើគ្មានមូលហេតុដែលពុំអាចជៀសវាងបានទេ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ពុំអាចឱ្យតតិយជនអនុវត្តភារកិច្ចរបស់ខ្លួនបានឡើយ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះករណីដែលម្ចាស់បណ្តាំបានបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេង នៅក្នុងមតកសាសន៍ ។

២-ក្នុងករណីដែលអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ បានឱ្យតតិយជនអនុវត្តភារកិច្ចរបស់ខ្លួន ដោយយោងតាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះត្រូវទទួលខុសត្រូវក្នុងការជ្រើសតាំង និង ការត្រួតពិនិត្យជននោះ ចំពោះអច្ច័យលាភី និង សន្តតិជន ។ បើអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ បានឱ្យតតិយជនអនុវត្តភារកិច្ចនោះ ដោយផ្ទុយនឹងបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវសងសំណងនៃការខូចខាត ដែលកើតឡើងដោយសារហេតុនោះ ចំពោះអច្ច័យលាភី និង សន្តតិជន ។

មាត្រា ១២២៥.- សហអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

១-ក្នុងករណីដែលអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍មានច្រើននាក់ ការអនុវត្តភារកិច្ចនោះត្រូវសម្រេចដោយសម្លេងលើសពីពាក់កណ្តាល ។ ប៉ុន្តែ បើម្ចាស់បណ្តាំបានបង្ហាញឆន្ទៈផ្សេងក្នុងមតកសាសន៍ ត្រូវអនុលោមតាមឆន្ទៈនោះ ។

២-ទោះបីមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះក៏ដោយ អ្នកប្រតិបត្តិមតក-សាសន៍នីមួយៗ អាចធ្វើសកម្មភាពរក្សាទុកបាន ។

មាត្រា ១២២៦.– កម្រៃរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

១-អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ អាចទទួលកម្រៃដែលបានកំណត់នៅក្នុងមតកសាសន៍បាន ។

២-ក្នុងករណីដែលមតកសាសន៍ពុំបានកំណត់កម្រៃទេ តុលាការត្រូវកំណត់ចំនួនទឹកប្រាក់នៃកម្រៃនោះ តាមពាក្យសុំរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ បើយល់ឃើញថាសមរម្យក្នុងការបង់កម្រៃ ដោយពិចារណាទៅលើស្ថានភាពនៃមតិក ទំនាក់ទំនងរវាងម្ចាស់បណ្តាំ និង អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ និង ស្ថានភាពផ្សេងទៀត ។

មាត្រា ១២២៧.– ការលាឈប់ និង ការបញ្ឈប់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

១-បើមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ អាចលាឈប់ពីភារកិច្ចបាន ដោយទទួលការអនុញ្ញាតពីតុលាការ ។

២-បើអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ បានធ្វេសប្រហែសក្នុងភារកិច្ច ឬ បើមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវផ្សេងទៀត អ្នកពាក់ព័ន្ធនឹងផលប្រយោជន៍ អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការឱ្យបញ្ឈប់ជននោះបាន ។

មាត្រា ១២២៨.– សោហ៊ុយនៃការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

សោហ៊ុយដែលទាក់ទងទៅនឹងការប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ ត្រូវជាបន្ទុកនៃមតិក ។ ប៉ុន្តែ មិនអាចបន្ថយភាគបម្រុង ដោយសារបន្ទុកនេះឡើយ ។

មាត្រា ១២២៩.– ការអនុវត្តដូចគ្នា តាមបញ្ញត្តិស្តីពីអាណត្តិ

បញ្ញត្តិស្តីពីអាណត្តិ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះមុខនាទីរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ លើកលែងតែមានភាពផ្ទុយនឹងលក្ខណៈនៃតួនាទីរបស់អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះ ។

ជំពូកទី ៤
ភាគបម្រុង

ផ្នែកទី ១
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ

មាត្រា ១២៣០.– អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង

១-បច្ឆាញាតិផ្ទាល់ ឬ ឪពុកម្ដាយ ឬ ជីដូនជីតា និង សហព័ទ្ធរបស់មតកជន អាចធ្វើលទ្ធកម្មនូវទ្រព្យសម្បត្តិ ដូចខាងក្រោមនេះ :

ក-១ ភាគ ៣ (មួយភាគបី) នៃទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ក្នុងករណីដែលមានតែសន្តតិជនជាឪពុកម្ដាយ ឬ ជីដូន ជីតាប៉ុណ្ណោះ ។

ខ-១ ភាគ ២ (មួយភាគពីរ) នៃទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ក្នុងករណីផ្សេង ។

២-ក្នុងករណីដែលមានសន្តតិជនច្រើននាក់ អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងនីមួយៗ អាចទទួលភាគបម្រុង តាមសមាមាត្រនៃចំណែកមត៌កបាន ។

៣-បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១១៥៧ (សន្តតិកម្មជំនួស) និង មាត្រា ១១៥៨ (ចំណែកមត៌កក្នុងករណីនៃសន្តតិកម្មជំនួស) នៃក្រមនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះភាគបម្រុង ។

មាត្រា ១២៣១.– ទ្រព្យដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង

១-ភាគបម្រុង ត្រូវគណនាដោយយកទ្រព្យសម្បត្តិដែលមតកជនមាននៅពេលចាប់ផ្ដើមធ្វើសន្តតិកម្ម បូកតម្លៃនៃផលប្រយោជន៍ពិសេស ដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១១៦៣ (ចំណែកមត៌ករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស) និង តម្លៃនៃទ្រព្យសម្បត្តិប្រទានកម្មដែលបានកំណត់ក្នុងមាត្រា ១២៣២ (ប្រទានកម្មដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង) នៃក្រមនេះ ហើយដកនូវចំនួនប្រាក់សរុបនៃកាតព្វកិច្ចចេញ ។

២-សិទ្ធិដែលភ្ជាប់ជាមួយនឹងល័ក្ខខ័ណ្ឌ ឬ សិទ្ធិដែលអំឡុងពេលមានអត្ថិភាពមិនច្បាស់លាស់ ត្រូវកំណត់តម្លៃនោះ ដោយផ្អែកតាមការវាយតម្លៃរបស់អ្នកវាយតម្លៃ ដែល

ត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយតុលាការ ។

៣-កាតព្វកិច្ចដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវរាប់បញ្ចូលផងដែរ នូវសោហ៊ុយបុណ្យសពតាមឋានៈរបស់មតកជន ។

មាត្រា ១២៣២.- ប្រទានកម្មដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង

១-ប្រទានកម្មដែលបានកំណត់ដូចខាងក្រោមនេះ ត្រូវក្លាយជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង លើកលែងតែផលប្រយោជន៍ពិសេសដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១១៦៣ (ចំណែកមត៌ករបស់អ្នកទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស) នៃក្រមនេះ :

ក- ប្រទានកម្មដែលបានធ្វើក្នុងអំឡុងពេល ១ (មួយ) ឆ្នាំ នៅមុនពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ។

ខ- ក្រៅពីប្រទានកម្មដែលបានកំណត់ក្នុងចំណុច ក ខាងលើនេះ ប្រទានកម្មដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយភាគីសងខាងបានដឹងថា នឹងបណ្ដាលឱ្យខូចខាតដល់អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង ។

២-នៅក្នុងជំពូកទី ៤ (ភាគបម្រុង) នេះ ការលើកលែងកាតព្វកិច្ចដោយមិនយកតម្លៃថ្នូរ ត្រូវចាត់ទុកថាជាប្រទានកម្ម ។

មាត្រា ១២៣៣.- ទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាកម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង

អច្ច័យទាន ការកំណត់ចំណែកមត៌កតាមមតកសាសន៍ ការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស និង ប្រទានកម្មដែលបានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១២៣២ (ប្រទានកម្មដែលជាមូលដ្ឋានក្នុងការគណនាភាគបម្រុង) ខាងលើនេះ គឺជាកម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង ។ ប៉ុន្តែ ក្នុងករណីដែលអច្ច័យទានចំពោះសន្តតិជន ការកំណត់ចំណែកមត៌ក និង ការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស ត្រូវក្លាយជាកម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង កម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយនោះ មានត្រឹមតែផ្នែកដែលលើសពីចំនួនទឹកប្រាក់នៃភាគបម្រុងរបស់សន្តតិជននោះប៉ុណ្ណោះ ។

មាត្រា ១២៣៤.– ចំនួនទឹកប្រាក់នៃការទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង

ចំនួនទឹកប្រាក់ដែលអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងអាចទាមទារបានដោយការកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង គឺជាចំនួនទឹកប្រាក់ដែលត្រូវបានគណនា ដោយយកចំនួនទឹកប្រាក់នៃភាគបម្រុង ដកចំនួនសរុបនៃទ្រព្យសម្បត្តិដែលអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងបានទទួលដោយសន្តតិកម្ម និង ចំនួននៃផលប្រយោជន៍ពិសេស ហើយបូកបញ្ចូលនូវចំនួនទឹកប្រាក់នៃកាតព្វកិច្ចដែលបុគ្គលនោះត្រូវទទួលបន្ទុកដោយសន្តតិកម្ម ។

ផ្នែកទី ២
វិធីកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង

មាត្រា ១២៣៥.– ការទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង

អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង និង អ្នកទទួលបន្តនោះ អាចទាមទារឱ្យធ្វើការកាត់បន្ថយអច្ច័យទាន ជាអាទិ៍ ចំពោះជនដែលបានទទួលទ្រព្យសម្បត្តិ ឬ ផលប្រយោជន៍ដែលជាកម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុងបាន ត្រឹមកម្រិតដែលចាំបាច់ដើម្បីរក្សាភាគបម្រុងនោះ ។

មាត្រា ១២៣៦.– លំដាប់នៃការកាត់បន្ថយ

ប្រទានកម្ម និង ការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស ពុំអាចកាត់បន្ថយបានឡើយ បើមិនបានកាត់បន្ថយពីអច្ច័យទាន និង ចំណែកមត៌កដែលបានកំណត់តាមមតកសាសន៍ជាមុនទេ ។

មាត្រា ១២៣៧.– ការកាត់បន្ថយអច្ច័យទាន ជាអាទិ៍

១-ដំបូង ត្រូវធ្វើការកាត់បន្ថយពីអច្ច័យទាន និង ចំណែកមត៌កដែលបានកំណត់ចំពោះសន្តតិជន នៅក្នុងពេលជាមួយគ្នា ហើយប្រសិនបើនៅតែខ្វះ ត្រូវធ្វើការកាត់បន្ថយពីអច្ច័យទានដែលបានធ្វើចំពោះបុគ្គលផ្សេងក្រៅពីសន្តតិជន ។

២-អច្ច័យទាន ត្រូវធ្វើការកាត់បន្ថយទៅតាមសមាមាត្រនៃតម្លៃរបស់កម្មវត្ថុនោះ ។

បញ្ញត្តិនេះ ក៏ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះចំណែកមត៌កដែលបានកំណត់តាមវិធីធ្វើអនុប្បទានទ្រព្យសម្បត្តិដែលមានកំណត់ តែមួយចំណុច ឬ ច្រើនចំណុច ។ ប៉ុន្តែក្នុងករណីដែលអច្ច័យទានដែលធ្វើចំពោះសន្តតិជន និង ចំណែកមត៌កដែលបានកំណត់នោះ ជាកម្មវត្ថុនៃការកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង ផ្នែកដែលលើសពីចំនួនប្រាក់នៃភាគបម្រុងរបស់សន្តតិជននោះ ត្រូវចាត់ទុកថាជាតម្លៃនៃកម្មវត្ថុ ។

៣-ចំណែកមត៌កតាមមតកសាសន៍ ដែលបានកំណត់ជាភាគនៃមត៌ក ត្រូវកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុង ដោយធ្វើការផ្លាស់ប្តូរភាគនោះ ។

៤-ទោះបីមានបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ទី ២ និង ទី ៣ ខាងលើនេះក៏ដោយ បើម្ចាស់បណ្តាំបានបង្ហាញឆន្ទៈពិសេសផ្សេង ក្នុងមតកសាសន៍ ត្រូវអនុលោមទៅតាមឆន្ទៈនោះ ។

មាត្រា ១២៣៨.- លំដាប់នៃការកាត់បន្ថយប្រទានកម្ម ជាអាទិ៍

១-ការកាត់បន្ថយប្រទានកម្ម ឬ ការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស ត្រូវចាប់ផ្តើមពីប្រទានកម្ម ឬ ការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសដែលបានធ្វើក្រោយគេ បន្ទាប់មក ត្រូវធ្វើចំពោះប្រទានកម្ម ឬ ការទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសដែលបានធ្វើពីមុនមកជាបន្តបន្ទាប់ ។

២-បើបានធ្វើប្រទានកម្ម ឬ ទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេស លើសពី ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំនៅមុនពេលចាប់ផ្តើមសន្តតិកម្ម បដិគ្គាហក ឬ សន្តតិជនដែលបានទទួលផលប្រយោជន៍ពិសេសនោះអាចបដិសេធនូវការទាមទារកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុងបាន ។

មាត្រា ១២៣៩.- ការសងផលមកវិញ

សហសន្តតិជន អច្ច័យលាភី ឬ បដិគ្គាហក ក្រៅពីទ្រព្យសម្បត្តិ ឬ ប្រាក់សំណងដែលត្រូវសងមកវិញនោះ ត្រូវសងមកវិញផងដែរនូវផលដែលកើតឡើងក្រោយពីថ្ងៃដែលបានទាមទារឱ្យធ្វើការកាត់បន្ថយ ។

មាត្រា ១២៤០.- បន្ទុកនៃការខាតបង់ ដោយអសាធនភាព

ការខាតបង់ដែលកើតឡើងដោយសារអសាធនភាព របស់សហសន្តតិជន អច្ច័យ-

លាភី ឬ បដិគ្គាហក ដែលត្រូវទទួលការកាត់បន្ថយ ត្រូវធ្លាក់ជាបន្ទុករបស់អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង ។

មាត្រា ១២៤១.– ការកាត់បន្ថយប្រទានកម្មដែលមានភ្ជាប់បន្ទុក

ចំពោះប្រទានកម្មដែលមានភ្ជាប់បន្ទុក ដែលបានដកតម្លៃនៃបន្ទុកចេញពីក្នុងតម្លៃនៃកម្មវត្ថុនោះ អាចទាមទារឱ្យធ្វើការកាត់បន្ថយបាន ។

មាត្រា ១២៤២.– ការកាត់បន្ថយចំពោះកិច្ចសន្យា ជាអាទិ៍ ដែលត្រូវចាត់ទុកថាជាប្រទានកម្ម

១-កិច្ចសន្យាដែលបានធ្វើដោយយកតម្លៃថ្នូរមិនត្រឹមត្រូវ ត្រូវចាត់ទុកថាជាប្រទាន-កម្ម តែក្នុងករណីដែលត្រូវបានធ្វើឡើង ដោយភាគីទាំងសងខាងបានដឹងថា នឹងបណ្តាលឱ្យខូចខាតដល់អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងប៉ុណ្ណោះ ។ ក្នុងករណីនេះ បើអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង ទាមទារឱ្យធ្វើការកាត់បន្ថយនោះ អ្នកនោះត្រូវសងតម្លៃថ្នូរនោះមកវិញ ។

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះការលើកលែងកាតព្វកិច្ច ដោយយកតម្លៃថ្នូរមិនត្រឹមត្រូវ ។

មាត្រា ១២៤៣.– ការកាត់បន្ថយក្នុងករណីដែលបានចាត់ចែងកម្មវត្ថុនៃប្រទានកម្ម

១-បើសហសន្តតិជន អច្ច័យលាភី ឬ បដិគ្គាហក ដែលត្រូវទទួលការកាត់បន្ថយ បានធ្វើអនុប្បទាននូវកម្មវត្ថុនៃប្រទានកម្ម ទៅឱ្យអ្នកដទៃ ជននោះត្រូវសងចំនួនទឹកប្រាក់ក្នុងកម្រិតនៃតម្លៃនៅពេលដែលបានចាត់ចែងនោះ ទៅឱ្យអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើអនុប្បទានិកនោះបានដឹងថា នឹងបណ្តាលឱ្យខូចខាតដល់អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង នៅពេលធ្វើអនុប្បទាន អ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងក៏អាចទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយចំពោះអនុប្បទានិកនោះ បានដែរ ។

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះករណីដែលសហសន្តតិជន អច្ច័យលាភី ឬ បដិគ្គាហក បានបង្កើតសិទ្ធិលើកម្មវត្ថុនៃប្រទានកម្មនោះ ។

មាត្រា ១២៤៤.- សំណងដោយបង់តម្លៃ

១-សហសន្តតិជន អច្ច័យលាភី ឬ បដិគ្គាហក អាចរួចផុតពីកាតព្វកិច្ចនៃការសង បាន ដោយបង់តម្លៃនៃចំណែកមត៌កដែលបានកំណត់ តម្លៃនៃកម្មវត្ថុនៃអច្ច័យទាន ឬ តម្លៃ នៃកម្មវត្ថុនៃប្រទានកម្ម ទៅឱ្យអ្នកដែលមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុង ត្រឹមកម្រិតដែលត្រូវទទួល ការកាត់បន្ថយ ។

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះ ករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងវាក្យខណ្ឌទី ២ កថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១២៤៣ (ការកាត់ បន្ថយក្នុងករណីដែលបានចាត់ចែងកម្មវត្ថុនៃប្រទានកម្ម) ខាងលើនេះ ។

ផ្នែកទី ៣
ការរំលត់សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយ

មាត្រា ១២៤៥.- អាជ្ញាយុកាលនៃការរំលត់សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយ

សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយ ត្រូវរលត់ដោយអាជ្ញាយុកាល បើអំឡុងពេល ១ (មួយ) ឆ្នាំ បានកន្លងហួស គិតចាប់ពីពេលដែលអ្នកមានសិទ្ធិលើភាគបម្រុងបានដឹងអំពីការចាប់ ផ្ដើមសន្តតិកម្ម និង ការកំណត់ចំណែកមត៌ក អច្ច័យទាន ប្រទានកម្ម ឬ ការទទួលផល ប្រយោជន៍ពិសេសដែលត្រូវកាត់បន្ថយ ។ សិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយ ក៏ត្រូវរលត់ដោយ អាជ្ញាយុកាល បើអំឡុងពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ បានកន្លងហួស គិតចាប់ពីពេលចាប់ផ្ដើម សន្តតិកម្ម ។

មាត្រា ១២៤៦.- ការបោះបង់ភាគបម្រុង

ភាគបម្រុង អាចបោះបង់ចោលទាំងអស់ ឬ មួយផ្នែកបាន ។ ប៉ុន្តែ ការបោះបង់ ភាគបម្រុងនៅមុនពេលចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម មានអានុភាព លុះត្រាតែបានទទួលការអនុ- ញ្ញាតពីតុលាការ ។

មាត្រា ១២៤៧.– ករណីជាសហសន្តតិជន

ការរលត់ដោយអាជ្ញាយុកាល នៃសិទ្ធិទាមទារឱ្យកាត់បន្ថយដើម្បីបង្គ្រប់ភាគបម្រុងរបស់សន្តតិជនណាម្នាក់ ឬ ការបោះបង់ភាគបម្រុងដោយសហសន្តតិជនណាម្នាក់ ពុំមានឥទ្ធិពលទៅលើភាគបម្រុងរបស់សហសន្តតិជនផ្សេងទៀតទេ ។

ជំពូកទី ៥
ការយល់ព្រម និង ការបោះបង់សន្តតិកម្ម

ផ្នែកទី ១
បទប្បញ្ញត្តិទូទៅ

មាត្រា ១២៤៨.– អំឡុងពេលនៃការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់

១-សន្តតិជន ត្រូវធ្វើការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់សន្តតិកម្ម ទាំងស្រុង ឬ ដោយកម្រិត នៅក្នុងអំឡុងពេល ៣ (បី) ខែ គិតចាប់ពីពេលដែលបានដឹងថា សន្តតិកម្មចំពោះខ្លួន បានចាប់ផ្តើម ។ ប៉ុន្តែ អំឡុងពេលនេះ អាចពន្យារទៀតបាន តាមពាក្យសុំរបស់សន្តតិ-ជនទៅតុលាការ ។

២-សន្តតិជន អាចធ្វើការស្រាវជ្រាវមត៌កបាន នៅមុនពេលធ្វើការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់ ។

មាត្រា ១២៤៩.– ករណីពិសេសនៃអំឡុងពេល បើសន្តតិជនទទួលមរណភាព

បើសន្តតិជនបានទទួលមរណភាព នៅមុនពេលធ្វើការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់ អំឡុងពេលដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១២៤៨ (អំឡុងពេលនៃការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់) ខាងលើនេះ ត្រូវគណនាដោយគិតចាប់ពីពេលដែលសន្តតិជនរបស់ជននោះ បានដឹងថា សន្តតិកម្មចំពោះខ្លួន បានចាប់ផ្តើម ។

មាត្រា ១២៥០.– ករណីពិសេសនៃអំឡុងពេល បើសន្តតិជនជាអនីតិជន ជាអាទិ៍

បើសន្តតិជន ជាអនីតិជន ឬ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅ អំឡុងពេល

ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១២៤៨ (អំឡុងពេលនៃការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់) ខាងលើនេះ ត្រូវគណនាដោយគិតចាប់ពីពេលដែលអ្នកតំណាងដែលច្បាប់បានកំណត់នោះ បានដឹងថា សន្តតិកម្មចំពោះជនដែលជាអនីតិជន ឬ ជននៅក្រោមអាណាព្យាបាលទូទៅនោះ បានចាប់ផ្តើម ។

មាត្រា ១២៥១.- ករណីពិសេសនៃអំឡុងពេល បើសន្តតិជនមិនដឹងអំពីអត្ថិភាពនៃកាតព្វកិច្ច

១-ក្នុងករណីដែលមតកជនមានកាតព្វកិច្ចដែលមានចំនួនទឹកប្រាក់ច្រើន ហើយមិនអាចយកមត៌កទៅសងឱ្យគ្រប់ចំនួនបានទេ បើសន្តតិជនមិនអាចដឹងអំពីអត្ថិភាពនៃកាតព្វកិច្ចនោះ តាមស្ថានភាពនៃជីវភាពរបស់មតកជន ស្ថានភាពនៃទ្រព្យសម្បត្តិរបស់មតកជន ឬ ស្ថានភាពផ្សេងៗទៀត អំឡុងពេលដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១២៤៨ (អំឡុងពេលនៃការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់) ខាងលើនេះ ត្រូវគណនាដោយគិតចាប់ពីពេលដែលសន្តតិជនបានដឹងអំពីអត្ថិភាពនៃកាតព្វកិច្ចនោះ ។

២-ក្នុងករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ បើសន្តតិជនបានចាត់ចែងមត៌កដើម្បីសងកាតព្វកិច្ចផ្សេង ដែលត្រូវបានទទួលតាមរយៈសន្តតិកម្ម នៅមុនពេលបានដឹងអំពីអត្ថិភាពនៃកាតព្វកិច្ចដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ដដែលនេះ បញ្ញត្តិនៃចំណុច ក មាត្រា ១២៥៥ (ការយល់ព្រមទាំងស្រុងតាមច្បាប់) នៃក្រមនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ។

មាត្រា ១២៥២.- ការលុបចោលការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់

១-ការយល់ព្រម និង ការបោះបង់សន្តតិកម្ម មិនអាចលុបចោលបានឡើយ ទោះជានៅក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១២៤៨ (អំឡុងពេលនៃការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់) នៃក្រមនេះ ក៏ដោយ ។

២-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ពុំរារាំងចំពោះការលុបចោលនូវការយល់ព្រម ឬ បោះបង់សន្តតិកម្ម ដោយយកមូលហេតុមានវិការៈក្នុងការបង្ហាញឆន្ទៈឡើយ ។ ប៉ុន្តែ សិទ្ធិលុបចោលនេះ ត្រូវរលត់ បើពុំបានអនុវត្ត នៅក្នុងអំឡុងពេល ៦ (ប្រាំមួយ) ខែ

គិតចាប់ពីពេលដែលអាចផ្តល់សច្ចានុមតិបាន ។ បញ្ញត្តិនេះត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផង ដែរ ចំពោះករណីដែលពុំបានអនុវត្តសិទ្ធិលុបចោលនៅក្នុងអំឡុងពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ គិតចាប់ពីពេលដែលចាប់ផ្តើមធ្វើសន្តតិកម្ម ។

៣-បុគ្គលដែលមានបំណងចង់លុបចោល ការយល់ព្រមដោយកម្រិត ឬ ការបោះបង់ តាមបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ២ ខាងលើនេះ ត្រូវដាក់ពាក្យសុំលុបចោលនោះ ទៅតុលាការ ។

មាត្រា ១២៥៣.- ការហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើបណ្តឹងចំពោះសន្តតិជន នៅមុនការយល់ព្រម

សិទ្ធិទាមទារចំពោះបេតិកភ័ណ្ឌ ពុំអាចយកមកអះអាងក្នុងបណ្តឹងចំពោះសន្តតិជន នៅមុនពេលយល់ព្រមលើសន្តតិកម្មបានឡើយ ។

ផ្នែកទី ២
ការយល់ព្រម

មាត្រា ១២៥៤.- ការយល់ព្រមទាំងស្រុង

បើសន្តតិជនបានយល់ព្រមទាំងស្រុង ត្រូវទទួលបន្តដោយគ្មានកម្រិត នូវសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចរបស់មតកជននោះ ។

មាត្រា ១២៥៥.- ការយល់ព្រមទាំងស្រុងតាមច្បាប់

ក្នុងករណីដែលកំណត់ដូចខាងក្រោមនេះ ត្រូវចាត់ទុកថា សន្តតិជនបានយល់ព្រមទាំងស្រុងតាមច្បាប់ :

ក-បើសន្តតិជនបានចាត់ចែងមត៌កនោះ ទាំងអស់ ឬ មួយភាគ ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះ មិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ ចំពោះសកម្មភាពរក្សា និង សកម្មភាពត្រឹមតែជាការគ្រប់គ្រង ។

ខ-បើសន្តតិជនមិនបានយល់ព្រមដោយកម្រិត ឬ បោះបង់ នៅក្នុងអំឡុងពេល

ដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១២៤៨ (អំឡុងពេលនៃការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់) នៃក្រមនេះ ។

គ-ទោះបីជាសន្តតិជនបានយល់ព្រមដោយកម្រិត ឬ បោះបង់ ក៏ដោយ បើសន្តតិជនបានលាក់មត៌កទាំងអស់ ឬ មួយភាគ ឬ បានប្រើប្រាស់មត៌កនោះដើម្បីខ្លួន ។ ប៉ុន្តែ បញ្ញត្តិនេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តឡើយ នៅក្រោយពេលដែលជនដែលបានក្លាយជាសន្តតិជនដោយសារការបោះបង់របស់សន្តតិជនលំដាប់មុនបានយល់ព្រម ។

មាត្រា ១២៥៦.– ការយល់ព្រមដោយមានកម្រិត

១-សន្តតិជនអាចយល់ព្រម ដោយបម្រុងទុកនូវសំណងកាតព្វកិច្ច និង អច្ច័យទានរបស់មតកជនបាន ត្រឹមកម្រិតនៃទ្រព្យសម្បត្តិដែលខ្លួនបានទទួលតាមរយៈសន្តតិកម្ម តែប៉ុណ្ណោះ ។

២-បើសន្តតិជនមានច្រើននាក់ ការយល់ព្រមដោយកម្រិតនេះ អាចធ្វើបាន លុះត្រាតែសហសន្តតិជននោះបានធ្វើដោយរួមគ្នាទាំងអស់ ។

មាត្រា ១២៥៧.– វិធីនៃការយល់ព្រមដោយកម្រិត

សន្តតិជនដែលមានបំណងចង់យល់ព្រមដោយកម្រិត ត្រូវធ្វើបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ហើយត្រូវដាក់ពាក្យសុំអំពីការយល់ព្រមដោយកម្រិតនោះ ទៅតុលាការ នៅក្នុងអំឡុងពេលដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ នៃមាត្រា ១២៤៨ (អំឡុងពេលនៃការយល់ព្រម ឬ ការបោះបង់) នៃក្រមនេះ ។

មាត្រា ១២៥៨.– អានុភាពនៃការយល់ព្រមដោយកម្រិត

១-ក្នុងករណីដែលសន្តតិជនបានយល់ព្រមដោយកម្រិត ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន ពុំអាចតាមទាមទារឱ្យសន្តតិជនទទួលខុសត្រូវ ចំពោះទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនរបស់សន្តតិជននោះបានឡើយ ។

២-ក្នុងករណីដែលបានកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ សិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចរបស់សន្តតិជនដែលមានចំពោះមតកជននោះ ត្រូវចាត់ទុកថាមិនបានរលត់ដោយល្បាកុល-

ភាពឡើយ ។

មាត្រា ១២៥៩.- ករណីដែលហេតុនៃការយល់ព្រមតាមច្បាប់ កើតឡើង ក្រោយការយល់ព្រមដោយកម្រិត

១-ក្នុងករណីដែលជនដែលបានធ្វើសន្តតិកម្មតែម្នាក់ឯង បានយល់ព្រមដោយកម្រិត បើសន្តតិជននោះមិនបានសរសេរទ្រព្យសម្បត្តិទាំងអស់ ឬ មួយភាគ នៅក្នុងបញ្ជីសារពើភ័ណ្ឌ ដោយទុច្ចរិត ឬ បើមានហេតុដែលបានកំណត់នៅក្នុងចំណុច ក ឬ គ នៃមាត្រា ១២៥៥ (ការយល់ព្រមទាំងស្រុងតាមច្បាប់) នៃក្រមនេះ កើតឡើងចំពោះសន្តតិ-ជននោះ ត្រូវចាត់ទុកថា សន្តតិជននោះបានយល់ព្រមទាំងស្រុង ហើយសេចក្តីថ្លែងការណ៍នៃការយល់ព្រមដោយកម្រិត មិនបង្កើតអានុភាព តាំងពីដំបូងមក ។

២-បើមានមូលហេតុដូចកំណត់នៅក្នុងកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ ចំពោះសហ-សន្តតិជនម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់ ដែលបានយល់ព្រមដោយកម្រិត ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជនអាចអនុវត្តសិទ្ធិរបស់ខ្លួនទៅលើសហសន្តតិជនម្នាក់ ឬ ច្រើននាក់នោះ ចំពោះចំនួនទឹកប្រាក់នៃសិទ្ធិលើបំណុល ដែលពុំអាចទទួលការសងដោយមត៌ក តាមចំណែកមត៌កនីមួយៗនោះបាន ។

ផ្នែកទី ៣
ការបោះបង់

មាត្រា ១២៦០.- ការបោះបង់សន្តតិកម្ម

បុគ្គលដែលមានបំណងបោះបង់សន្តតិកម្ម ត្រូវដាក់ពាក្យសុំការបោះបង់សន្តតិកម្មនោះ ទៅតុលាការ ។

មាត្រា ១២៦១.- អានុភាពនៃការបោះបង់

បុគ្គលដែលបានបោះបង់សន្តតិកម្ម ត្រូវចាត់ទុកថា បុគ្គលនោះមិនមែនជាសន្តតិជនតាំងពីដំបូងមក ។

ជំពូកទី ៦
ការគ្រប់គ្រង និង ការបែងចែកមត៌ក

ផ្នែកទី ១
ការគ្រប់គ្រងមត៌ក

មាត្រា ១២៦២.- ការរក្សាទុក និង ការគ្រប់គ្រងមត៌ក

១-សន្តតិជនដែលកាន់កាប់មត៌ក នៅពេលមតកជនបានទទួលមរណភាព ត្រូវរក្សាទុក និង គ្រប់គ្រងមត៌កនោះ រហូតដល់ពេលធ្វើការបែងចែកមត៌ក ។ ប៉ុន្តែ ការរក្សាទុក និង ការគ្រប់គ្រងនេះ ត្រូវអនុលោមតាមបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១២៦៣ (ការរក្សាទុកដោយអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍) ខាងក្រោមនេះ ។

២-ទោះបីជានៅមុនពេលយល់ព្រម ឬ បោះបង់សន្តតិកម្មក៏ដោយ សន្តតិជនត្រូវគ្រប់គ្រងមត៌កនោះ ដោយប្រុងប្រយ័ត្ន ដូចគ្នានឹងទ្រព្យសម្បត្តិផ្ទាល់ខ្លួនផងដែរ ។ ទោះបីជានៅក្រោយពេលបោះបង់សន្តតិកម្មក៏ដោយ បញ្ញត្តិនេះត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ រហូតដល់ពេលបុគ្គលដែលបានក្លាយជាសន្តតិជន ដោយសារការបោះបង់នោះ អាចចាប់ផ្តើមធ្វើការគ្រប់គ្រងមត៌កនោះបាន ។

មាត្រា ១២៦៣.- ការរក្សាទុកដោយអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍

បើបានកាន់មុខងារជាអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ហើយ អ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍នោះ ត្រូវធ្វើការគ្រប់គ្រងមត៌ក ។ ប៉ុន្តែ ប្រសិនបើមតកសាសន៍ទាក់ទងនឹងទ្រព្យសម្បត្តិដែលមានកំណត់ ត្រូវគ្រប់គ្រងតែទ្រព្យសម្បត្តិនោះប៉ុណ្ណោះ ។

មាត្រា ១២៦៤.- អ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កជាបណ្តោះអាសន្ន

១-បើគ្មានអ្នកប្រតិបត្តិមតកសាសន៍ គ្រប់គ្រងមត៌កទាំងមូលទេ សន្តតិជន អច្ច័យលាភី ឬ ម្ចាស់បំណុលរបស់មតកជន អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ ឱ្យធ្វើការជ្រើសតាំងអ្នកគ្រប់គ្រងមត៌កជាបណ្តោះអាសន្នបាន រហូតដល់ពេលធ្វើការបែងចែកមត៌ក ។

២-ទោះបីជាមានបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១២៥៣ (ការហាមឃាត់មិនឱ្យធ្វើបណ្ដឹងចំពោះសន្តតិជន នៅមុនការយល់ព្រម) នៃក្រមនេះ ក៏ដោយ អ្នកគ្រប់គ្រងជាបណ្ដោះអាសន្នដែលត្រូវបានជ្រើសតាំងដោយបញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ ខាងលើនេះ គឺជាអ្នកទទួលបន្ទុកក្នុងបណ្ដឹងនោះ ចំពោះសិទ្ធិទាមទារដែលទាក់ទងនឹងមត៌ក នៅក្នុងនាមជាអ្នកទទួលបន្ទុកក្នុងបណ្ដឹងរបស់សន្តតិជននៃមតកជន ដោយបញ្ជាក់ឈ្មោះមតកជននោះផង រហូតដល់ពេលដែលសន្តតិជនយល់ព្រមទទួលសន្តតិកម្មនោះ ។

៣-បញ្ញត្តិនៃកថាខណ្ឌទី ១ និង កថាខណ្ឌទី ៣ នៃមាត្រា ៤០ (សិទ្ធិរបស់អ្នកគ្រប់គ្រងទ្រព្យសម្បត្តិ ជាអាទិ៍) នៃក្រមនេះ ត្រូវយកមកអនុវត្តដូចគ្នាផងដែរ ចំពោះអ្នកគ្រប់គ្រងជាបណ្ដោះអាសន្ន ។

មាត្រា ១២៦៥.– សោហ៊ុយដែលទាក់ទងទៅនឹងមត៌ក

សោហ៊ុយដែលទាក់ទងទៅនឹងមត៌ក ត្រូវចំណាយចេញពីក្នុងទ្រព្យសម្បត្តិនោះ ។ ប៉ុន្តែ សោហ៊ុយដែលកើតចេញពីកំហុសរបស់សន្តតិជន គឺជាបន្ទុករបស់សន្តតិជននោះ ។

ផ្នែកទី ២
ការបែងចែកមត៌ក

មាត្រា ១២៦៦.– ការពិភាក្សាបែងចែកមត៌ក

១-សហសន្តតិជនអាចចាប់ផ្ដើមពិភាក្សាបែងចែកមត៌ក នៅពេលណាក៏បាន បើអំឡុងពេល ១ (មួយ) ខែ បានកន្លងផុត ក្រោយពីការចាប់ផ្ដើមសន្តតិកម្ម ។ ប៉ុន្តែ ចំពោះការផ្លាស់ប្ដូរឈ្មោះម្ចាស់សិទ្ធិលើមត៌ក ដោយសារលទ្ធផលនៃការបែងចែកមត៌ក ត្រូវអនុលោមតាមបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ១២៧៧ (ការហាមឃាត់មិនឱ្យផ្លាស់ប្ដូរឈ្មោះម្ចាស់សិទ្ធិ) នៃក្រមនេះ ឬ ចំពោះករណីដែលមតកជនហាមឃាត់ការបែងចែកមត៌កតាមមតកសាសន៍ ការបែងចែកមត៌កពុំអាចធ្វើបានឡើយ នៅក្នុងអំឡុងពេលដែលហាមឃាត់នោះ ។

២-ដើម្បីផ្ទេរសិទ្ធិចំពោះវត្ថុតាមការបែងចែកមត៌ក ការបែងចែកត្រូវធ្វើជាលាយល័ក្ខណ៍អក្សរទៅតាមទម្រង់នីមួយៗ ដែលចាំបាច់នៅក្នុងការផ្ទេរសិទ្ធិនោះ ។

មាត្រា ១២៦៧.– មូលដ្ឋាននៃការបែងចែក

១-បើពុំបានកំណត់វិធីបែងចែកនៅក្នុងមតកសាសន៍ទេ ការបែងចែកមត៌កនេះ ត្រូវធ្វើដោយពិចារណាទៅលើប្រភេទ និង លក្ខណៈនៃវត្ថុ ឬ សិទ្ធិដែលមាននៅក្នុងមត៌ក ឬ អាយុ មុខរបរ ស្ថានភាពផ្លូវកាយ និង ផ្លូវចិត្ត ស្ថានភាពជីវភាព របស់សហសន្តតិជននីមួយៗ និង ស្ថានភាពផ្សេងទៀត ។

២-ក្នុងករណីដែលការបែងចែកបណ្តាលឱ្យមានការខូចខាតធ្ងន់ធ្ងរដល់តម្លៃ បើយល់ឃើញថាសមរម្យ សហសន្តតិជនអាចឱ្យសហសន្តតិជនណាម្នាក់ ធ្វើលទ្ធកម្មទ្រព្យសម្បត្តិនោះបាន ដោយដាក់ល័ក្ខខ័ណ្ឌឱ្យបង់ប្រាក់សម្រួល ចំពោះសហសន្តតិជនផ្សេងទៀត តាមការពិភាក្សា ។

មាត្រា ១២៦៨.– សិទ្ធិអាទិភាពរបស់សហព័ទ្ធ

ក្នុងករណីដែលសហព័ទ្ធក្លាយជាសន្តតិជន បើមានទ្រព្យសម្បត្តិដែលទទួលបានជាកម្មសិទ្ធិអវិភាគជាមួយនឹងមតកជន ក្នុងពេលមានចំណងអាពាហ៍ពិពាហ៍ នៅក្នុងការបែងចែកមត៌ក សហព័ទ្ធនេះមានអាទិភាពជាងសហសន្តតិជនផ្សេងទៀត ក្នុងការទទួលយកចំណែកកម្មសិទ្ធិអវិភាគដែលទាក់ទងទៅនឹងទ្រព្យសម្បត្តិនោះ រហូតដល់គ្រប់ចំនួននៃចំណែកមត៌កនោះ ។

មាត្រា ១២៦៩.– សំណាងនៃកាតព្វកិច្ចរបស់មតកជន ជាអាទិ៍

បើមតកជនមានកាតព្វកិច្ច សហសន្តតិជនត្រូវបែងចែកមត៌ក ដោយពិចារណាពីការណ៍ថា ខ្លួនត្រូវសងកាតព្វកិច្ចនោះ និង មិនអាចប្តូរភាគបន្ទុកនៃកាតព្វកិច្ចនោះ ដោយគ្មានការយល់ព្រមពីសំណាក់ម្ចាស់បំណុលឡើយ ។

មាត្រា ១២៧០.– ការបែងចែកដោយតុលាការ

១-បើការពិភាក្សារវាងសហសន្តតិជន ចំពោះការបែងចែកមត៌ក ពុំបានសម្រេច ឬ បើពុំអាចពិភាក្សាបានទេ សហសន្តតិជនណាម្នាក់ អាចដាក់ពាក្យសុំទៅតុលាការ ឱ្យធ្វើការបែងចែកមត៌កនោះបាន ។

គន្ថីទី ៩

អវសានប្បញ្ញត្តិ

ជំពូកទោល

អវសានប្បញ្ញត្តិ

មាត្រា ១៣០៥.– កាលបរិច្ឆេទនៃការអនុវត្ត ជាអាទិ៍

១-ក្រមនេះ ត្រូវអនុវត្ត ចាប់តាំងពីថ្ងៃដែលកំណត់ផ្សេងដោយច្បាប់ ។

២-ចំពោះវិធានការអន្តរកាលដែលទាក់ទងនឹងការអនុវត្តក្រមនេះ និងចំណុចចាំបាច់ផ្សេងទៀតដែលទាក់ទងនឹងការអនុវត្តក្រមនេះ ត្រូវកំណត់ផ្សេងដោយច្បាប់ ។

រាជធានីភ្នំពេញថ្ងៃទី ០៨ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ២០០៧
ក្នុងព្រះបរមនាម និងតាមព្រះរាជត្រាស់បង្គាប់
ប្រមុខរដ្ឋស្តីទី
ហត្ថលេខា និងព្រះរាជលញ្ឆករ
សម្តេចអគ្គមហាធម្មពោធិសាល ជា ស៊ីម

ចរល.០៧១២.២២

បានយកសេចក្តីក្រាបបង្គំទូលថ្វាយ
សូមឡាយព្រះហស្តលេខាព្រះមហាក្សត្រ
នាយករដ្ឋមន្ត្រី
ហត្ថលេខា
សម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន

បានជម្រាបជូនសម្តេចអគ្គមហាសេនាបតីតេជោ ហ៊ុន សែន
នាយករដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌
ហត្ថលេខា
អង្គ វង្សវឌ្ឍានា

លេខៈ៥៧៤ច.ល
ដើម្បីចម្លងចែក
រាជធានីភ្នំពេញ ថ្ងៃទី ១៧ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ២០០៧
អគ្គលេខាធិការរងរាជរដ្ឋាភិបាល
យុន ជិនកេន

453/453